

ΑΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Σχολή: Σ.Δ.Ο. Τμήμα: ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

ΤΙΤΛΟΣ:

**«Η ΑΓΟΡΑ ΚΑΠΑΝΙ
ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ»**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΕΡΖΗ ΧΡΗΣΤΟΥ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2009

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΕΡΖΗ ΧΡΗΣΤΟΥ

ΤΙΤΛΟΣ: <<ΤΟ ΚΑΠΑΝΙ ΣΤΗΝ
ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ>>

Περιεχόμενα.

1. Εισαγωγή.....	1
2. Συνοπτική Ιστορία της Θεσσαλονίκης.....	2
3. Τα επαγγέλματα και η κοινωνική ζωή στη Θεσσαλονίκη κατά τους νεότερους χρόνους.....	16
4. Ο Νομός Θεσσαλονίκης σήμερα.....	20
5. Η πόλη της Θεσσαλονίκης σήμερα.....	21
6. Η Αγορά Καπάνι.....	23
7. Η Αγορά Μοδιάνο.....	26
8. Η σύγκριση της αγοράς Καπάνι με την αγορά Μοδιάνο.....	29
9. Συγκριτική θεώρηση των τιμών των προϊόντων στο Καπάνι, το Μοδιάνο, στις λαϊκές αγορές και τα σούπερ μάρκετ.....	31
10. Η αγοραστική κίνηση στις αγορές κατά την περίοδο του Πάσχα.....	36
11. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η αγορά Καπάνι και η αγορά Μοδιάνο σήμερα-Προτάσεις για την επίλυση των προβλημάτων.....	38
12. Η οικονομική κρίση στις αρχές του 20 ^{ου} αιώνα.....	43
13. Ομοιότητες και διαφορές της σημερινής κρίσης με το κραχ του 1929.....	46
Η ακρίβεια	49
14. Η παρακαταθήκη από το κραχ του 1929.....	52
15. Τρόποι αντιμετώπισης της υπάρχουσας οικονομικής κρίσης.....	53
16. Άλλα κραχ που άφησαν αποχή.....	54
ο Η Μαύρη Δευτέρα του 1987	
ο Η «ασιατική» κρίση	
ο Η «φούσκα» των μετοχών υψηλής τεχνολογίας	
17. Έρευνα του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης..	55
18. Επίλογος-Συμπεράσματα.....	62
19. Παράρτημα Ι.....	63
Οι ισχύουσες προβλέψεις του Αγορανομικού Κώδικα που αφορούν τις εμπορικές δραστηριότητες που εκδηλώνονται στην κεντρική αγορά της Θεσσαλονίκης.	
20. Παράρτημα ΙΙ.....	85
Οι Λαϊκές Αγορές και το Θεσμικό τους πλαίσιο.	
21. Παράρτημα ΙΙΙ	88
Συνέντευξη με έμπορο της αγοράς Καπάνι	
22. Βιβλιογραφία.....	94

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία αφορά την αγορά Καπάνι στην τρέχουσα οικονομική κρίση. Αρχικά, εντάχθηκε η αγορά του Καπανίου στο ιστορικό πλαίσιο της πόλης και έγινε μια προσπάθεια να φωτιστεί το πολιτικο-οικονομικό και κοινωνικό της παρελθόν. Εν συνεχεία, εστίασαμε στο παρόν της ευρύτερης περιοχής της πόλης και παρουσιάστηκε η αγορά Καπάνι, τόσο ανεξάρτητα όσο και συγκριτικά με την αγορά Μοδιάνο. Επιπρόσθετα, σύγκριση έγινε και με τις λαϊκές αγορές αλλά και με τα σούπερ-μάρκετ που αποτελούν πόλους ανταγωνισμού απέναντι στο Καπάνι.

Αφού υπογραμμίσαμε, με αναλυτικούς πίνακες, τις αυξομειώσεις των τιμών και τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των διαφόρων αγορών σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, δόθηκαν κάποια στοιχεία για την αγοραστική κίνηση στην ιστορική αγορά της πόλης, που παρουσιάζουν την ικανοποίηση ή όχι των καταστηματάρχων του κέντρου από την αγοραστική κίνηση.

Έπειτα, διερευνήθηκε η οικονομική κρίση κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα και, όπως ήταν φυσικό, στρέψαμε την προσοχή μας στο γνωστό κραχ του 1929 που εκδηλώθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Προκειμένου να αντλήσουμε από αυτό κάποια στοιχεία που θα συνέβαλλαν θετικά στην αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης, προσπαθήσαμε να εξάγουμε κάποια τρόπον τινά «διδάγματα» από αυτό. Γενικά, για να μην εξετάσουμε μονομερώς το θέμα του κραχ, παραθέσαμε συνοπτικά, σε ξεχωριστό κεφάλαιο, και κάποια άλλα κραχ που σημάδεψαν τον προηγούμενο αιώνα.

Τέλος, ακολουθεί η έρευνα του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου, που αποτυπώνει τις απόψεις της κοινής γνώμης που είναι και δηλωτικές της στάσης που θα κρατήσει το κοινό απέναντι στην οικονομική κρίση. Το παράρτημα I περιέχει τις διατάξεις του Αγορανομικού Κώδικα (μόνο όσες αφορούν εμπορικές δραστηριότητες που εκδηλώνονται στο ιστορικό κέντρο της πόλης). Ο Κώδικας αυτός ενσωματώθηκε στην εργασία αυτή γιατί παρουσιάζει την παρέμβαση του κρατικού μηχανισμού στην αγορά τόσο προς όφελος όσο και εις βάρος των εμπόρων και των καταναλωτών. Η συνέντευξη με έμπορο της αγοράς του Καπανίου αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εργασίας, που παρατίθεται στο παράρτημα III, γιατί παρουσιάζει στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στην εργασία και ιδίως όσον αφορά τα προβλήματα της αγοράς Καπάνι.

Συνοπτική ιστορία της Θεσσαλονίκης.

Η Θεσσαλονίκη¹, από την ίδρυσή της και στην πορεία των 2.320 χρόνων αστικής οργάνωσης, έχει καθοριστική συμβολή στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη της ευρύτερης βαλκανικής. Μητρόπολη της αρχαίας Μακεδονίας, πρωτεύουσα της ρωμαϊκής τετραρχίας, συμβασιλεύουσα της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, πρωτεύουσα της μείζονος Μακεδονίας και πάσης Βαλκανικής στην οθωμανική περίοδο, δεύτερη πόλη, κατ' άλλους συμπρωτεύουσα του ελληνικού κράτους, μετά την απελευθέρωσή της, το 1912.

Είναι μια πόλη που έζησε και ζει, μια πόλη μητροπολιτικού και αστικού χαρακτήρα, μια πόλη που βίωσε την πολυπολυτισμικότητα, μια πόλη που γνώρισε καταστροφές και κατακτητές, αίγλη και οικονομική ευρωστία, μια πόλη που έχει συνθέσει την ιστορία της από τη διαφορετικότητα των κατοίκων της.

Η ιστορία της Θεσσαλονίκης σχηματικά διαιρείται σε πέντε περιόδους: την ελληνιστική, τη ρωμαϊκή, τη βυζαντινή, την περίοδο της Τουρκοκρατίας και τη σύγχρονη ελληνική². Το 315/316 π.Χ. ο βασιλιάς της Μακεδονίας Κάσσανδρος συνοικεί 26 διάσπαρτους οικισμούς (παράλιους και μεσόγειους) και δίνει στη νέα πόλη το όνομα της γυναίκας του και αδερφής του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Η σωστή επιλογή της γεωγραφικής της θέσης (εύκολη σύνδεση της ενδοχώρας με τη θάλασσα, σταυροδρόμι ανατολής-δύσης, επίκαιρη θέση στη βαλκανική χερσόνησο) συνετέλεσε στη γρήγορη εξέλιξη της πόλης. Έτσι, κατά την ελληνιστική περίοδο ανεγέρθηκαν τα περιμετρικά τείχη και αυτά της ακρόπολης, οργανώθηκε το κοινοτικό σύστημα τοπικής αυτοδιοίκησης, εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι Ιουδαίοι στη πόλη και εισήχθησαν ξένες θρησκευτικές λατρείες, κυρίως από την Αίγυπτο.

Η πόλη κατά την περίοδο αυτή καταλάμβανε το νότιο τμήμα της σημερινής εντός των τειχών πόλης και το ανατολικό τείχος της ελληνιστικής περιόδου τοποθετείται στο ύψος της εκκλησίας Αχειροποιήτου. Για την εποχή αυτή έχουμε λιγοστές πληροφορίες, βεβαιωμένα λείψανα κτιρίων δεν υπάρχουν, υπάρχουν μόνο κινητά ευρήματα, κυρίως από τάφους. Μοναδικό μνημείο της εποχής είναι ο μακεδονικός τάφος στην οδό Αλεξάνδρου Παπαναστασίου.

Το 168 π.Χ. η Θεσσαλονίκη ακολουθεί την τύχη του μακεδονικού κράτους, υποτάσσεται στους Ρωμαίους και γίνεται πρωτεύουσα του διοικητικού αυτόνομου τμήματος, που περιελάμβανε την περιοχή από τον Αξιό ως το Στρυμόνα ποταμό. Το 148 π.Χ. η Μακεδονία ανακηρύσσεται ρωμαϊκή επαρχία, έδρα ρωμαίου στρατηγού, με πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη. Το κέντρο της πόλης είναι η Αγορά (διαμορφώνεται στα μέσα του 2ου μ.Χ. αι.), που αποτελείται από δυο χώρους - πλατείες, λόγω της κλίσης του εδάφους. Η πρώτη πλατεία, που στους βυζαντινούς χρόνους ονομαζόταν «Μεγαλοφόρος», βρισκόταν μεταξύ των οδών Εγνατίας και Φιλίππου και η προσπέλαση προς αυτή γινόταν μέσω λαμπρής κιονοστοιχίας (στοάς) στολισμένης με ανάγλυφα των Διονύσου, Μαινάδας, Λήδας και Αριάδνης νότια και των Γανυμήδη, Νίκης και Αύρας βόρεια. Είναι η γνωστή στοά με τα ονόματα «Incantadas»

¹ Πολλά ονόματα πήρε κατά καιρούς η πόλη της Θεσσαλονίκης. Στην αρχαιότητα ονομάστηκε «Θεσσαλονικεία», «Θεσσαλονείκη», «Θεσσαλονεικίων πόλις» και «Σαλονικέων πόλις». Αργότερα στο *Χρονικό του Μορέως* αναφέρεται σαν «Σαλονίκιον», ενώ σε λατινικό έγγραφο του 1185 γράφεται «Salonica». Οι Βούλγαροι την ονόμαζαν «Saloun» ή «Seloun» και οι Κουτσόβλαχοι «Saruna» ή «Saryna». Οι Τούρκοι έδωσαν στην πόλη πολλά ονόματα, μεταξύ των οποίων : «Selanik», «Seranik», «Salnek», «Solonik», κ.α. Στα νεότερα χρόνια ονομάστηκε από τους Ιταλούς «Salonico», από τους Γάλλους «Salonique» και από τους Άγγλους «Salonica». Σήμερα επίσημη ξενική ονομασία της πόλης είναι: «Thessalonique» και «Thessaloniki». (Παπαγιαννόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης – 2300 χρόνια*, εκδόσεις Ρέκος, Θεσσαλονίκη 1982, σελ.137).

² Βακαλόπουλος Α., *Θεσσαλονίκη – Σύνομη Ιστορία*, Εκδόσεις Μαλλιάρης Παιδεία, Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 15

(Μαγεμένες) ή «Είδωλα», που σήμερα βρίσκονται στο Λούβρο. Η δεύτερη πλατεία, η σημερινή πλατεία Δικαστηρίων, που έχει ανασκαφεί, βρίσκονταν μεταξύ των οδών Φιλίππου και Ολύμπου.

Κατά τη διάρκεια του 1^{ου} π.Χ. αιώνα συγκροτείται η σημαντική εβραϊκή κοινότητα κοντά στο λιμάνι. Στη συναγωγή της κοινότητας αυτής φαίνεται να κήρυξε ο Απ. Παύλος το 50/51 μ.Χ. Ο χριστιανισμός εδραιώνεται κατά το 305 μ.Χ. και η Θεσσαλονίκη αποκτά το διαχρονικό και διαφυλετικό προστάτη της, τον Άγιο Δημήτριο, που συνελήφθη και φυλακίστηκε γιατί δίδασκε το χριστιανισμό στις δυτικές στοές της Αγοράς, στη λεγόμενη Χαλκευτική Στοά (στην ίδια περιοχή επιζεί ακόμη και σήμερα η χαλκουργική τέχνη) και θάφτηκε στο ρωμαϊκό λουτρό, όπου μαρτύρησε³.

Οι επιδρομές των πρώτων μετά Χριστό αιώνων αναγκάζουν την πόλη να οχυρωθεί (τέλη του 3ου αρχές του 4ου αι.). Μετατοπίζεται το ανατολικό τείχος στη σημερινή του θέση, ώστε να περιλάβει τις επιβλητικές κατασκευές επί Γαλερίου, συναυτοκράτορα επί τετραρχίας με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Το γαλεριανό συγκρότημα παραμένει ακόμη και σήμερα ένα ζωντανό κομμάτι της πόλης, σημείο αναφοράς και συνάντησης των Θεσσαλονικέων.

Η βυζαντινή περίοδος αρχίζει το 330 μ.Χ. με τη μεταφορά της πρωτεύουσας του ρωμαϊκού κράτους από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη. Η Θεσσαλονίκη την περίοδο αυτή αναπτύσσεται οικονομικά, δημογραφικά, πολεοδομικά και εξελίσσεται στο δεύτερο μεγάλο διοικητικό κέντρο της αυτοκρατορίας. Σημαντικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή -και κυρίως για την εμπορική της δραστηριότητα- έπαιξε και το λιμάνι της, που κατασκευάστηκε από το Μεγάλο Κωνσταντίνο στο νοτιοδυτικό άκρο της πόλης στα 322/323 μ.Χ.⁴. Το 380 ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος βαπτίστηκε στη Θεσσαλονίκη, ενώ λίγο νωρίτερα, κατά το ίδιο έτος, εξέδωσε το αυτοκρατορικό διάταγμα, σύμφωνα με το οποίο, οι υπήκοοι του κράτους όφειλαν ν' ακολουθούν το δόγμα της Οικουμενικής Συνόδου της Νικαίας, διαφορετικά θα θεωρούνταν αιρετικοί. Λίγα χρόνια αργότερα ο Θεοδόσιος θα καταπνίξει στο αίμα εξέγερση του λαού της πόλης εναντίον του Βουτέριχου, διοικητή της γοθτικής φρουράς της πόλης. Σκοτώθηκαν 7.000 πολίτες, ως εκδίκηση του θανάτου του Βουτέριχου, αφού πρώτα παγιδεύτηκαν στον Ιππόδρομο (βρισκόταν στη σημερινή περιοχή Ιπποδρομίου), που έκτοτε δεν ξαναχρησιμοποιήθηκε για αγώνες και θεωρήθηκε «καταραμένος».

Ακολουθούν, στα τέλη του 5ου αι., οι ονομαζόμενοι «σκοτεινοί αιώνες» με συνεχείς επιδρομές Οστρογόθων, Γόθων, Αβάρων, Ούννων και Σλάβων. Η καλή οχύρωση της Θεσσαλονίκης και τα «θαύματα» του προστάτη της αγίου, προστατεύουν την πόλη, όμως η ενδοχώρα λεηλατείται και ερημώνεται. Το 620 η πόλη συγκλονίζεται από σεισμό και τα αποτελέσματά του, δραματικά για τους κατοίκους, μετατρέπουν και τη μορφή της πόλης από μια παλαιοχριστιανική πόλη με μεγάλα οικοδομήματα σε πρωτοβυζαντινή με συρρίκνωση του πολεοδομικού της ιστού. Η όψη της αλλάζει από σημαντικό διοικητικό και οικονομικό κέντρο σε κέντρο μιας ιεραποστολικής δραστηριότητας (Κύριλλος και Μεθόδιος 863 μ.Χ.) με οικονομικά ανθίσματα σε περιόδους ηρεμίας και με μια άμυνα τρωτή από τα παράλια τείχη (που φτάνουν μόλις το ανθρώπινο ύψος). Το 904 οι Σαρακηνοί σε μόνο τρεις ημέρες καταλαμβάνουν την πόλη, λεηλατούν, σφάζουν και εξανδραποδίζουν τον ενεργό οικονομικά πληθυσμό της.

³ Βακαλόπουλος Α., *Η Αλωση της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους στα 1430 και η τύχη των εκκλησιών της*, εκδόσεις Νέα Εστία, Θεσσαλονίκη 1992, σελ. 45

⁴ Χασιώτης Ι., *Θεσσαλονίκη τοις αγαθοίς βασιλεύουσα- Ιστορία και Πολιτισμός*, εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 17

Κατά τον 11ο αι., τη μεσοβυζαντινή περίοδο, η Θεσσαλονίκη αντιμετωπίζει τις βουλγαρικές επιδρομές, ενός λαού που προσπαθεί να αποδεσμευτεί από τη βυζαντινή κηδεμονία και που εποφθαλμιά τη μεγάλη κοντινή πόλη που δίνει διέξοδο στη θάλασσα. Η ήττα τους το 1014 στο Κλειδί δημιούργησε προϋποθέσεις ανάπτυξης και ευημερίας τόσο για την πόλη όσο και για την ενδοχώρα⁵. Την εποχή αυτή κτίζεται η Παναγία Χαλκέων (1078) σε χώρο πριν «βέβηλο», η πόλη έχει 100.000 κατοίκους και κατά τη γιορτή του Αγίου Δημητρίου (Δημήτρια) η αγορά είναι εντυπωσιακή και διαβαλκανική. Στα τέλη του 12ου αι. η Θεσσαλονίκη γίνεται το κέντρο των Νορμανδικών πολέμων. Το 1185 κυριεύεται και λεηλατείται από τους Νορμανδούς της Κάτω Ιταλίας, όμως η κατοχή της πόλης δε διαρκεί περισσότερο από ένα χρόνο. Το 1204 ο Φράγκος αυτοκράτορας της Κωνσταντινούπολης, Βαλδουίνος, παραχωρεί τη Θεσσαλονίκη και μεγάλο κομμάτι της Μακεδονίας στον Βονιφάτιο Μομφερατικό. Το 1224 η πόλη καταλαμβάνεται από τον ηγεμόνα της Ηπείρου Θεόδωρο Δούκα Κομνηνό Άγγελο, επίδοξο αυτοκράτορα, και τελικά το 1246 τόσο η πόλη όσο και η γύρω περιοχή γίνεται τμήμα της Αυτοκρατορίας της Νικαίας. Σε όλο αυτό το διάστημα η Θεσσαλονίκη είναι το επίκεντρο των πολέμων μεταξύ του Δεσποτάτου της Ηπείρου, των Βουλγάρων και της Αυτοκρατορίας της Νικαίας. Την περίοδο αυτή η Θεσσαλονίκη αντικαθιστά την Κωνσταντινούπολη ως καλλιτεχνικό και πολιτισμικό κέντρο. Ταυτόχρονα, είναι το μεγάλο εμπορικό κέντρο της περιοχής, όπου αναπτύσσεται η βιοτεχνία και δημιουργούνται οι βάσεις ανάπτυξης μιας μεσαίας τάξης και μπαίνουν τα θεμέλια της αυτονομίας από την κεντρική εξουσία της Κωνσταντινούπολης.

Η Θεσσαλονίκη κατά την τελευταία βυζαντινή περίοδο, την περίοδο των Παλαιολόγων, όπως και όλο το Βυζάντιο παρουσιάζει μια αντίθεση ανάμεσα στην πολιτισμική άνθηση και την πολιτικοκοινωνική κατάσταση, που χαρακτηρίζεται από αγώνες «δυνατών» κοινωνικά ομάδων να πάρουν την εξουσία στα χέρια τους και την άρνηση των αυτοκρατόρων να παραχωρήσουν έστω και μέρος της. Έτσι, από τη μια κτίζονται μνημεία όπως η Αγία Αικατερίνη, ο Άγιος Νικόλαος των Ορφανών, η Μονή Βλατάδων, οι Άγιοι Απόστολοι και εμφανίζονται λόγιοι όπως οι Νικηφόρος Χούμος, Θωμάς Μάγιστρος, Ματθαίος Βλάσταρης, Γρηγόριος Ακίνδυνος, Κωνσταντίνος Αρμενόπουλος, Γρηγόριος Παλαμάς και οι καλλιτέχνες Γεώργιος Καλλιέργης, Μιχαήλ Αστραπός και Ευτύχιος, και από την άλλη η διοικητική – πολιτική δύναμη της πόλης συρρικνώνεται από το ισχυρότερο, αυτή την εποχή, κράτος των Βαλκανίων, των Σέρβων και από τη συνεχή προέλαση των Οθωμανών. Όμως και οι κοινωνικές αντιθέσεις είναι ιδιαίτερα τεταμένες. Οι τρεις τάξεις της πόλης, «πένητες», «οι της μέσης τάξης άρχοντες» και «άρχοντες ή δυνατοί» στη διάρκεια του πρώτου εμφυλίου πολέμου των δύο Ανδρόνικων (1231 – 1328) παίρνουν το μέρος του ενός ή του άλλου διεκδικητή και μάχονται μεταξύ τους. Η διοίκηση της πόλης τελικά αφήνεται στην τάξη των δυνατών (1341), όμως ο ξεσηκωμός του λαού της πόλης το 1342 τον φέρνει στην εξουσία. Η πόλη ουσιαστικά ως το 1350 διοικήθηκε ως ανεξάρτητη «δημοκρατία» από τους Ζηλωτές⁶ ιστορικά

⁵ Χασιώτης Ι., ό.π., σελ. 92

⁶ Το κίνημα των Ζηλωτών: Περί τα τέλη του 14^{ου} αιώνα ξέσπασαν ταραχές στην Κωνσταντινούπολη για την κατάκτηση του θρόνου και οι ορδές των Βουλγάρων, των Καταλανών και των Τούρκων διακόπτουν το εμπόριο και τη ναυσιπλοΐα της Θεσσαλονίκης. Οι κάτοικοι της επαρχίας εγκαταλείπουν την ύπαιθρο και ζητούν προστασία μέσα στα τείχη της πόλης. Σε αυτή τη συγκυρία γεννιέται το κίνημα των Ζηλωτών, που πρεσβεύει εκείνη τη ρήση του Ευαγγελίου που λέει ότι τα αγαθά πάνω στη γη πρέπει να είναι κοινά. Παράλληλα, ο στρατηγός Ιωάννης Καντακουζηνός επιτίθεται εναντίον του ανήλικου πρίγκιπα του Βυζαντίου Ιωάννη Ε' του Παλαιολόγου. Εναντίον του στασιαστή ξεσηκώνονται οι Ζηλωτές της πόλης, διότι ανέκαθεν ο λαός της Θεσσαλονίκης έχει αποφασιστικές αρμοδιότητες για τα τεκταινόμενα της πόλης και, όπως μας πληροφορεί ο Γρηγόριος Παλαμάς, είχε το δικαίωμα οπλοφορίας. Εξέλεγε τις ανώτατες αρχές και τους δικαστές. Αυτή την εποχή όμως ο

γεγονός πρωτόφαντο για την εποχή. Το «δημοκρατικό» διάλειμμα δίδαξε πως είναι δυνατόν να αυτοδιοικηθεί μια πόλη και χωρίς άρχοντες⁷. Την ίδια περίοδο η ορθοδοξία περνά βαθιά κρίση με τη σύγκρουση Ησυχαστών⁸, με κύριο εκπρόσωπο και υπερασπιστή των ησυχαστικών ιδεών τον Γρηγόριο Παλαμά, και του μοναχού Βαρλαάμ, που απογοητευμένος από την πτώση του μοναχισμού υποστήριξε ιδέες της δυτικής σχολαστικής Θεολογίας. Το 1350 ο αυτοκράτορας Καντακουζηνός μπαίνει στην πόλη και καταστέλλει το κίνημα των Ζηλωτών. Λίγο αργότερα, και παρά τις προσπάθειες του Μανουήλ Β' Παλαιολόγου, διοικητή της πόλης, να αντιμετωπίσει τους Τούρκους, η πόλη πέφτει στα χέρια τους, το 1387, χωρίς να υποστεί λεηλασία. Στα 1403 αποδίδεται και πάλι από τον Σουλεϊμάν στον Μανουήλ Β' και στα 1423 η πόλη παραδίδεται στη Δημοκρατία της Βενετίας, με εξασφάλιση των προνομίων των κατοίκων της. Τελικά η πόλη καταλαμβάνεται από τους Τούρκους το 1430, από τον Μουράτ Β', αφού προηγουμένως η υπεροπτική αντιμετώπιση των κατοίκων της από τους Βενετούς οδήγησε πολλούς Θεσσαλονικείς να εγκαταλείψουν την πόλη. Η τύχη της ωστόσο είχε προ πολλού προδικαστεί: η μακεδονική ενδοχώρα, αλλά και γενικότερα ο γεωγραφικός περίγυρος, με τον οποίο η πόλη συνδέονταν λειτουργικά, είχε περάσει στα χέρια των Τούρκων ήδη από το 1383⁹.

επικεφαλής της πόλης ήταν κάποιος Συναδινός και προτίθετο να παραδώσει την πόλη στο στασιαστή Καντακουζηνό. Οι Ζηλωτές συμπαρίσταντο στον Παλαιολόγο και ο Καντακουζηνός αναγκάζεται να φύγει. Ο φυγός φέρνει τους Σέρβους εναντίον της πόλης το 1343, οι οποίοι αποκρούονται από τους Ζηλωτές. Κατόπιν καταφεύγει στη βοήθεια των Τούρκων, που και αυτοί δεν έχουν καλύτερη τύχη. Ο Απόκαυκος, ένας προδότης του κινήματος, προσπαθεί να ποδηγετήσει οργανώνοντας συνωμοσία, σκοτώνοντας το Μιχαήλ Παλαιολόγο και συλλαμβάνοντας άοπλους τους αρχηγούς των Ζηλωτών το 1345. Τελικά, οι αυτοκράτορες της Κωνσταντινούπολης τον Αύγουστο του 1349 καταστέλλουν οριστικά το κίνημα και έτσι έληξε η εξέγερση αυτή που σημάδεψε την ιστορία της πόλης. (Κορδάτος. Ακμή και πτώση του Βυζαντίου, σελ.444-449, Παπαδημητρίου Ζ., Μεταμοντέρνα αδιέξοδα, Παρατηρητής 2002, σελ. 205).

⁷ Βακαλόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 316π.Χ.-1983μ.Χ.*, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 95

⁸ Το κίνημα των Ησυχαστών: Εμφανίστηκε στα τέλη του 14^{ου} αιώνα και πρέσβευε πολύ διαφορετικές απόψεις από τους Ζηλωτές. Η Θεσσαλονίκη από τον Γ' αιώνα ήταν όπως και σήμερα η δεύτερη σε σημασία πόλη τόσο σε οικονομικό όσο και σε πνευματικό τομέα. Η αναβίωση του αρχαίου ελληνικού πνεύματος ακόμη και στις πλατιές λαϊκές μάζες της πόλης ενόχλησε την καθεστηκία τάξη και κυρίως τους Αγιορείτες μοναχούς. Η αντίδραση σε αυτή την πνευματική άνθηση πήρε την ονομασία Ησυχασμός και κύριος εκφραστής της ήταν ο Γρηγόριος Παλαμάς. Η διδασκαλία του Ησυχασμού έλεγε ότι και η παπική εκκλησία. Ότι δηλαδή η θεολογία είναι η βασική επιστήμη και η πηγή της αληθινής γνώσης. Συγκεκριμένα υποστήριζε πως οι Χριστιανοί μπορούσαν να δουν το «άκτιστον φως», που φέρνει και την προσωνυμία «θαβώριο». Ο Γρηγόριος Παλαμάς πρέσβευε ότι ο πραγματικός κληρικός έπρεπε να παραμερίσει την κοσμική του μάθηση, παρ' όλο που ο ίδιος ήταν περήφανος για τις αριστοτελικές του σπουδές που του επέτρεπαν να σκέφτεται καθαρά, αν και φοβόταν ότι μια υπερβολικά ενδελχής σπουδή του Αριστοτέλη μπορούσε να οδηγήσει τον απρόσεκτο σπουδαστή στο σχηματισμό υπερβολικής εκτιμήσεως της δύναμης της διάνοιας. Εναντίον του Ησυχασμού επιχειρηματολόγησε και πολέμησε ο βαυθστόχαστος μοναχός Βαρλαάμ, αλλά δεν κατάφερε να πείσει το Πατριαρχείο και τον Αυτοκράτορα. Έτσι ο Ησυχασμός εδραιώθηκε στη Θεσσαλονίκη και ο Γρηγόριος Παλαμάς έγινε μητροπολίτης της, ενώ ο Βαρλαάμ κατέφυγε στη Δύση. Σήμερα ο μητροπολιτικός ναός της πόλης φέρει το όνομα του Γρηγορίου Παλαμά. Η Θεσσαλονίκη υπήρξε θέατρο κοινωνικού προβληματισμού και χώρος διακίνησης ιδεών. Όλα αυτά, βέβαια, στα πλαίσια της ελληνόγλωσσης κοινότητας, η οποία ήταν κυρίαρχη και η μοναδική η οποία παρήγαγε πολιτισμό, αλλά και συγκρούσεις.

⁹ Βακαλόπουλος Α., *Η Αλωση της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους στα 1430 και η τύχη των εκκλησιών της*, ό.π., σελ.53

Ο Λευκός Πύργος (*Beyaz Kule*) ή Πύργος του Αίματος (*Kanlı Kule*) υπήρξε Οθωμανική φυλακή για τουλάχιστον τέσσερις αιώνες. Εδώ σε ζωγραφική αναπαράσταση των αρχών του 19ου αιώνα, όπου φαίνεται και το προτείχισμα που τον περιέβαλε μέχρι και το 1911.

Με την έναρξη της Τουρκοκρατίας η Θεσσαλονίκη είναι μια πόλη με ελάχιστους κατοίκους, τα περισσότερα σπίτια είναι έρημα και μισογκρεμισμένα, το ίδιο και τα τείχη, οι εκκλησίες, τα μοναστήρια και τα δημόσια κτίρια. Ο Μουράτ αποφασίζει την αναγέννηση της πόλης. Απελευθερώνονται, έναντι λύτρων οι ευγενείς, υποχρεώνονται οι κάτοικοί της, που είχαν καταφύγει σε άλλα μέρη, να ξαναγυρίσουν, επιδιορθώνονται τα τείχη και τα φρούρια και εγκαθίστανται χίλιες οικογένειες Τούρκων από τα Γιαννιτσά στην πόλη. Ταυτόχρονα, κτίζονται και τα πρώτα δημόσια κτίρια της περιόδου (το Bey Hamam αρχικά και αργότερα το τζαμί του Hamza Bey, το τζαμί του Ishak Pasa πιο γνωστό ως Alaza Imaret, το μπεζεστένι, και το Yehudi Hamam). Αμέσως μετά την άλωση γίνονται τζαμιά η Μονή του Προδρόμου, η Αχειροποίητος και πιθανόν ο Προφήτης Ηλίας και ο ναός των Ταξιαρχών. Ακολούθησαν ο Άγιος Δημήτριος το 1488 (Kasimiye), οι Άγιοι Απόστολοι γύρω στο 1520 (Cezeri Kasim Pasa), η Αγία Σοφία το 1585 (Aya Sofya), η Ροτόντα το 1591 (Hortac Efendi). Σε καταγραφή των τζαμιών και τεμενών το 1835, υπάρχουν 34 τζαμιά και 49 τεμένη, το 1883 καταγράφηκαν 59 τζαμιά και τεμένη και το 1906 μόνο 54. Η μείωση πρέπει να οφείλεται τόσο στην εγκατάλειψη της πόλης όσο και στις φυσικές καταστροφές, όπως πυρκαγιές και σεισμοί καθώς και στις επιδημίες.

Στην αρχή Τούρκοι και Έλληνες ζουν ανακατωμένοι. Στους υψηλόβαθμους Τούρκους αξιωματούχους δόθηκαν οι μεγαλύτερες και καλύτερες μονές και εκκλησίες και τα πιο μεγάλα και όμορφα σπίτια ως *mulk* (ατομική περιουσία) και τα υπόλοιπα σπίτια και εκκλησίες στους υπόλοιπους Τούρκους. Ο Αναγνώστης αναφέρει πως μόνο τέσσερις ναοί αφέθησαν για τη χριστιανική λατρεία. Οι εκκλησίες που παρέμειναν στη χριστιανική λατρεία και αυτές που χτίστηκαν κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας είναι συνολικά 15, κάποια μετόχια του Αγίου Όρους, τέσσερις μονές, μια ρωμαιοκαθολική εκκλησία και 2-3 εξαρχικές.

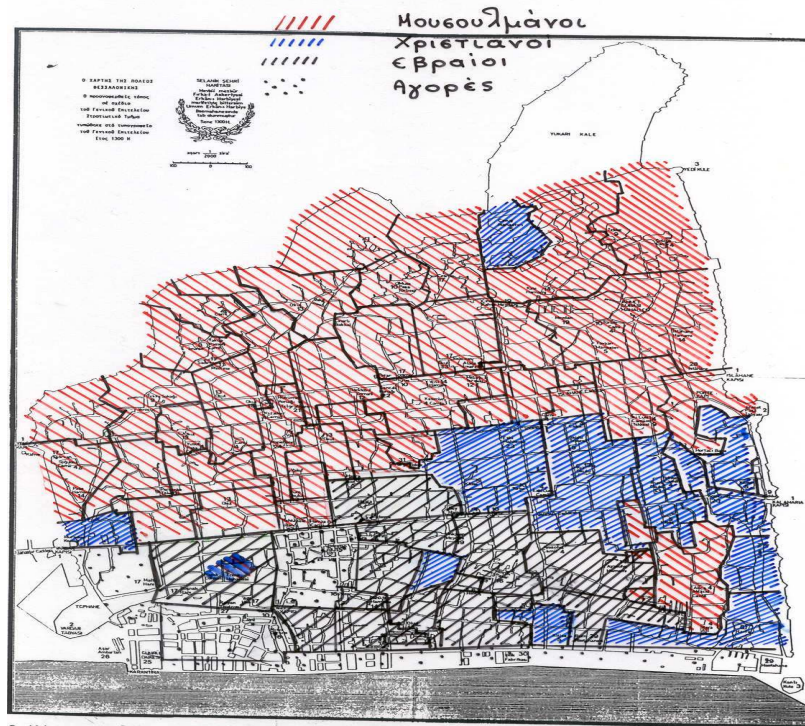
Μεγάλη τομή στη ιστορία της Θεσσαλονίκης είναι η εγκατάσταση των Εβραίων προσφύγων από την Ιταλία, την Ισπανία¹⁰ και τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Η μεγαλύτερη κοινότητα της πόλης, κατά το διάστημα αυτό, είναι η ισραηλιτική.

¹⁰ Οι Εβραίοι της Ισπανίας εκδιώχθηκαν από τη χώρα στις 31 Μαρτίου 1492 στη διάρκεια των καθολικών βασιλιάδων Φερδινάνδου της Αραγονίας και της Ισαβέλλας της Καστίλης. Τότε βρήκαν, με την τουρκική συγκατάθεση, στέγη στη Θεσσαλονίκη, την Κωνσταντινούπολη, το Κάιρο και την πόλη Σαφέντ της Παλαιστίνης. Αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν εξαρχής τη χώρα τους γιατί οι Ισπανοί τους έθεσαν το δίλημμα να ασπαστούν το Χριστιανισμό ή να εγκαταλείψουν τη χώρα. Ο σουλτάνος Βαγιαζίτ ο Β΄ τους παραχώρησε επαγγελματικά και άλλα προνόμια. Για παράδειγμα, οι Εβραίοι εξαιρούνταν από την αγγαρεία, από ορισμένους φόρους και από το γενιτσαρισμό. Οι Οθωμανοί παραχώρησαν αυτά τα δικαιώματα στους Εβραίους ώστε να δημιουργήσουν το αντίπαλο δέος απέναντι στο εμπορικό δαιμόνιο των Ελλήνων ή και για να μεταβάλλουν την εθνολογική σύνθεση του πληθυσμού.

Δεύτερη σε μέγεθος κοινότητα ήταν η μουσουλμανική, ενισχυμένη ιδίως μετά το 1666, οπότε ο Σαμπετάι Σεβί, «βασιλεύς των βασιλέων» και «νέος μεσσίας», γοητεύει με τη διδασκαλία του μεγάλο τμήμα των εβραϊκών κοινοτήτων, που με την προσχώρησή του στο Ισλάμ, εκτουρκίζονται σταδιακά¹¹. Στις αρχές του 20ου αιώνα σε περίπου 45.000 μουσουλμάνους στη Θεσσαλονίκη, 5-8.000 είναι οι εξισλαμισθέντες Εβραίοι (Donme), που αποτελούν και τον προοδευτικότερο πυρήνα.

Η χριστιανική κοινότητα αρχικά αποτελούνταν από ένα μικρό πυρήνα βυζαντινό που ενισχύθηκε από νέους επίλυδες από τη γύρω περιοχή, από ορεινές περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας και κατά τον 16ο αι. από την περιοχή των Αγράφων και του Αχελώου. Στη χριστιανική κοινότητα περιλαμβάνεται και η σλαβική (κυρίως Βούλγαροι και Σέρβοι) που στα τέλη του 19ου αι. ήταν περίπου 1.000 Σέρβοι και 5-6.000 εξαρχικοί. Επίσης, αναφέρεται αριθμός Φράγκων (Ιταλοί, Γάλλοι, ελάχιστοι Βρετανοί, Αυστριακοί και Γερμανοί) καθώς και μειονότητες Αρμενίων και Τσιγγάνων.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

3. Χάρτης της Θεσσαλονίκης του 1882 - 83. Δημοσιεύτηκε το 1981 από τον Evise.

Μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1620, την ερήμωση και το γενικό μαρασμό που ακολούθησε, στα επόμενα χρόνια διαμορφώνεται και η τοπογραφία των βασικών κοινοτήτων. Η μουσουλμανική κοινότητα περιορίζεται στο ανηφορικό τμήμα της πόλης, γνωστό ως Μπαϊρ – Μπαϊρι (πλαγιά λόφου). Τα σπίτια τους συνήθως είναι μεγάλα, διώροφα, λιθόκτιστα, με δυο ή τρεις αυλές, με παράθυρα προς τη θάλασσα και κλειστούς εξώστες. «...Είναι τα περισσότερα πολυώροφα πέτρινα σεράγια, με δυο ή τρεις αυλές και σκεπασμένα με κόκκινα –σαν το ρουμπίνι – κεραμίδια, με παράθυρα και σαχνίσια, δώματα, γυναικωνίτες, τσαρντάκια, καμεριέρ και άλλους βοηθητικούς χώρους. Ο προσανατολισμός τους είναι ανατολικομεσημβρινός, με θέα

¹¹ Χασιώτης Ι., ό.π., σελ. 110

τη θάλασσα. Πολλά απ' αυτά περιστοιχίζονται από μπαχτσέδες κι αμπέλια κι είναι διακοσμημένα με κελαρυστά σιντριβάνια». Σημειώνουμε ότι με διάταγμα του 1559 το ανώτατο ύψος των σπιτιών των μουσουλμάνων ήταν 12 πήχεις (7,68 μ.), ενώ των ραγιαδών 9 πήχεις (5.76 μ.), όρια που δεν πρέπει να ίσχυαν για τα δημόσια κτίρια¹².

Οι Εβραίοι και οι χριστιανοί περιορίζονταν στο πεδινό τμήμα της πόλης, γνωστό ως Κάμπος. Οι εβραϊκές συνοικίες ορίζονταν από την Εγνατία και κάτω και δυτικά προς το λιμάνι. Είναι οι πλέον πυκνοκατοικημένες περιοχές με μικρά και χωρίς αυλές σπίτια, που εσωτερικά τα έβαφαν γαλάζια, για να θυμίζουν τον ουρανό «πηγή ελπίδας και σιγουριάς». Οι χριστιανοί είναι πιο σκορπισμένοι. Ζουν κυρίως κατά μήκος της Εγνατίας, από την εκκλησία του Αγίου Νικολάου ως την πύλη της Καλαμαριάς και από κει νοτιοδυτικά ως την εκκλησία της Μεγάλης Παναγιάς. Νησίδες χριστιανικού πληθυσμού βρίσκονταν γύρω απ' τη Μητρόπολη, τη Μονή Βλατάδων, το καθολικό της Αγίας Φωτεινής και το Βαρδάρη. Τη θέση της ελληνικής κοινότητας γύρω από την εκκλησία του Αγίου Μηνά πήραν η καθολική συνοικία και η Αγορά. Ο Εβλιγιά Τσελεμπί περιγράφει την πόλη τον 17ο αι. «...Οι μαχαλάδες των σέρηδων είναι 48 και, μεταξύ αυτών, το Γεντί Κουλέ, ο μαχαλάς του Βαρντάρ, της Καλαμαριάς, του Χορτάτζ, του Κασίμ Πασά, της Αγια-Σοφιάς κ.ά. Οι καφίρηδες και οι αμαρτωλοί μένουν κατά μιλαέτια σε δεκάξι μαχαλάδες. Έτσι έχουμε μαχαλάδες : Αρμένηδων, Ρωμιών, Φράγκων, Σιφ (Σέρβοι), Βουλγάρων καθώς και το μαχαλά των Λατιν-μιλετί. (Γιατί, μαζί με τους άλλους άπιστους, κατοικούν κι αυτοί οι απαίσιои). Όλες οι κατοικίες των απίστων βρίσκονται κάτω από τους μουσουλμανικούς σ' ένα ίσιωμα προς το μέρος της πόλης του τείχους της Καλαμαριάς. Οι τσιφούτικοι μαχαλάδες είναι πενήντα έξι και βρίσκονται μέσα από την Ισκελέ Καπουσού, κάτω από τοίχο του κάστρου. Τα σπίτια τους είναι άθλια εβραϊόσπιτα αλλά οι μαχαλάδες τους είναι στο κέντρο της αγοράς και πυκνοκατοικημένοι».

Η Θεσσαλονίκη είναι τόσο λίγο ελληνική πόλη όσο και η Κωνσταντινούπολη, διότι ο ελληνόφωνος πληθυσμός –ακόμη και συπολογίζοντας τα γραικοσλαβικά νοικοκυριά- αποτελεί και στις δυο πόλεις μειονότητα και πρέπει να θεωρηθεί ως αποικία. Κρίνοντας από τη μάζα του λαού και το γενικό του χαρακτήρα, η Θεσσαλονίκη θα ονομαζόταν δικαιωματικά Σαμάρεια, γιατί από τις 70.000 το πολύ ψυχές της πόλης, οι 30-36.000 (που αντιστοιχούν σε 6.000 και κάτι οικογένειες) είναι Εβραίοι¹³.

Οι Εβραίοι δε θεωρούνταν από τους Τούρκους κατακτητές «ραγιαδες», δηλαδή υπόδουλοι, όπως οι Έλληνες και οι άλλοι σκλαβωμένοι λαοί των Βαλκανίων. Ήταν «μουσαφίρηδες», δηλαδή φιλοξενούμενοι, με όλα τα σχετικά επακόλουθα. Έτσι, γρήγορα αναπτύχθηκαν και οικονομικές και κοινωνικές επιδράσεις, προπαντός στον τομέα του εμπορίου και της μεταποίησης(υφαντά και μεταξωτά) μεταφέροντας στο βάρβαρο καθεστώς του σουλτάνου τη γνώση και την πείρα των προηγμένων χωρών της Δύσης από την οποία προήλθαν. Με κύρια γλώσσα την ιταλική, που επέβαλλε στην κοινότητα η εβραϊκή αριστοκρατία του Λιβόρνο (Τοσκάνης), οι διωγμένοι από τη Δύση Εβραίοι θα βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης στην οθωμανική αυτοκρατορία και γρήγορα θα γίνουν οι κύριοι οικονομικοί παράγοντες της Θεσσαλονίκης. Η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη του εβραϊκού στοιχείου θα συμβάλλει ουσιαστικά και στη γενικότερη ανάπτυξη και προβολή της πόλης σε πανευρωπαϊκό μάλιστα επίπεδο¹⁴.

¹² Βακαλόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 316π.Χ.-1983μ.Χ.*, ό.π., σελ. 127

¹³ Μαυρίδης Σ., Primavera-Μαυρίδου C., *Ξένοι Περιηγητές στη Θεσσαλονίκη και το Άγιον Όρος από το 1550 έως το 1892*, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 237

¹⁴ Παπαγιαννόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης – 2300 χρόνια*, εκδόσεις Ρέκος, Θεσσαλονίκη, 1982, σελ. 136-137

Ο οικονομικός ανταγωνισμός μεταξύ των κοινοτήτων, αφορά κυρίως τους Έλληνες και τους Εβραίους. Οι Τούρκοι κατέχουν την εξουσία και την μεγάλη γεωργική περιουσία. Οι χριστιανοί και οι Εβραίοι, κατά κανόνα, αποκλείονταν από την ανώτερη κοινωνική τάξη, καθώς και από τα κρατικά αξιώματα. Οι νέοι οικονομικοί όροι επιτρέπουν σε Εβραίους και Έλληνες να προσεγγίζουν με «οικονομικό» τρόπο την ανώτερη τάξη.

Έτσι, κατά τον 18ο αιώνα και στις αρχές του 19ου, την ψηλότερη βαθμίδα της κοινωνικής ιεραρχίας κατέχουν οι μουσουλμάνοι που εδραιώνουν την κυριαρχία τους με την κατοχή γεωργικής ιδιοκτησίας και κρατικών αξιωμάτων. Οι Τούρκοι δεν αντιπροσωπεύονται όσο οι άλλες εθνότητες στα κατώτερα λαϊκά στρώματα και δεν αναμειγνύονται στον αγώνα της καθημερινότητας όσο το ελληνικό λαϊκό και εβραϊκό λαϊκό στοιχείο. Ο Μουσουλμανικός πληθυσμός στην πλειοψηφία του έχει διαχειριστική – κρατική σχέση με τους πληθυσμούς των Ελλήνων και των Εβραίων. Η εκπροσώπηση των μουσουλμάνων στους θεσμούς κοινωνικής διοικητικής εξέλιξης είναι συντριπτική.

Σε όλο το διάστημα του 16ου και 17ου αιώνα, η οικονομική κρίση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, λόγω της αλλαγής των δρόμων του εμπορίου και της μετατόπισης του οικονομικού κέντρου δυτικότερα, έχει επιπτώσεις και στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Το εμπόριο της Ανατολικής Μεσογείου παρακμάζει και οι χερσαίοι δρόμοι γίνονται ανασφαλείς. Η οικονομική δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης περιορίζεται κυρίως στην κατασκευή εριούχων υφασμάτων για εσωτερική κυρίως κατανάλωση και στην παραγωγή μπαρουτιού στο πυριτιδοποιείο του χωριού Γραδεμπόριο. Η κοινότητα που ιδίως ασχολείται με τις δυο αυτές βιομηχανικές διαδικασίες είναι η εβραϊκή. Όμως, η οικονομική διείδυση των βιομηχανικά ανεπτυγμένων δυτικών χωρών και κυρίως της Γαλλίας, που απαιτεί και τελικά πετυχαίνει το 1730 την απελευθέρωση της εμπορίας μαλλιού από την υποχρεωτική συγκέντρωσή του προς όφελος των υφαντουργείων της Θεσσαλονίκης, καταστρέφει την ανθηρή αυτή βιομηχανία, επιφέροντας οικονομική κρίση στην πόλη και αλλάζοντας την οικονομία της από παραγωγική σε μεταπρατική¹⁵.

Από τις αρχές του 18ου αι. επαναρχίζει η οικονομική ανάπτυξη και μεγαλώνει η οικονομική σημασία της Θεσσαλονίκης μέσω των προσπαθειών των Άγγλων, Γάλλων και Αυστριακών να διεσδύσουν στις αγορές της Ανατολικής Μεσογείου και ιδιαίτερα των αστικών κέντρων που διαθέτουν λιμάνι (Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη, Θεσσαλονίκη κ.ά.). Οι συνθήκες που υπογράφονται μεταξύ ευρωπαϊκών δυνάμεων και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (συνθήκη Πασάροβιτς το 1718, Βελιγραδίου το 1739 και Κιουτσούκ Καϊναρτζή το 1774) διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη εμπορική διακίνηση αγαθών. Η πόλη γίνεται πόλος έλξης για μεγάλο τμήμα του αγροτικού πληθυσμού, κυρίως από την ενδοχώρα. Είναι ενδεικτικό ότι η πόλη θα τριπλασιάσει τον πληθυσμό της από το 1820 στο 1907. Η αιτία γίνεται κατανοητή από τη σύγκριση των ημερομισθίων του εργάτη και του αγρότη. Του ανειδίκευτου εργάτη στα 1820 είναι 40 – 50 παράδες, του ειδικευμένου 60 – 70 παράδες, ενώ το αγροτικό μόλις 16 – 20 παράδες. Παρολαυτά, ο εργάτης, ο βοηθός τεχνίτη, ο λιμενεργάτης και ο υπηρέτης, που μαζί με τις οικογένειές τους αποτελούσαν το 50% του πληθυσμού της πόλης, μόλις και εξασφάλιζαν την αναγκαία σε θερμίδες διατροφή της οικογένειάς τους (3.000 θερμίδες για κάθε άντρα, 2.000 θ. για κάθε γυναίκα και 5.000 θ. για 3 παιδιά).

Η επανάσταση του 1821 στη νότιο Ελλάδα, φέρνει αναβρασμό στις τάξεις της ελληνικής κοινότητας. Η μετάδοση του επαναστατικού κινήματος σε Θεσσαλία και Χαλκιδική επιφέρει τα αντίποινα και την τρομοκρατία της τουρκικής διοίκησης.

¹⁵ Βακαλόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 316π.Χ.-1983μ.Χ.*, ό.π., σελ 132

Εκτελούνται αρκετοί σημαντικοί πρόκριτοι και ο μητροπολίτης Κίτρους Μελέτιος (αναπληρωτής του αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης), στην πλατεία Ραββινίας (σημερινή πλατεία Βλάλη), με απαγχονισμό. Το γενικό κύμα φυγής του ελληνικού στοιχείου ανακόπτει προσωρινά τη συμμετοχή του στην οικονομική ανάπτυξη της πόλης, που θα συνεχιστεί σε όλη τη διάρκεια του 19ου αι. και θα εκτοξευθεί στο τελευταίο του τέταρτο.

Οι θεσμικές νεωτεριστικές αλλαγές, που συμβαίνουν στο εσωτερικό της οθωμανικής αυτοκρατορίας και που επηρεάζουν σημαντικά και την πόλη της Θεσσαλονίκης, είναι οι πολιτικές μεταρρυθμίσεις του σουλτάνου Αβδούλ Μετζίτ, που δημοσιεύτηκαν με το διάταγμα του Hattı Serif Humayunu Gulhane (1839) και με την εξαγγελία Hattı Humayun (1856), που άλλαξαν τις διοικητικές δομές και έδιναν μεγαλύτερες ελευθερίες στους κατοίκους της αυτοκρατορίας. Το 1869 εγκαθίσταται στην πόλη η πρώτη δημοτική αρχή και αρχίζει προσπάθεια εξωραϊσμού της πόλης. Αποξηραίνεται το παθογόνο έλος δυτικά της πόλης και γίνεται ο κήπος του Μπεχ – Τσινάρ, γκρεμίζονται τα παραθαλάσσια τείχη και αργότερα κάποια από τα περιμετρικά και έτσι ανοίγεται ο δρόμος της παραλίας. Και στον κοινωνικό τομέα, όμως, γίνεται σημαντική προσπάθεια οργάνωσης του πληθυσμού. Την ίδια εποχή ιδρύεται στην πόλη ο «Φίλεκπαιδευτικός Σύλλογος» και η «Φιλόπτωχος Αδελφότης», που προσέφεραν πολλές και ποικίλες υπηρεσίες στην Κοινότητα της πόλης¹⁶.

Η οικονομική ανάπτυξη βασίζεται κυρίως στο εμπόριο και στην εισροή κεφαλαίων από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Οι χώρες αυτές διεισδύουν ιμπεριαλιστικά στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, που συρρικνώνεται αντιμετωπίζοντας πλείστα προβλήματα. Χαρακτηριστικό είναι το δασμολόγιο που έχουν πετύχει οι Ευρωπαίοι : 3% ενιαίος δασμός για τους Ευρωπαίους, 4% για τους μουσουλμάνους και 5% για τους ραγιάδες υπηκόους. Επίσης, γνωρίζουμε πως το 1839 κατοικούσαν στη Θεσσαλονίκη 165 χριστιανικές οικογένειες και 108 ισραηλιτικές με ευρωπαϊκή υπηκοότητα ή «προστασία», οι επονομαζόμενοι βερατλήδες ή μπερατλήδες. Το 1913, από τους 10.000 ξένους υπηκόους της Θεσσαλονίκης, οι Έλληνες αποτελούν το 50%. Το εμπόριο όμως απαιτεί δρόμους¹⁷. Έτσι το 1871 κατασκευάζεται η σιδηροδρομική γραμμή Θεσσαλονίκης – Σκοπίων με αυστριακά κεφάλαια, που διαχειρίζεται η οικογένεια Χιρς. Το 1881 ολοκληρώνεται η σύνδεση με Βελιγράδι και το 1894 η σύνδεση με το Μοναστήρι, με κεφάλαια της Deutsche Bank. Το 1896 ολοκληρώνεται η σιδηροδρομική σύνδεση Θεσσαλονίκης – Κωνσταντινούπολης και το 1891 εγκαινιάζεται τι ιππήλατο τραμ, στη γραμμή Τελωνείο – Παραλία – οδός Πύργων. Το 1907 γίνεται ηλεκτροκίνητο.

Το 1836 στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης καταπλέουν πλοία συνολικής χωρητικότητας 25.000 τόνων, ενώ το 1869 243.000 τόνων. Το 1869 γκρεμίζονται τα παραθαλάσσια τείχη. Η κίνηση του λιμανιού πολλαπλασιάζεται, ιδίως σε τονάζ (το 1881, 5.633 πλοία από τα οποία 345 ατμόπλοια, 425.016 τόνοι – το 1889, 8.946 πλοία από τα οποία 1.540 ατμόπλοια και 1.467.517 τόνοι). Το εξωτερικό εμπόριο της Θεσσαλονίκης στα 1900 φτάνει τα 82.000.000 χρυσά φράγκα και στα 1911 τα 160.000.000 χρυσά φράγκα, περισσότερο από το 15% του συνόλου του οθωμανικού, του 60% του βουλγαρικού, του 67% του ελληνικού και του 95% του σερβικού εξωτερικού εμπόριο. Όμως τα οικονομικά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας υπόκεινται από το 1875 (διάταγμα Μουχαρέμ) σε άμεσο ευρωπαϊκό έλεγχο. Η κυρίαρχη τράπεζα στην Αυτοκρατορία, η Οθωμανική Τράπεζα, δημιουργήμα γαλλικών και βρετανικών κεφαλαίων, είναι κυρίαρχη και στην αγορά της Θεσσαλονίκης. Το 1888 οι γηγενείς ισραηλίτες Αλατίνι ιδρύουν την Τράπεζα

¹⁶ Παπαγιαννόπουλος Α., ό.π., σελ. 165-166

¹⁷ Βακαλόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 316π.Χ.-1983μ.Χ.*, ό.π., σελ.127

Θεσσαλονίκης με αυστριακά κεφάλαια, κυρίως της Lander Bank. Είναι η τράπεζα στήριξης του ισραηλιτικού εμπορίου ως τα 1909 που μεταφέρεται στην Κωνσταντινούπολη. Στα 1899 η Τράπεζα Μυτιλήνης ιδρύει υποκατάστημα στη Θεσσαλονίκη, που μαζί με το υποκατάστημα της Τράπεζας Βιομηχανικής Πίστης (ελληνικών συμφερόντων) θα παίξουν σημαντικό ρόλο συντονιστή των οικονομικών δραστηριοτήτων του ελληνισμού της Μακεδονίας, αλλά και πολιτικό ρόλο στα δύσκολα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα.

Το πρώτο εργοστάσιο στην πόλη ιδρύεται στα 1854 και είναι ένας ατμόμυλος. Στα 1873 ιδρύεται ο μεγάλος ατμόμυλος Αλατίνι, στα 1870 η σαπωνοποιεία Βουδελικά, στα 1878 η νηματουργία Ησαΐα και τα οινοπνευματοποιεία Μισραχήμ και Σία. Στα 1884 υπάρχουν 10 αλευρόμυλοι, 2 νηματουργεία, 1 οινοπνευματοποιείο, 6 σαπωνοποιεία, 1 κεραμοουργείο, 1 καρφοβελοποιείο και 1 καπνεργοστάσιο. Η επεξεργασία καπνού είναι ο κύριος βιομηχανικός κλάδος της πόλης. Απασχολούνται περίπου 10.000 εργάτες, κατά μέσο όρο κάθε χρόνο για ένα εξάμηνο. Στην απογραφή του 1890 καταγράφονται στην πόλη της Θεσσαλονίκης 13 αλευρόμυλοι, 4 νηματουργεία μεταξιού, 1 βελονοποιείο, 1 οινοπνευματοποιείο, 1 χαρτοποιείο, 1 σιδηρουργία, 1 εργοστάσιο επεξεργασίας καπνού και 3 σαπωνοποιείες. Δηλώνεται σαφώς, στο συνοδευτικό κείμενο της απογραφής, πως η εκβιομηχάνιση προχωρά με αργά βήματα. Καταγράφεται, επίσης, η κρίση των παραγωγικών μονάδων λόγω του ανταγωνισμού των ευρωπαϊκών προϊόντων.

Το εξωτερικό εμπόριο στις αρχές του 20 ου αι. παραμένει στα χέρια ισραηλιτών. Από τους 54 μεγάλους εμπορικούς οίκους της πόλης, οι 38 ανήκαν σε ισραηλίτες, οι 8 σε ντομέδες και οι 8 σε ρωμιούς. Στον τομέα του εσωτερικού εμπορίου στις 12 μεγαλύτερες επιχειρήσεις, οι 5 ανήκουν σε ισραηλίτες, οι 5 σε Έλληνες και οι δύο σε μουσουλμάνους.

Οι εργάτες στην πόλη είναι περίπου 25.000 και απ' αυτούς 12.000, σχεδόν το 50%, απασχολούνταν στην βιομηχανία, έστω και εποχιακά (ιδίως στην επεξεργασία του καπνού και μεγάλο ποσοστό είναι γυναίκες και παιδιά). Σύμφωνα με την απογραφή του 1890, οι εργάτες τεχνίτες τόσο στον κλάδο της βιομηχανίας όσο και σε επίπεδο βιοτεχνικό είναι 85.000 (2.000 μόνιμοι βιομηχανικοί εργάτες, 7.500 υφαντές και 75.000 άλλοι τεχνίτες). Δεν συμπεριλαμβάνονται οι εποχιακά εργαζόμενοι ιδίως στην επεξεργασία καπνού. Στο κείμενο της απογραφής δηλώνεται πως ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει περίπου ποσοστό 5% του πληθυσμού. Καταλαβαίνουμε έτσι γιατί η βιομηχανία ήταν σε τόσο χαμηλό επίπεδο, όταν λάβουμε υπόψη ότι το αντίστοιχο ποσοστό ήταν πάνω από 30% σε χώρες όπως η Γαλλία, η Αγγλία, η Γερμανία, το Βέλγιο κ.τ.λ. Υπάρχουν επίσης 3.000 αγροτικοί εργάτες, 2.000 εργαζόμενοι στις οικοδομές και 3.000 εργαζόμενοι στο λιμάνι. Σημαντικό μέρος του πληθυσμού είναι και το οικιακό προσωπικό, περισσότερο από 5.000 ίσως και 10.000 άτομα στα 1910.

Αρβανίτες γαλακτοπόλες

Πλανόδιος πωλητής κρέατος

Εβραίος οδοκαθαριστής

Εβραίος χαμάλης

Η οικονομική ανάπτυξη της πόλης βαδίζει στο δρόμο των δυτικοευρωπαϊκών δυνάμεων : «δυτικοποίηση», εκσυγχρονισμός της οθωμανικής κοινωνίας και στην προσαρμογή της οικονομικής κυρίως ζωής των κατοίκων και της χώρας στις απαιτήσεις της οικονομίας – όπως άλλωστε και της πολιτικής – των δυτικών Μεγάλων Δυνάμεων, οι οποίες, ενώ επεδίωκαν να «προστατεύσουν» και να διασφαλίσουν την ακεραιότητα της οθωμανικής αυτοκρατορίας από τον ρώσικο επεκτατισμό προετοιμάζαν και το έδαφος για τη βαθμιαία αποικιοποίησή της¹⁸.

Με τον τρόπο αυτό έχουμε μια μονομερή και αντιφατική ανάπτυξη. Από τη μια μεριά αύξηση του πλούτου ορισμένων μεταπρατών, συνδεδεμένων με τις δυτικές οικονομίες, εξευρωπαϊσμού των κτιρίων ακόμη και αυτών των δημόσιων οθωμανικών (Διοικητήριο, δημοτικό νοσοκομείο), δημιουργία ορισμένων βιομηχανικών μονάδων και από την άλλη αύξηση των κατοίκων που υποαπασχολούνται και μετατρέπονται σε ένα ευάλωτο προλεταριάτο και ταυτόχρονα διατήρηση του αγροτικού πρωτογενούς τρόπου οικονομικής ζωής. Έτσι, τα βασικά ημερομίσθια του 1820 μένουν σε σταθερές τιμές ανεξέλικτα ως τα 1908. Μόνο μετά τη νεοτουρκική επανάσταση και τις απεργίες ανεβαίνουν από τα 1,25 χρυσά φράγκα (5 γρόσια ή 200 παράδες) σε 2 χρυσά φράγκα. Στα 1908 τα 2/3 του πληθυσμού της πόλης μόλις καταφέρνει και επισιτίζεται. Το δε μέσο ετήσιο εισόδημά του (περίπου 300 χρυσά φράγκα) παραμένει σταθερό παρά την αύξηση του αντίστοιχου μέσου όρου του ετήσιου εισοδήματος κατά 200%.

Οι μικροεπαγγελματίες, οι μικροβιοτέχνες και οι τεχνίτες, που αποτελούν το 20% με 25% του πληθυσμού της Θεσσαλονίκης (μαζί με τις οικογένειές τους), δέχονται, ιδιαίτερα μετά το 1880 – 1890, τις πιέσεις των ευρωπαϊκών προϊόντων που

¹⁸ Βακαλόπουλος Α., Ιστορία της Θεσσαλονίκης 316π.Χ.-1983μ.Χ., ό.π., σελ. 124

κατακλύζουν τις αγορές. Χωρισμένοι σε πατροπαράδοτες συντεχνίες (σινάφια), που μόνο προστατευτικά μπορούν να λειτουργήσουν, αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στην οργανωμένη επίθεση των δυτικοευρωπαϊκών προϊόντων. Μεμονωμένες προσπάθειες, όπως η ίδρυση Λαϊκής Τράπεζας από 30 επαγγελματίες της πόλης με κεφάλαιο 50.000 φράγκα, αναδεικνύουν το πρόβλημα μάλλον παρά το λύνουν. Μόνο τα δραματικά γεγονότα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου θ' αλλάξουν, εν μέρει, τις οικονομικές σχέσεις.

Ως αντίδραση στην οικονομική προώθηση του κεντροευρωπαϊκού (αυστριακού) κυρίως κεφαλαίου στην οθωμανική αυτοκρατορία, η άλλη μεγάλη δύναμη, που εποφθαλμιά το χώρο, η Ρωσία, προωθεί τις επιδιώξεις της περισσότερο με ιδεολογικούς όρους και κυρίως με την κίνηση του πανσλαβισμού. Το 1875 επαναστατούν οι κάτοικοι της Ερζεγοβίνης ενάντια στην τουρκική κυριαρχία. Το 1876 στην πόλη της Θεσσαλονίκης, για μάλλον ασήμαντη αφορμή εξισλαμισμού μιας κοπέλας και της αντίδρασης των χριστιανών, ο θρησκευτικός φανατισμός του τουρκικού όχλου, που προβάλλει πολιτικές διαφορές, φτάνει στο σημείο σφαγής των προξένων της Γαλλίας και Γερμανίας και προκαλεί την επέμβαση του στόλου των ευρωπαϊκών δυνάμεων και την κατάληψη της πόλης μέχρις ότου ικανοποιηθεί η απαίτηση για παραδειγματική τιμωρία των ενόχων. Ο ρωσοτουρκικός πόλεμος του 1877 – 78 δημιουργεί τη μεγάλη Βουλγαρία, με τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, που τελικά τη συρρικνώνουν οι αποφάσεις του συνεδρίου του Βερολίνου στα σημερινά της όρια. Ο χώρος της Μακεδονίας γίνεται το πεδίο ανταγωνισμού τόσο των μεγάλων δυνάμεων όσο και των βαλκανικών κρατών. Ιδιαίτερα η πόλη της Θεσσαλονίκης γίνεται πραγματικά το «μήλον της έριδος». Η βουλγαρική Εξαρχία (1870) παίζει σημαντικό ρόλο με την ίδρυση ναών και σχολείων, που υπηρετούν τις επιδιώξεις του βουλγαρικού κράτους¹⁹. Το 1895 οι οργανώσεις των Βουλγάρων ανταρτών της Μακεδονίας (κομιτάτα), υποστηριζόμενες από το βουλγαρικό κράτος, εξαπολύουν οργανωμένη προσπάθεια προσέλευσης και επηρεασμού των πληθυσμών της Μακεδονίας, ακόμη και με τη χρήση βίας. Η ελληνική απάντηση είναι ανάλογη. Οργάνωση και στελέχωση ενόπλων ομάδων, κεντρικός συντονισμός των προξενίων Θεσσαλονίκης – Μοναστηρίου, προσπάθεια μαζικότερης εκπαίδευσης για τον ελληνικό πληθυσμό της Μακεδονίας. Το 1908 η επανάσταση των Νεότουρκων, με αρχικά αιτήματα – θέσεις: την ελευθερία, την ισότητα και την ανεξιθρησκία, σταματά τις συγκρούσεις Ελλήνων – Βουλγάρων. Όμως η μετέπειτα εξέλιξη του κινήματος των Νεότουρκων, από ένα κίνημα που αγκάλιαζε όλους τους λαούς της αυτοκρατορίας, σε ένα κίνημα απόκτησης τουρκικής ταυτότητας και επιβολής της τουρκικής εθνότητας στις άλλες, σε συνδυασμό με τις μεγαλοϊδεατικές τάσεις των άλλων βαλκανικών κρατών κατέληξαν στις πολεμικές συγκρούσεις, που έμειναν γνωστές ως βαλκανικοί πόλεμοι. Όσον αφορά τη Θεσσαλονίκη, τα ελληνικά στρατεύματα μπαίνουν νικηφόρα στις 26/10/1912 στην πόλη.

Παράδοση της Θεσσαλονίκης από τον Χασάν Ταχσίν Πασά, στην Ελλάδα στις 26 Οκτωβρίου 1912 (λιθογραφία της εποχής)

¹⁹ http://www.auth.gr/virtual_school/1.4/Praxis/kotinisThessaloniki.html

Όμως οι βουλγαρικές βλέψεις για την πόλη και τη γύρω περιοχή της Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας, καθώς και η ύπαρξη βουλγαρικών στρατευμάτων μέσα και γύρω από την πόλη, οδηγούν σε σύγκρουση Ελλάδας και Σερβίας με τη Βουλγαρία. Τελικά η συνθήκη του Βουκουρεστίου (10/8/13) επισφραγίζει την οριστική ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα. Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος (1914 - 1918) και η σύγκρουση παλατιού – πολιτικής ηγεσίας (Κωνσταντίνου – Βενιζέλου), που ο μεν πρώτος επιδιώκει την ουδετερότητα της Ελλάδας, που σαφώς εξυπηρετεί τις Κεντρικές Δυνάμεις (Γερμανία, Αυστροουγγαρία), και ο δεύτερος τη συμμετοχή της στην Αντάντ (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία, Ιταλία), θα φέρουν το διχασμό. Αρχικά, το φθινόπωρο του 1915 αποβιβάζονται στρατεύματα της Αντάντ στη Θεσσαλονίκη και ουσιαστικά καταλαμβάνουν την πόλη. Η πόλη μετατρέπεται σε περιχαρακωμένο στρατόπεδο και βάση εξόρμησης των συμμαχικών στρατευμάτων προς την Κεντρική Ευρώπη. Πάνω από 200.000 στρατιώτες και αξιωματικοί ζουν μέσα και περιμετρικά της πόλης, αλλάζοντας το χαρακτήρα, την οικονομία, ακόμη και τις κοινωνικές παραδόσεις. Τα μεροκάματα είναι υψηλά και η σε είδος πληρωμή ελκυστικότερη. Στην πόλη ανοίγουν εκατοντάδες ταβέρνες, χορευτικά κέντρα, κέντρα διασκέδασης. Η αστική τάξη της πόλης αγκαλιάζει τις κοσμικές εκδηλώσεις των ανώτερων αξιωματούχων της Αντάντ. Η πόλη αποκτά τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, που οι φωτογραφίες και οι καρτ-ποστάλ της εποχής έχουν αποθανάτισει και μεταφέρει στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες.

Στις 17/8/1916 εκδηλώνεται στη Θεσσαλονίκη το κίνημα της «Εθνικής Αμύνης» και σχηματίζεται προσωρινή κυβέρνηση με Βενιζέλο – Δαγκλή – Κουντουριώτη. Η απομάκρυνση του Κωνσταντίνου και η επάνοδος του Βενιζέλου στην Αθήνα δίνουν λύση στο πολιτικό και εθνικό πρόβλημα του διχασμού. Η Ελλάδα συμμετέχει στον πόλεμο, που το τέλος του φαίνεται να πραγματοποιεί το όραμα του μεγαλοϊδεατισμού. Όμως, η καταστροφή του 1922 φέρνει την προσφυγιά και το 1923 την ανταλλαγή των πληθυσμών. Η μουσουλμανική κοινότητα της Θεσσαλονίκης και οι *Dönme* εγκαταλείπουν την πόλη και οι 100.000 Έλληνες πρόσφυγες από τη Τουρκία εγκαθίστανται στην πόλη. Οι προσφυγικοί καταυλισμοί και τα χαμόσπιτα κατακλύζουν την πόλη, κυρίως περιμετρικά. Ήδη η πυρκαγιά του 1917 έχει καταστρέψει το μεγαλύτερο τμήμα της, κυρίως τις πυκνοκατοικημένες εβραϊκές συνοικίες. Ο κοσμοπολίτικος χαρακτήρας έχει πια χαθεί, οι σχέσεις γηγενών, προσφύγων και Εβραίων δεν είναι οι καλύτερες. Ένα μεγάλο κομμάτι των τελευταίων εγκαταλείπει την πόλη είτε για την Παλαιστίνη είτε για τα αστικά κέντρα της Δύσης.

Εικόνα από την πυρκαγιά του 1917.

Φωτογραφία του κέντρου της πόλης να φλέγεται στην πυρκαγιά του 1917, τραβηγμένη πάνω από τον Λευκό Πύργο.

Ο μεσοπόλεμος είναι μια δύσκολη αλλά και δημιουργική περίοδος για την πόλη. Το 1925–26 αρχίζει να λειτουργεί η «Ελεύθερη ζώνη» στο λιμάνι τονώνοντας την εμπορική κίνηση, το 1925 λειτουργεί η 1η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης²⁰, το 1926 ιδρύεται και λειτουργεί το Πανεπιστήμιο.

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και ιδιαίτερα η περίοδος της κατοχής είναι επώδυνες, ιδίως για τα αστικά κέντρα. Η πείνα του 1941-42 και ο βαρύς χειμώνας αποδεκατίζουν τον πληθυσμό. Την πλέον τραγική μοίρα έχουν όμως οι ισραηλίτες της πόλης. Πάνω από 46.000 Εβραίοι οδηγούνται στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, απ' όπου ελάχιστοι επιζούν. Είναι το τέλος μιας μακραίωνης παρουσίας του εβραϊκού στοιχείου στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Σε 20 σχεδόν χρόνια η πόλη χάνει τις δύο από τα τρεις κοινότητές της. Η συμβίωση αιώνων δεν άντεξε ούτε την ιδεολογία των εθνικών κρατών ούτε τους «πολιτισμένους» πολέμους της Δύσης.

Η Θεσσαλονίκη άλλαξε κυρίως, κατοίκους, φυλές. Από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα, το όνομά της, η εξάισια θέση της και η παρουσία του ελληνικού στοιχείου αποτελούν τα μόνιμα στοιχεία της ταυτότητάς της. Υπήρξε μήλον της έριδος για πολλούς και τραγουδήθηκε από πολλούς για τα αιώνια κάλλη της. Αυτά παραμένουν μόνιμα στην πόλη σε αντίθεση με τα άλλα που ήταν παροδικά. Αυτά τραβούν φίλους και εχθρούς κοντά της, από τα παλιά χρόνια μέχρι και σήμερα, όπως θα γίνεται και στο μέλλον.

Κοντά στη Θεσσαλονίκη που δεν άλλαξε και ο άνθρωπος δεν άλλαξε ουσιαστικά, αφού ο καθένας που έρχεται στον κόσμο οφείλει να διανύσει τον ίδιο κύκλο ζωής που διέγραψαν και οι προγενέστεροί του. Σίγουρα θα χρησιμοποιήσει το μορφωτικό κεφάλαιο των προγόνων του, όμως, για να το κάνει κτήμα του θα πρέπει να επενδύσει σε κόπο, χρόνο και ενδεχομένως χρήμα. Η γνώση προσδίδει στον άνθρωπο τα βασικά στοιχεία του πολιτισμού του. Η Θεσσαλονίκη κρατά πάντα ένα μέρος της αιώνιας γοητείας της. Αυτή τη γοητεία προσπαθούν να εξερευνήσουν πολλοί επισκέπτες της και κοντά σε αυτούς και εμείς που ζούμε σε αυτήν²¹.

²⁰ Η Διεθνής Έκθεση της Θεσσαλονίκης είναι μια συμπυκνωμένη παρουσίαση, σε πανελλήνια και παγκόσμια κλίμακα, του πολυδιάστατου της ελληνικής πολιτικής της φιλίας και της εμπορικής και οικονομικής συνεργασίας. Είναι ο φορέας εκείνος που με τη δραστηριότητά του, από το χρόνο της ίδρυσής του- το 1925-μέχρι σήμερα, προώθησε σημαντικά όλους τους κλάδους της ελληνικής βιομηχανίας, βιοτεχνίας και χειροτεχνία και έφερε σε επαφή τους Έλληνες παραγωγούς με τις πλέον μοντέρνες μεθόδους της νέας τεχνολογίας των προηγμένων βιομηχανικά χωρών του κόσμου. Επίσης, με τις εκθέσεις που οργανώνει η Δ.Ε.Θ. δημιουργήθηκαν και αναπτύχθηκαν οικονομικές σχέσεις και φιλικοί δεσμοί μεταξύ των λαών, προβλήθηκε η κρατική δραστηριότητα στους τομείς των υπηρεσιών και ενισχύθηκε ουσιαστικά ο ελληνικός τουρισμός. Η ιστορία της ξεκινά το 1925, όταν ο εμπνευστής της, Νικόλαος Γερμανός πέτυχε την επίσημη αποδοχή της από το αρμόδιο τότε υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Οι συνθήκες στη χώρα μας δεν ήταν καθόλου ευνοϊκές για το ξεκίνημα ενός τέτοιου θεσμού, που αντλούσε την καταγωγή του από τα βυζαντινά «Δημήτρια» της Θεσσαλονίκης. Η πόλη είχε τότε μόλις 13 χρόνια ελεύθερης ζωής και η σκέψη για την ίδρυση μιας «διεθνούς εμποροπανήγυρης» ηχούσε μάλλον απαισιόδοξα τη δεδομένη χρονική στιγμή. Τελικά με το υπ' αριθμ. 16968/30-4-1925 έγγραφο του υπουργείου εθνικής οικονομίας έγινε αποδεκτή η πρόταση για την ίδρυση «διεθνούς έκθεσης» στη Θεσσαλονίκη και όλος ο πληθυσμός της πόλης και γενικά της Βόρειας Ελλάδας αγάλισε κυριολεκτικά την προσπάθεια αυτή, που επιβίωσε και παραμένει ισχυρός θεσμός. (Παπαγιαννόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης – 2300 χρόνια*, εκδόσεις Ρέκος, Θεσσαλονίκη 1982, σελ. 242-243).

²¹ Μαυρίδης Σ., Primavera-Μαυρίδου C., ό.π., σελ.8

Τα επαγγέλματα και η κοινωνική ζωή στη Θεσσαλονίκη κατά τους νεότερους χρόνους.

Ξεκινώντας με τα ποικίλα επαγγέλματα που θα μπορούσε κανείς να συναντήσει διασχίζοντας το κέντρο της Θεσσαλονίκης κατά την Τουρκοκρατία, αξίζει να αναφερθούμε στο πλήθος των λούστρων, που με τα κασελάκια τους καταλάμβαναν τις θέσεις γύρω από τα καφενεία και τις πλατείες και προερχόταν από άτομα όλων των εθνοτήτων, στην πλειοψηφία τους παιδιά. Παιδιά αναλάμβαναν και τη διακίνηση των εφημερίδων, που μόλις τυπώνονταν τα φύλλα, έτρεχαν φωνάζοντας και ενημερώνοντας τον κόσμο για τα «συνταρακτικά» νέα της ημέρας. Άλλο επάγγελμα της εποχής, ασκούμενο κυρίως από τσιγγάνους και αρβανίτες ήταν εκείνο του ακονιστή μαχαιριών και ψαλιδιών. Την πολυσύνθετη εικόνα της καθημερινής ζωής συμπλήρωναν οι Τούρκοι αγάδες, που κρατώντας το κομπολόι στο χέρι, περιδιάβαιναν στους δρόμους ή κάθονταν σε σκαμνάκια ψηλά στις τουρκικές συνοικίες και οι μπαρμπέρηδες τους ξύριζαν ή τους έκοβαν τα μαλλιά τους. Αργότερα θα πήγαιναν στον τουρκικό καφενέ και θα απολάμβαναν τον καφέ τους σε μικρά φαρδιά φλιτζάνια, δίχως χερούλι, καπνίζοντας ταυτόχρονα και τον άργιλε τους. Ο Γ. Σταμπουλής αναφέρει ότι οι Τούρκοι πασάδες, οι μπέηδες και οι αγάδες δεν ασχολούνταν με καμιά εργασία, ούτε έρχονταν σε επαφή με τους υπόλοιπους κατοίκους της πόλης. Ζούσαν από την ιδιοκτησία γης την οποία ή νοίκιαζαν ή καλλιεργούσαν με δικούς τους κολίγους. Όταν τα εισοδήματά τους δεν έφταναν, δανείζονταν από Εβραίους τοκογλύφους και υποθήκευαν τη γη τους, με αποτέλεσμα συχνά να τη χάνουν.

Οι γυναίκες της τουρκικής κοινότητας τριγύριζαν συνήθως με σκεπασμένο το πρόσωπό τους με φερετζέ και γενικά στη ζωή των Τούρκων μέσα και έξω από το σπίτι κυριαρχούσε ο ανατολικός τρόπος ζωής. Η μόνη διέξοδος για κοινωνική συναναστροφή ήσαν οι επισκέψεις στα λουτρά – χαμάμ. Χαρακτηριστικοί ήταν και οι δερβίσηδες (μουσουλμάνοι μοναχοί), λειτουργοί των τουρκικών τεκέδων (μουσουλμανικά μοναστήρια), που ήταν χωρισμένοι στους χορευτές δερβίσηδες, στους μουσικούς και στους ψάλτες – αναγνώστες του κορανίου. Στον τεκέ υπεύθυνος αρχηγός ήταν ο «σεΐχης» του.

Οι συναλλαγές, το χρηματιστήριο, οι αξίες, τα ανταλλακτήρια και κυρίως οι θέσεις υπηρετών στα σπίτια, βρίσκονταν σε όλη την πόλη σε εβραϊκά χέρια. Επίσης, οι πλειοψηφία των βαρκάρηδων του λιμανιού και σχεδόν όλοι οι χαμάληδες ήταν Εβραίοι. Υπήρχε εβραϊκός μαχαλάς αλλά οι Εβραίοι ξεπερνούσαν παντού τα όρια.

Οι Εβραίοι από την αρχή της εγκατάστασής τους στη Θεσσαλονίκη, ασχολήθηκαν συστηματικά με την υφαντική του μαλλιού και του μεταξιού. Το 1568 κατόρθωσαν να έχουν αυτόν τον κλάδο αποκλειστικά στα χέρια τους με το προνόμιο της δυνατότητας να πληρώνουν τον «κεφαλικό φόρο» (χαράτσι) σε είδος. Ακόμη, κατόρθωσαν να αγοράζουν από την τουρκική διοίκηση το μαλλί στο ¼ της τιμής του ελεύθερου εμπορίου, γεγονός που τους έδωσε πρόσθετες προϋποθέσεις, ώστε σύντομα να επικρατήσουν στην αγορά. Όταν το 1685, εγκαταστάθηκε γαλλικό προξενείο στη Θεσσαλονίκη με στόχο την κατάκτηση της σημαντικής αγοράς της πόλης από το γαλλικό εμπόριο, οι Εβραίοι αντέδρασαν έντονα. Αργότερα, μετά το 1730, οι Εβραίοι συνεργάστηκαν με γαλλικούς εμπορικούς οίκους, γεγονός που έκανε δυνατό να γίνει γνωστή στη Θεσσαλονίκη η γαλλική κουλτούρα σαν συνέπεια του στενού δεσμού της πόλης με τα γαλλικά εμπορικά συμφέροντα και των συχνών επαφών που ακολούθησαν²².

²² Παπαγιαννόπουλος Α., ό.π., σελ. 136-137

Βασικός σκοπός στη ζωή των Εβραίων ήταν ο γάμος και η τεκνοποίηση. Κανένας άνθρωπος σε αυτό το λαό δεν έπρεπε να μείνει ανύπαντρος. Όλοι η εβραϊκή κοινότητα το γνώριζε και το υπερασπιζόταν με σθένος αυτό, ωθώντας τους νέους στο δρόμο του γάμου²³. Ιδιαίτερη για την πόλη ήταν η ημέρα του Σαββάτου. Τότε μια παράξενη ησυχία απλωνόταν σε όλη την πολιτεία. Κάθε κίνηση στο εμπορικό κέντρο της πόλης σταματούσε κι όλα τα μαγαζιά των Εβραίων ήταν κλειστά. Υπακούοντας στις εντολές του Ταλμούδ, οι Εβραίοι το Σάββατο σταματούσαν κάθε δραστηριότητα βιοπορισμού, κάθονταν στα σπίτια τους και δεν απομακρύνονταν από αυτά παρά ελάχιστα. Ήταν ημέρα προσευχής και περισυλλογής. Ο Γ. Βαφόπουλος διηγείται : «Δεν άναβαν φωτιά, Δε μαγείρευαν, δεν έπιναν καφέ. Ούτε μασούσανε πασατέμπο, που τις άλλες έξι μέρες της εβδομάδας ήταν γι' αυτούς, ό,τι ο καφές και το κομπολόι για τους αγάδες της τουρκικής συνοικίας.».

Ο Κ. Μοσκόφ μας πληροφορεί²⁴ ότι σε αντίθεση με τις Ρωμιές και τις Τουρκάλες, οι ισραηλίτισσες γυναίκες είχαν περισσότερο χρόνο στη διάθεσή τους. Μαγείρευαν μια φορά μόνο την εβδομάδα επτά διαφορετικά φαγητά και με αυτόν τον τρόπο «απασχολούν περισσότερο την ψυχή τους με την αγωνία της ζωής, πλησιάζουν περισσότερο, εντρυφούν και διαποτίζουν ολόκληρη την οικογενειακή ζωή με τα θεία». Η κοινωνική ζωή των Εβραίων είναι συμπαγής και κλειστή. Η πρώτη διάσπαση της κοινότητας τους και η διασπορά τους στις άλλες συνοικίες πρέπει να έγινε μετά τη φωτιά του 1620, με την καταστροφή του κάτω μέρους της πόλης.

Όλες οι εθνικές ομάδες έρχονταν σε αναγκαστική επαφή στον τομέα των εμπορικών και επαγγελματικών της συναλλαγών. Σε όλες τις υπόλοιπες εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής παρέμειναν κάστες κλειστές, με ιδιότυπες λειτουργικές εκδηλώσεις, που αρκετές φορές έβλεπαν η μια την άλλη, αν όχι εχθρικά, τουλάχιστον με καχυποψία.

Οι Έλληνες, εκτός από τις εμπορικές – επαγγελματικές σχέσεις, δεν είχαν κοινωνικές σχέσεις με τους Εβραίους και με τους Τούρκους. Εκτός από το διαφορετικό θρησκευτικό υπόβαθρο, που είχε ιδιαίτερη βαρύτητα εκείνη την εποχή, ένα σώμα προκαταλήψεων όρθωνε τείχη δυσπιστίας και σχετικής αντιπάθειας ανάμεσα στις κοινότητες. Αυτή η μορφή κοινωνικού ανταγωνισμού εκδηλωνόταν πιο έντονα κυρίως μεταξύ των ελληνικών και των εβραϊκών λαϊκών στρωμάτων κι όχι τόσο μεταξύ των δυο πρώτων και των μουσουλμάνων. Ίσως γιατί και στα κατώτερα αλλά και στα προνομιούχα στρώματα η οικονομική σύγκρουση γινόταν μεταξύ Εβραίων και Ελλήνων κι αυτό είχε αντανάκλαση στην κοινωνική συνείδηση των πληθυσμών. Η ιστορικά καλύτερη θέση των Εβραίων σε σχέση με της φορολογικές ελαφρύνσεις που οι Τούρκοι πρόσφεραν ήταν ένα ακόμη σημείο τριβής μεταξύ ελληνικής και εβραϊκής κοινότητας. Μα και οι Εβραίοι καμιά ιδιαίτερη προσπάθεια δεν έκαναν, για να πλησιάσουν το ελληνικό στοιχείο. Παρ'όλο που και τις δυο τις ένωνε η τύχη του ραγιά, παρ'όλο που και τις δυο κοινότητες συνέφερε η συρρίκνωση της οθωμανικής κυριαρχίας, οι Εβραίοι ψυχικά αποστασιοποιούνταν από τη μοίρα του ελληνικού στοιχείου. Ο ανταγωνισμός της αγοράς επικρατούσε και στις κοινωνικές εκδηλώσεις της καθημερινότητας. Στις διαφορές Ελλήνων και Τούρκων, οι Εβραίοι κατά κανόνα έπαιρναν το μέρος των ισχυρών, δηλαδή των Τούρκων. Στην εποχή του Μακεδονικού Αγώνα οι Εβραίοι ψυχικά υποστήριζαν της Βουλγάρους. Μετά την συμφορά του 1897, οι Εβραίοι σκαρφίζονταν πολλούς τρόπους, για να ειρωνευτούν την ατυχία του ελληνικού στρατού.

Η γλώσσα η ελληνική ήταν άγνωστη στους πολλούς Εβραίους και μονάχα λίγοι μιλούσαν ένα είδος παραφθαρμένης ελληνικής, κι αυτό γιατί τους πίεζε η ανάγκη της

²³ Μαυρίδης Σ., Primavera-Μαυρίδου C., ό.π., σελ. 239-240

²⁴ Βακαλόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 316π.Χ.-1983μ.Χ.*, ό.π., σελ.98

εμπορικής συνδιαλλαγής. Μεταξύ τους χρησιμοποιούσαν μια ιδιότυπη ισπανική διάλεκτο, αναμειγμένη με λέξεις άλλων γλωσσών, το γνωστό ισπανοεβραϊκό ιδίωμα. Σε ελληνικά σχολεία, κατά κανόνα, δεν πήγαιναν. Όσοι μπορούσαν να προσφέρουν παιδεία στα παιδιά τους προτιμούσαν κυρίως τη γαλλική παιδεία. Ακόμη και μετά το 1912 πέρασαν αρκετά χρόνια, ώσπου Εβραίοι μαθητές να φοιτήσουν σε ελληνικά σχολεία. Ο Σταμπουλής αντίθετα αναφέρει²⁵ ότι : «Δεν είναι καθόλου αληθινό ότι τα δυο στοιχεία, ελληνικό και εβραϊκό, είχαν συνεχείς προστριβές κατά τους αιώνες της συμβίωσής τους. Αντίθετα, οι δυο αυτές κοινότητες έζησαν κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας αρμονικά και ειρηνικά και διατήρησαν αγαθές και ειλικρινείς σχέσεις».

Πιστεύουμε ότι η αλήθεια βρίσκεται στον ενδιάμεσο χώρο των γενικεύσεων που διατυπώνονται για τις σχέσεις των κοινοτήτων. Όπως είπαμε, την εποχή εκείνη το θρησκευτικό συναίσθημα ήταν ιδιαίτερα έντονο και οι θρησκευτικές λειτουργίες είχαν ιδιαίτερη σημασία. Καθόριζαν μεγάλο μέρος της καθημερινότητας λειτουργικά και χρονικά. Όταν το μέλος κάθε κοινότητας ενεργούσε κατά περίπτωση εντός των τελετουργικών πλαισίων της θρησκείας του, δεν μπορούσε να έχει επαφές με αλλόθρησκους. Το συγκεκριμένο τελετουργικό π.χ. μιας εβραϊκής κηδείας δεν επέτρεπε σε χριστιανό ή μουσουλμάνο να την παρακολουθήσει. Επιπλέον, γνωρίζουμε ότι μεγάλο μέρος της καθημερινότητας εκτελούνταν με θρησκευτικό – τελετουργικό τρόπο, αποκλείοντας τη συμμετοχή αλλόθρησκων σε αυτό το επίπεδο. Στις ελεύθερες εκδηλώσεις της καθημερινότητας τα μέλη των κοινοτήτων δεν είχαν προβλήματα συνάντησης και κανείς δεν μπορεί να αποκλείσει τις φιλικές σχέσεις μεταξύ τους.

Για της Έλληνες και ιδίως για τα λαϊκά στρώματα, η επιφυλακτικότητα και η καχυποψία απέναντι της Εβραϊούς εδραιώνεται και σε θρησκευτική βάση, που ανατροφοδοτείται συνεχώς από τα λατρευτικά έθιμα. Προσάπτοντάς τους την κατηγορία της θεοκτονίας απέδωσαν στο πρόσωπο όλων των Εβραίων πληθώρα αρνητικών χαρακτηριστικών και τους θεωρούσαν τους κύριους υπεύθυνους για τις κακουχίες σε περιόδους κρίσης. Όπως όλος ο χριστιανικός κόσμος, έτσι και οι Έλληνες υιοθετούν τον αντιουδαϊσμό ή αντιεβραϊσμό που γεννήθηκε το Μεσαίωνα και είχε τη ρίζα του σε θρησκευτικά αίτια. Δημιουργούν οι Έλληνες διάφορα αρνητικά στερεότυπα, για να περιγράψουν τους Εβραίους. Χαρακτηριστική είναι η φιγούρα του Εβραίου στον Καραγκιόζη που κουβαλά επάνω του όλα τα αρνητικά που αποδίδονται στη φυλή του. Είναι τσιγκούνης, δαιμόνιος, δολοπλόκος, ξεγελά ακόμη και τον Καραγκιόζη. Για τα λαϊκά στρώματα όλοι οι Εβραίοι είναι απόγονοι του Ιούδα, συνεπώς φέρουν επάνω τους το στίγμα της ευθύνης για τη σταύρωση του Χριστού. Με την άποψη αυτή συνδέεται και το πασχαλινό έθιμο, το «κάψιμο του Ιούδα»²⁶.

Μια άλλη κατηγορία ευρέως διαδεδομένη που στρέφεται ενάντια στους Εβραίους ήταν η «συκοφαντία αίματος», κατά την οποία οι Εβραίοι θυσίαζαν μικρά παιδιά χριστιανών προκειμένου να χρησιμοποιήσουν το αίμα τους για τα άζυμα του Πάσχα.

Όλες αυτές οι προκαταλήψεις και οι δεισιδαιμονίες εμπόδιζαν τις δυο φυλές να προσεγγίσουν στο επίπεδο της καθημερινής κοινωνικής συμβίωσης. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι ο αντιεβραϊσμός των Ελλήνων δεν πήρε ποτέ τις διαστάσεις του αντισημιτισμού, εκτός από τα γεγονότα της συνοικίας Κάμπελ το 1931, που αναπτύχθηκε στις αρχές του 19^{ου} αι. και απέδιδε επιστημονική υπόσταση στη θεωρία της Αρείας φυλής απέναντι στους Εβραίους, αποδίδοντας στους τελευταίους εγγενή φυλετικά ελαττώματα.

²⁵ Βακαλόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 316π.Χ.-1983μ.Χ.*, ό.π., σελ. 263

²⁶ Αυτόθι, σελ.93

Τα αίτια της εχθρικής στάσης των Ελλήνων απέναντι της Εβραϊούς μπορεί να αναζητηθούν στον οικονομικά ανταγωνισμό και στον θρησκευτικό φανατισμό ή ακόμη και σε ζητήματα πολιτικού χαρακτήρα, όχι τόσο σε επίπεδο φυλετικής διαφοροποίησης. Ο αντισημιτισμός δε ρίζωσε στους Έλληνες. Μετά μάλιστα το 1912, οι σχέσεις Ελλήνων και Εβραίων άρχισαν σταδιακά να βελτιώνονται και οι τελευταίοι αρχίζουν δραστικά να συμμετέχουν στις κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές. Αντιπροσωπεύουν ακόμη το μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού της πόλης και καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την οικονομική κίνηση. Χαρακτηριστικό είναι ότι το λιμάνι έκλεινε το Σάββατο μέχρι και το 1923. Μετά την απελευθέρωση ο βασιλιάς Γεώργιος Α΄ αναγνώρισε τους Εβραίους ως ισότιμους Έλληνες πολίτες και γενικά ακολούθησε φιλοεβραϊκή πολιτική. Το 1915, η άφιξη στη Θεσσαλονίκη των συμμαχικών δυνάμεων ανανέωσε την εμπορική κίνηση της πόλης. Η καθημερινή εικόνα της εμπλουτίστηκε με καινούριες γραφικότητες. Γάλλοι στρατιώτες με γαλάζιες στολές, που τραγουδούσαν στους δρόμους το δημοφιλές εκείνη την εποχή τραγούδι, το «Madelon». Εντύπωση έκαναν στους Θεσσαλονικείς και οι Μαροκινοί, καθώς και οι Αρναμίτες με τα λοξά μάτια και τα βαμμένα σκούρα δόντια από το μάρμαμα κάποιου φυτού της πατρίδας της. Όλοι αυτοί υπηρετούσαν στο γαλλικό στρατό. Ακόμη μαζί τους ήταν μαύροι Σενεγαλέζοι, του γαλλικού αποικιακού στρατού της Αφρικής. Οι τελευταίοι ήταν ο φόβος και ο τρόμος των μανάδων και των μικρών παιδιών, καθώς τους συνόδευε η φήμη ότι έκλεβαν μικρά παιδιά και τα έτρωγαν κρυφά στους καταυλισμούς τους. Οι Εβραίοι, λόγω της κοινής γλώσσας, έγιναν γρήγορα οργανικό στοιχείο των γαλλικών στρατευμάτων και μισθώνονταν από της γαλλικές στρατιωτικές υπηρεσίες. Οι Άγγλοι ήταν το άλλο μεγάλο κομμάτι του συμμαχικού αποσπάσματος στην πόλη.

Από τη μεριά των Εγγλέζων διαδεδομένο πολύ ήταν το τραγούδι «Tipperary», που μαζί με το «Madelon» των Γάλλων είχαν μετατραπεί στο σήμα κατατεθέν του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Μαζί με τους Εγγλέζους στρατιώτες υπηρετούσαν κι άποικοι από την Αφρική και την Ασία. Οι Ινδοί και οι Σκωτσέζοι είχαν προκαλέσει την απορία και το ενδιαφέρον των κατοίκων της πόλης, λόγω του τουρμπάν που φορούσαν στο κεφάλι οι πρώτοι και της κοντής πλισεδωτής φούστας οι δεύτεροι.

Υπολογίζεται ότι το χειμώνα του 1915 – 16 250.000 Αγγλογάλλοι είχαν κατακλύσει τη Θεσσαλονίκη, χώρια τα ρωσικά, σερβικά και ιταλικά στρατεύματα. Η νέα κατάσταση άλλαξε ριζικά τη ζωή της πόλης. Η εμπορική κίνηση υπερδιπλασιάζεται. Νέα θέατρα, καφέ και καμπαρέ ξεφουτρώνουν παντού. Στους δρόμους της πόλης κυκλοφορούν κυριολεκτικά «οι φυλές του κόσμου». Συχνό ήταν το θέαμα κάποιας συμμαχικής μπάντας, που παρελαύνοντας στους δρόμους ή δίνοντας συναυλίες στην πλατεία Ελευθερίας (το κεντρικότερο και κοσμικότερο σημείο της πόλης), συγκέντρωνε πλήθος κόσμου που παρακολουθούσε. Για να μπορούν όλοι αυτοί οι άνθρωποι να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους για αλληλογραφία, τυπώθηκαν στη Θεσσαλονίκη και κυκλοφόρησαν πλήθος καρτ – ποστάλ με φωτογραφίες από τη ζωή της πόλης. Απ' αυτές της φωτογραφίες σώζονται σήμερα πάρα πολλές και παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για τη μορφή και τη ζωή της πόλης εκείνη την εποχή. Η δημογραφική σύνθεση της πόλης αλλάζει πάλι με την εγκατάσταση στην πόλη 100.000 προσφύγων εξαιτίας της Μικρασιατικής Καταστροφής. Αυτό ανατρέπει και τις πολιτικές προτεραιότητες. Οι Εβραίοι παραγκωνίζονται, ενώ ένας νόμος του 1924 καταργεί την αργία του Σαββάτου και επιβάλλει την αργία της Κυριακής. Επιβαρύνεται, ακόμη, η ισραηλιτική κοινότητα με πρόσθετους φόρους, καθώς οι νέοι πρόσφυγες απαλλάσσονται από τη φορολογία. Πολλοί σημαντικοί Εβραίοι εγκατέλειψαν τότε την πόλη και η κοινότητά τους έμεινε χωρίς καθοδήγηση. Ακόμη το 1927 οι βιομηχανίες κλείνουν, ρίχνοντας στην ανεργία εκατοντάδες ανθρώπους, κυρίως Εβραίους. Ο ελληνικός τύπος της εποχής φροντίζει να αντιπαραθέτει

συστηματικά τους Έλληνες πρόσφυγες με τους «αλλογενείς». Το 1931 τα μέλη της Ε.Ε.Ε. (Εθνικής Ένωσης Ελλάδος), φασιστικής οργάνωσης, καίνε την εβραϊκή συνοικία Κάμπελ, στα ανατολικά της πόλης. Τότε 10.000 Εβραίοι εγκαταλείπουν την πόλη για την Παλαιστίνη. Αλλά, ακόμη και την περίοδο 1936 – 41 στην πόλη παραμένουν 52.000 Εβραίοι. Σήμερα στη Θεσσαλονίκη ζουν 1.200 – 1.400 Εβραίοι, μια μικρή αλλά ζωντανή και καλά οργανωμένη κοινότητα.

Ο Νομός Θεσσαλονίκης σήμερα.

Ο Νομός Θεσσαλονίκης είναι ένας από τους 16 νομούς που συγκροτούν τη Βόρεια Ελλάδα (Μακεδονία και Θράκη). Ειδικά μαζί με τους νομούς Ημαθίας, Κιλίκης, Πέλλας και Χαλκιδικής απαρτίζουν την περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας. Συνορεύει βόρεια με τους νομούς Κιλίκης και Σερρών, ανατολικά βρέχεται από τον κόλπο του Ορφανού (Στρυμονικό), νότια συνορεύει με το νομό Χαλκιδικής και βρέχεται από τον Θερμαϊκό κόλπο και δυτικά συνορεύει με τους νομούς Ημαθίας και Πέλλας.

Το πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, έχει πραγματικό πληθυσμό 800.764 κατοίκους. Ο νομός Θεσσαλονίκης, για τον οποίο υπάρχουν ασφαλή στατιστικά στοιχεία, έχει πληθυσμό 1.057.825. Συγκεντρώνει ποσοστό 9,4% του πληθυσμού της χώρας με τάση αύξησης, αφού είχε το τέταρτο μεγαλύτερο ποσοστό φυσικής αύξησης του πληθυσμού το 1997 και το 1998 μετά τους νομούς Δωδεκανήσου, Ξάνθης και Ηρακλείου (υπεροχή γεννήσεων/1.000 κατοίκους: 2,9), και υψηλή αναλογία μαθητών Δημοτικού ανά 1.000 κατοίκους (66 έναντι μέσου Ελλάδας 61). Παράγει το 9,9% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας, 16% της συνολικής μεταποιητικής παραγωγής και τα 2/3 του προϊόντος του προέρχονται από τις υπηρεσίες. Με κατά κεφαλή προϊόν 3,8 εκ. δρχ. (3ος στην κατάταξη με 105% του μέσου όρου της Ελλάδας), η θέση του ως προς το μέσο της χώρας σε διάστημα μιας 10ετίας έμεινε σχεδόν σταθερή.

Διοικητικά ο νομός χωρίζεται σε δύο επαρχίες: στην επαρχία Θεσσαλονίκης, με πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη, και στην επαρχία Λαγκαδά, με πρωτεύουσα το Λαγκαδά. Τα κυριότερα αστικά κέντρα του είναι, πέρα από τη Θεσσαλονίκη, τα Κουφάλια, ο Λαγκαδάς και ο Σοχός. Το έδαφος είναι γενικά πεδινό και μόνο προς τα δυτικά δημιουργείται μια τεράστια προσχωσιγενής πεδιάδα, όπου και οι ποταμοί Αξιός, Γαλλικός Αλιάκμονας και Λουδίας. Οι κυριότερες καλλιέργειες που γίνονται στη μείζονα περιοχή της Θεσσαλονίκης είναι το βαμβάκι (50-25%), το σιτάρι (44-

38%), τα λαχανικά (16-15%), η βρόμη, το κριθάρι, το ρύζι και τα αμπέλια. Το κλίμα είναι «Μεσογειακού» τύπου και ανήκει στα υγρά μεσόθερμα κλίματα²⁷.

Ολόκληρος ο νομός αποτελεί μια από τις πιο ανεπτυγμένες οικονομικά περιοχές της Ελλάδας και συγκεντρώνει τις πιο πολλές και σύγχρονες βιομηχανικές μονάδες της χώρας, μετά την περιφέρεια της πρωτεύουσας. Ο περισσότερος πληθυσμός κατοικεί στο πολεοδομικό συγκρότημα της πόλης, όπου είναι και το λιμάνι της, που αποτελεί ένα από τα κυριότερα λιμάνια της νοτιοανατολικής Ευρώπης και το πρώτο εξαγωγικό λιμάνι της χώρας.

Δήμοι και Κοινότητες του Νομού Θεσσαλονίκης είναι οι εξής : Δ. Αγίου Αθανασίου, Δ. Αγίου Γεωργίου, Δ. Αγίου Παύλου, Δ. Αμπελοκήπων, Δ. Αξίου, Δ. Απολλωνίας, Δ. Αρέθουσας, Δ. Ασσήρου, Δ. Βασιλικών, Δ. Βερτίσκου, Δ. Εγνατίας, Δ. Ελευθερίου – Κορδελιού, Δ. Επανομής, Δ. Ευκαρπίας, Δ. Ευόσμου, Δ. Εχεδώρου, Δ. Θερμαϊκού, Δ. Θέρμης, Δ. Θεσσαλονίκης, Δ. Καλαμαριάς, Δ. Καλλιθέας, Δ. Καλλινδοίων, Δ. Κορωνείας, Δ. Κουφαλίων, Δ. Λαγκαδά, Δ. Λαχανά, Δ. Μαδύτου, Δ. Μενεμένης, Δ. Μηχανιώνας, Δ. Μίκρας, Δ. Μυγδονίας, Δ. Νεαπόλεως, Δ. Πανοράματος, Δ. Πεύκων, Δ. Πολίχνης, Δ. Πυλαίας, Δ. Ρεντίνας, Δ. Σοχού, Δ. Σταυρουπόλεως, Δ. Απολλωνίας, Δ. Συκεών, Δ. Τριανδρίας, Δ. Χαλάστρας, Δ. Χαλκηδόνος, Δ. Χορτιάτη, Δ. Ωραιοκάστρου.

Η πόλη της Θεσσαλονίκης σήμερα.

Η Θεσσαλονίκη, σαν ενιαίο πολεοδομικό συγκρότημα, είναι το δεύτερο σε μέγεθος μετά την Αθήνα και ο κύριος πόλος ολόκληρου του βορειοελλαδικού χώρου με διεθνή προβολή και ακτινοβολία. Η έκταση της πόλης είναι περίπου 81km². Την πόλη αποτελούν 8 δήμοι (Θεσσαλονίκης, Καλαμαριάς, Αμπελοκήπων, Συκεών, Σταυρούπολης, Νεάπολης, Ευόσμου και Πολίχνης) και 7 κοινότητες (Αγίου Παύλου, Ελευθερίου, Πυλαίας, Μενεμένης, Τριανδρίας, Πανοράματος και Νέας Ευκαρπίας). Διοικητικά η πόλη αποτελεί έδρα του Υπουργείου Βόρειας Ελλάδας και έδρα της ομώνυμης Νομαρχίας.

Λόγω του δυναμισμού και της ραγδαίας ανάπτυξής της η Θεσσαλονίκη επηρεάζει άμεσα μια ευρύτερη γεωγραφική περιοχή, πέρα από τα όρια του πολεοδομικού της συγκροτήματος. Η περιοχή αυτή, που ονομάζεται «Ευρύτερη Περιοχή Θεσσαλονίκης», ορίζεται γεωγραφικά σαν το τμήμα της Επαρχίας Θεσσαλονίκης που βρίσκεται νότια από τις κοινότητες Νέας Αγχιάλου, Πενταλόφου, Νεοχωρούδας και Ωραιοκάστρου με νότια όρια τις ακτές της Επανομής. Στην ευρύτερη αυτή περιοχή έχει αντίκτυπο και επίπτωση κάθε αναπτυξιακό μέγεθος ή πρόβλημα του Πολεοδομικού Συγκροτήματος της πόλης. Σημαντικοί «περί-αστικοί» οικισμοί της πόλης είναι: Βορειοανατολικά το Ωραιοκάστρο, η Γαλήνη, το Φίλυρο, το Ρετζίκι, το Ασβεστοχώρι, η Εξοχή, ο Χορτιάτης, το Πανόραμα. Βορειοδυτικά το Καλοχώρι, τα Διαβατά, η Νέα Μαγνησία, η Σίνδος και νοτιοανατολικά η Θέρμη και η Νέα Ραιδεστός.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης καταλαμβάνει μόνο την κεντρική έκταση της πόλης με το ιστορικό κέντρο και τις περιοχές γύρω από αυτό. Ο νυν δήμαρχος Θεσσαλονίκης, Βασίλης Παπαγεωργόπουλος, έχει προτείνει την συγχώνευση των Δήμων που απαρτίζουν το πολεοδομικό συγκρότημα σε ένα μητροπολιτικό Δήμο. Όσον αφορά τη δημογραφική της εξέλιξη, η Θεσσαλονίκη ήταν πάντοτε παρούσα και δεν αναφέρεται καμία χρονική περίοδος κατά την οποία να έχει παρακμάσει τόσο πολύ ώστε να εξαφανιστεί από την ιστορία. Αν υπήρξαν κάποιες αυξομειώσεις του

²⁷ Παπαγιαννόπουλος Α., ό.π., σελ. 264

πληθυσμού της, αυτό ήταν αποτέλεσμα πολέμων ή διώξεων. Για παράδειγμα, η μείωση του πληθυσμού το 1430 οφείλεται στην άλωση της πόλης από τους Τούρκους και στους διωγμούς που ακολούθησαν.

Η Θεσσαλονίκη βρίσκεται στην κορυφή του άξονα ανάπτυξης που έχει κύριους πόλους την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Είναι κέντρο διοικητικό και αναπτυξιακό σε εθνική κλίμακα και παράλληλα αποτελεί κέντρο εκπαιδευτικό, πολιτιστικό, συγκοινωνιακό καθώς και κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου διεθνούς ακτινοβολίας με προσανατολισμό προς την Κεντρική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Σημαντικό είναι επίσης το δυναμικό της πόλης στον τομέα του εμπορίου και των εξαγωγών.

Η πόλη, καθώς βρίσκεται στην τομή δυο κύριων αναπτυξιακών αξόνων (Θεσσαλονίκης-Αθηνών και Ηγουμενίτσας-Αλεξανδρούπολης), με ένα σημαντικό λιμάνι και ένα ικανοποιητικό οδικό, σιδηροδρομικό και αεροπορικό δίκτυο μεταφορών, έχει δυνατότητες ευρείας ανάπτυξης στο μέλλον.

Διέξοδος των Θεσσαλονικέων για παραθερισμό είναι οι παραλίες της Περαίας, των Νέων Επιβατών, της Αγίας Τριάδας, Μηχανιώνας και Επανομής, καθώς και οι ακτές της Χαλκιδικής και του νομού Πιερίας (Μακρύγιαλος, Μεθώνη, Λιτόχωρο, Λεπτοκαρυά, κ.α.). Αξίζει να σημειωθεί ότι το 80% σχεδόν των παραθεριστικών οικιών της Χαλκιδικής ανήκουν σε μόνιμους κατοίκους της Θεσσαλονίκης.

Στην έκταση του Δήμου Θεσσαλονίκης βρίσκονται τα κυριότερα αξιοθέατα και μνημεία της Θεσσαλονίκης. Ο Δήμος οργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως τα Δημήτρια, και κατέχει έναν τηλεοπτικό και τρεις ραδιοφωνικούς σταθμούς.

Καπάνι.

Προκειμένου να γνωρίσουμε καλύτερα το Καπάνι, την παλαιότερη παραδοσιακή αγορά της Θεσσαλονίκης, αξίζει να κάνουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή.

Η ακριβής χρονολογία της ίδρυσης της αγοράς δεν αναφέρεται σε καμία πηγή. Από πληροφορίες αντλημένες από το Χοτζέτι της Μονής Βλατάδων, που εκδόθηκε τον Απρίλιο του 1498²⁸, διαπιστώνουμε την ύπαρξη του Καπανίου, μιας και αυτό αναφέρεται μεταξύ των συνοικιών και των άλλων αγορών της πόλης. Το Καπάνι (Kapan-i Galle, δηλαδή αγορά σιτηρών) σε μια καταγραφή του 1837 που τη συναντάμε στο Βακούφι του Βαγιαζήτ Β΄ εμφανίζεται να έχει 47 καταστήματα²⁹.

Αρχικά ανήκε στη συνοικία της Αγίας Πελαγίας όπου οι περισσότεροι κάτοικοι ήταν Έλληνες που συνυπήρχαν με τους Τούρκους. Το 1492 εγκαταστάθηκαν εκεί Εβραίοι πρόσφυγες και σταδιακά περιορίστηκε το ελληνικό και το τουρκικό στοιχείο. Από τότε αναπτύχθηκαν στην αγορά πλήθος μικρότερων αγορών, μια από τις οποίες ήταν και η Αιγυπτιακή αγορά.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα από αλευραγορά το Καπάνι μεταβλήθηκε σε αγορά κάθε είδους εμπορευμάτων. Μάλιστα, στη μικρή πλατεία της αγοράς πωλούνταν ακόμη και μικρά ζώα. Επίσης, μέσα στην αγορά υπήρχε και το τζαμί Karan, σύμφωνα με τον πίνακα των τζαμιών της πόλης του 1835, που όμως δεν μας πληροφορεί για την ακριβή θέση του τζαμιού. Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι κάηκε και το οικόπεδό του παρέμεινε άδειο. Τέλος, στην πλατεία της αγοράς υπήρχε και εβραϊκή συναγωγή με το όνομα Ταλμουδ Τορά Αγκαδόλ³⁰. Κάηκε και αυτή το 1545, το 1620, το 1898 και το 1917. Μαζί με αυτήν υπήρχε και ένα εβραϊκό σχολείο με το όνομα Shalom.

Η αγορά Καπάνι, λοιπόν, απλώνονταν κατά μήκος της οδού Μενεξέ (σημερινή Βατικιώτη), η οποία άρχιζε από το Μπεζεστένι³¹ και έφτανε στην πλατεία Καπάνι και έστριβε προς τα επάνω, όπου συναντούσε την Εγνατία απέναντι από το Μπέη Χαμάμ, τα σημερινά Λουτρά Παράδεισος.

Το Καπάνι πριν την πυρκαγιά του 1917. Φωτογραφία του Αλμπερ Καν.

Άποψη της αγοράς Καπάνι πριν την πυρκαγιά του 1917.

Το Καπάνι κάηκε το 1889, χτίστηκε και ξανακάηκε στη μεγάλη πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης το 1917. Έπειτα, οι Εβραίοι ιδιοκτήτες των γύρω οικοπέδων έχτισαν διάωροφα μαγαζιά, που λειτουργούν μέχρι σήμερα. Χιλιάδες άνθρωποι κάνουν

²⁸ Δημητριάδης Β., *Τοπογραφία της Θεσσαλονίκης κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας 1430-1912*, εκδόσεις Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1983, σελ.3

²⁹ Αυτόθι, σελ. 181

³⁰ Αυτόθι, σελ. 371

³¹ Είναι το κτιριακό συγκρότημα που βρίσκεται δεξιά στην οδό Βενιζέλου(κατεβαίνοντας από την Εγνατία), στο ύψος της οδού Βαλαωρίτου.

καθημερινά τα ψώνια τους στην πλατεία και στους γύρω δρόμους χωρίς να ξέρουν τα δραματικά γεγονότα που εκτυλίχθηκαν στην πλατεία, όταν ξέσπασε η Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Επειδή οι Θεσσαλονικείς εκδήλωσαν με πολλούς τρόπους την συμπάθειά τους στα επαναστατημένα τους αδέρφια, ο στρατιωτικός διοικητής της πόλης, ο Γιουσουφ Μπουλουμπούτ, ο επονομαζόμενος και χριστιανομάχος, μετά την επανάσταση της Χαλκιδικής στις 16 Μαΐου 1821, συνέλαβε 400 ομήρους και τους έκλεισε στα μπουντρούμια του Κονακίου³², ενώ τους 2000 τους περιόρισε στην εκκλησία του Γρηγορίου Παλαμά³³. Ο όχλος, επηρεασμένος από τα μισαλλόδοξα κηρύγματα των χοτζάδων σκότωσε πάνω από τους μισούς έγκλειστους της εκκλησίας, ενώ ο Γιουσουφ Μπουλουμπούτ πρόσταξε να σκοτώσουν 200 από τους φυλακισμένους στο Κονάκι. Οι περισσότεροι ανήκαν στις πλουσιότερες οικογένειες της Θεσσαλονίκης και πολλοί κρεμάστηκαν στον πλάτανο του Ούν Καπάνι. Μερικοί από αυτούς είναι οι προύχοντες Αχιλλέας Προεστός, Κώστας Τάττης, Χρήστος Μενεξές, Γεώργιος Βλάχης, Χριστόδουλος Μπαλάνος, Αναστάσης Κυδωνιάτης, Αναστάσης Γούναρης, Στέργιος Πολύδωρας, Δημήτρης Παπάς, ο τοποτηρητής του μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, επίσκοπος Κίτρος Μελέτιος, ο παπα-Γιάννης της εκκλησίας του Αγίου-Μηνά, και πολλοί άλλοι που η ιστορία δεν διέσωσε τα ονόματά τους³⁴.

Το Διοικητήριο ή Κονάκι. Κτίσμα της τελευταίας περιόδου της Οθωμανικής διοίκησης σε σχέδια του Ιταλού αρχιτέκτονα Vitaliano Poselli είναι σήμερα η έδρα του Υπουργείου Μακεδονίας – Θράκης.

Σήμερα τα μαγαζιά που υπάρχουν στο Καπάνι φτιάχτηκαν μετά την πυρκαγιά του 1917 και επισκευάστηκαν και ανακαινίστηκαν τα τελευταία χρόνια, και ιδίως μετά το σεισμό του 1978. Μέσα στο Καπάνι λειτουργούν ψαραγορά, κρεαταγορά, καταστήματα με edώδιμα και αποικιακά, λαχανικά, φρούτα, ποτά, ελιές, γλυκά. Ανάμεσα στα μαγαζιά αυτά και τα μικρότερα μαγαζάκια υπάρχουν ειδικά καταστήματα πώλησης μπαχαρικών, υπαίθριοι πάγκοι – προθήκες με τυροκομικά και σαλάμια. Αλλά στα στενά δρομάκια, στο Καπάνι, υπάρχουν και υπαίθριοι πωλητές εσωρούχων, ρολογιών, λουλουδιών και ωδικών πτηνών.

³² Κονάκι ονομαζόταν το Διοικητήριο.

³³ 21^ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης, *Παραδοσιακές αγορές της Θεσσαλονίκης*, εκδόσεις [χ. ο. ε.], Θεσσαλονίκη 2002-2003, σελ. 4

³⁴ Αυτόθι, σελ. 4

Άποψη από αγορά Καπάνι

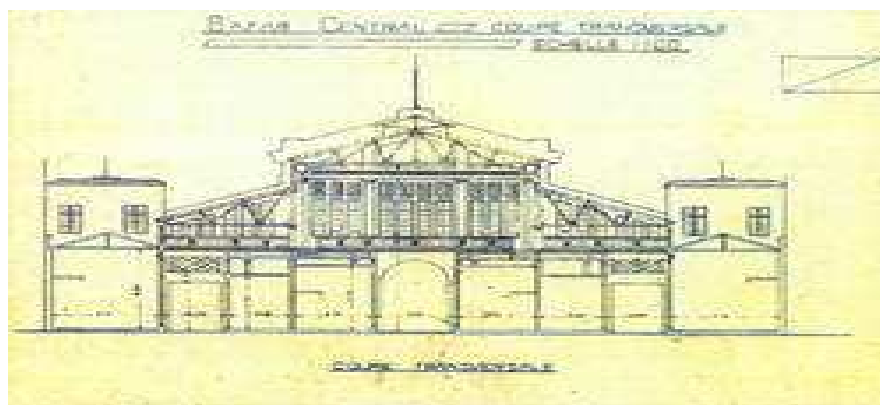

Άποψη από την κρεαταγορά

Το Καπάνι, που ήταν κάποτε η αγορά των προσφύγων, σήμερα είναι το σημείο συνάντησης όλων των τουριστών από τις βαλκανικές και τις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και των Ελλήνων, που έρχονται από διάφορα μέρη της χώρας τους. Στο Καπάνι μπορεί να βρει κανείς πάμφθινα ρούχα, αθλητικά είδη, μικροέπιπλα, είδη κάμπινγκ, απορρυπαντικά, απολυμαντικά, κ.τ.λ. Ο περαστικός προσελκύεται από τις μυρωδιές που προέρχονται από τα μαγαζιά που πουλάνε μυρωδάτα κεριά ή κεριά από κερήθρα, μπαχαρικά, αλλαντικά και άλλα. Εκεί βρίσκει κανείς τα παραδοσιακά λουκούμια, τα γλυκά του κουταλιού και άλλα γλυκά κάθε είδους. Ο κόσμος εντυπωσιάζεται από τον τρόπο που είναι τοποθετημένα τα προϊόντα στους πάγκους. Πραγματικά, οι μαγαζάτορες είναι αληθινοί καλλιτέχνες στην τοποθέτηση των φρούτων και των τσουβαλιών με κάθε λογής όσπρια.

Μοδιάνο.

Η αγορά Μοδιάνο χτίστηκε το 1922, οι αδελφοί Μοδιάνο Έλι και Σάρλ ξεκινούν την κατασκευή μιας κεντρικής στοάς τροφίμων στον πιο σημαντικό εμπορικό άξονα, που ακολουθεί αρχιτεκτονικά το μοντέλο μιας ανάλογης αγοράς του Παρισιού. Η αγορά Μοδιάνο χτίστηκε ως απάντηση στο οθωμανικό Μπεζεστένι³⁵, και εγκαινιάστηκε με επισημότητα στις 26 Μαρτίου 1925. Το Μοδιάνο ήταν προϊόν της ανοικοδόμησης μετά την πυρκαγιά του 1917, μάρτυρας του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και των μετέπειτα ιστορικών εξελίξεων.

**Από τα σχέδια του Ελί Μοδιάνο
(δεκαετία 1930)**

Όπως μας πληροφορούν πηγές της εποχής, τη νύχτα των εγκαινίων οι μουσικές του Σπεράντζα και της Μακάμπη έπαιζαν μέχρι αργά το βράδυ, ενώ στο φωταγωγημένο ισόγειο σερβιρίστηκαν στο Γενικό Διοικητή της Μακεδονίας, Ιωάννη Καναβό, στο Δήμαρχο Πέτρο Συνδίκια και στους επίσημους σαμπάνια και μαύρο χαβιάρι, προσφορά της αποθήκης τροφίμων Μπέζα και Ρέβαχ. Οι μη επίσημοι χόρτασαν με αυγά ιχταμινάδος, τουρσιά, αλλαντικά του Τσοχατζόπουλου και του Γιαννιώτη και ούζο Ναχμίας³⁶.

Η αγορά καλύπτει το οικοδομικό τετράγωνο μεταξύ των οδών Αριστοτέλους – Ερμού – Βασιλέως Ηρακλείου και Κομνηνών. Είναι ένα απλό οικοδομικό κτίσμα με αετωματική πρόσοψη που σκεπάζεται με γυάλινη στέγη. Στεγάζει καταστήματα τροφίμων, κρεάτων, ψαριών και οπωροκηπευτικών, περίφημων για την ποιότητα και την ποικιλία των προϊόντων τους. Η νέα αγορά Μοδιάνο διακινεί χονδρικώς, κυρίως κρέατα κατά 95% και έχει 116 εμπορικά καταστήματα.

Σίγουρα το πρώτο πράγμα που τραβά την προσοχή, ακόμη και κάποιου που ακολουθεί βιαστικά αυτήν τη διαδρομή, είναι η πανδαισία των χρωμάτων που προσφέρουν τα μανάβικα καθώς απλώνουν την πραμάτεια τους στο πεζοδρόμιο της Βασιλέως Ηρακλείου. Δύσκολα το μάτι αποσπάται από αυτή την πολυχρωμία κι έτσι δε δίνει κανείς προσοχή στους γκρίζους τοίχους με τα έντονα και αδιάφνευστα σημάδια του χρόνου και της φθοράς. Ο χρόνος έχει αφήσει έντονα τα σημάδια του

³⁵ Πρόκειται για την υφασματοαγορά της Θεσσαλονίκης που διατηρεί τη χρήση της ήδη από τον 15^ο αιώνα και βρίσκεται πάνω στη σημερινή οδό Βενιζέλου, απέναντι από το τέμενος Hamza Bey και το Καραβάν Σεράι. Στο Μπεζεστένι φυλάγονταν με ασφάλεια και πουλιόταν τα πολύτιμα, εισαγόμενα και μη αγαθά, κυρίως υφάσματα αλλά και πολύτιμες πέτρες, μέταλλα (χρυσός, ασήμι) και κοσμήματα. Οι έμποροι του διέθεταν κύρος και θεωρούνταν «σύμβολα» τιμιότητας. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι τους καλούσαν να καταθέσουν στα δικαστήρια, ως ειδικοί στην επίλυση εμπορικών ζητημάτων.

³⁶ 21^ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης, ό.π., σελ 22

στο χώρο της αγοράς, μια εντύπωση που επιτείνεται από το μειωμένο φωτισμό στο εσωτερικό της. Η οροφή βρίσκεται πολύ ψηλά και οι φεγγίτες της έχουν συσσωρεύσει πολλή σκόνη. Παρ' όλα αυτά όμως διατηρούν μια υποψία «μεγαλείου» και αν περνώντας κανείς από την οδό Βασιλέως Ηρακλείου και από το απέναντι πεζοδρόμιο υψώσει τυχαία το βλέμμα του, εντυπωσιάζεται από την πρόσοψη της κεντρικής στοάς με την υπερυψωμένη τριγωνική μετώπη.

Πρόσοψη Μοδιάνο από την οδό Β. Ηρακλείου

Πρόσοψη Μοδιάνο από την οδό Ερμού

Οι στοές αυτής της «τρίκλιτης βασιλικής», ενός ναού που είναι αφιερωμένος στο θεό του εμπορίου, περιέχουν, συχνά, μαγαζιά ομοειδή μεταξύ τους, όπως τα περίφημα ψαράδικα που καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο τμήμα της ανατολικής στοάς, αυτής που είναι πιο κοντά στην οδό Αριστοτέλους. Φρέσκα και κατεψυγμένα ψάρια, που όταν είναι μεγάλα κόβονται σε φέτες με μια μικρή πριονοκορδέλα, έλκουν το ενδιαφέρον των αγοραστών, που συρρέουν από ολόκληρο το πολεοδομικό συγκρότημα δημιουργώντας πολύ συχνά το αδιαχώρητο. Ιχθυόσκαλες δεν υπάρχουν πια στη Θεσσαλονίκη και έτσι μπορεί να βρει κανείς αυτή την ποικιλία ψαριών, εκτός από ορισμένες λαϊκές αγορές, εδώ και στο γειτονικό Καπάνι.

Η ψαραγορά της αγοράς Μοδιάνο

Ταβερνάκι στη στοά της αγοράς Μοδιάνο

Δίπλα από την αγορά του Μοδιάνο υπάρχουν πολλά λουλουδάδικα, κάτι που προσδίδει στην περιοχή ένα ιδιαίτερο χρώμα, καθώς και τα παλιά τουρκικά λουτρά Παζάρ Χαμάμ. Μέσα στη Μοδιάνο συνωστίζονται μικρές ταβέρνες, καφενεία και ουζερί, το αγαπημένο στέκι πολλών καλλιτεχνών.

Οι μυρωδιές των μπαχαρικών, των ζαρζαβατικών, των κρεάτων και των ψαριών αναμειγνύονται με τη σκόνη και τον ιδρώτα των ανθρώπινων σωμάτων. Όλοι οι ήχοι είναι στη διαπασών, κάθε ατομικός χώρος εκούσια καταπατημένος και το χθες να αγωνίζεται να επιβιώσει στον νέο αιώνα, γαντζωμένο, λες, σε σκαμμένα από την

κούραση πρόσωπα ανθρώπων διαφόρων εθνικοτήτων που στριμώχονται, σταματάνε, σπρώχνονται, φωνάζουν, ψαχουλεύουν, διαλέγουν. «Ούτε τα μισά μαγαζιά από όσα υπάρχουν δεν λειτουργούν σήμερα», λένε οι μαγαζάτορες. Και φυσικά, όπως συμβαίνει σε όλη την πόλη, έχουν και αυτοί τους λόγους τους να γκρινιάζουν. Για τη στέγη που άφησαν ημιτελή «γιατί τελείωσαν τα λεφτά» όταν επί πολιτιστικής πρωτεύουσας άρχισαν να ανακαινίζουν την αγορά, για τα έξοδά τους που «ίσα τα βγάζουν», για το πάτωμα που δεν τους το έχουν αλλάξει και παραμένει παλιό και βρώμικο, για τις αλλοτινές δόξες που γνώρισε η αγορά από το 1948 μέχρι το 1995, όταν «ο κόσμος δεν χωρούσε και έκανε είκοσι λεπτά για να πάει από τη Β. Γεωργίου μέχρι την Ερμού», τέλος για «τα παρκόμετρα που έβαλαν στους δρόμους και δυσκόλεψαν τον κόσμο.

Μαγαζιά με μπαχαρικά στο Μοδιάνο

Όπως και να έχει, η αγορά Μοδιάνο διατηρεί τη γοητεία της και μια μοναδική ρετρό ατμόσφαιρα. Ήταν ανέκαθεν πιο ποιοτική από τις άλλες αγορές, έχοντας καλά τυριά, κρέατα, μαναβικά που έφερναν από τη Χαλκιδική, παστοურμάδες - ενώ παλιότερα ήταν και το κέντρο του χονδρεμπορίου κρεάτων στην πόλη. Στις στοές της υπάρχουν ουζάδικα και ταβερνεία που γνώρισαν δόξες με τα γλέντια που γίνονταν εκεί το '70 - κάποιες μέρες μάλιστα ίσως πετύχετε και οργανοπαίκτες με Ζουρνάδες και Νταούλια. Λειτουργούν επίσης μπαρ και ένα trendy εστιατόριο. Την τιμητική της η Μοδιάνο την έχει στις γιορτές των Χριστουγέννων - τότε που οι πολιτικοί, τα κανάλια και πολύς κόσμος συγκεντρώνεται εδώ - και κυρίως την παραμονή της Πρωτοχρονιάς.

Είναι μια αριστοκρατική, θα λέγαμε, αγορά πανευρωπαϊκής φήμης, στην οποία θα σταθεί ο κάθε επισκέπτης της πόλης. Διαθέτει γραφικές ταβέρνες με νόστιμους παραδοσιακούς μεζέδες και ουζερί που τα τελευταία χρόνια έκαναν γνωστή την αγορά στο πανελλήνιο για τη ζεστή τους ατμόσφαιρα. Τα ουζερί είναι ανοιχτά στο ωράριο λειτουργίας της αγοράς και κυρίως το μεσημέρι, οπότε οι θαμώνες πίνουν και τρώνε όρθιοι. Πρόκειται για ένα χώρο όπου συνυπάρχουν ανατολίτικες και παραδοσιακές γεύσεις, οσμές και μουσικές των προσφύγων και των ντόπιων αστών της Θεσσαλονίκης και της Μακεδονίας.

Η αγορά Μοδιάνο δεν υπέστη καμία βλάβη από το σεισμό του 1978, και η μόνη της διαφορά από την αρχική της μορφή ήταν η επέκτασή της, μιας και η πόλη δεν είναι πλέον εκείνη των αρχών του 20^{ου} αιώνα.

Η σύγκριση της αγοράς Καπάνι με την αγορά Μοδιάνο.

Οι αγορές Καπάνι και Μοδιάνο έχουν πολλές ομοιότητες αλλά και κάποιες σημαντικές διαφορές. Η μεγαλύτερη διαφορά τους είναι η ηλικία και ο τρόπος της ίδρυσής τους. Για το Καπάνι δεν μπορούμε να δώσουμε μια συγκεκριμένη ημερομηνία ίδρυσης διότι δεν υπήρξε προϊόν ενός σχεδιασμού αλλά προέκυψε περίπου το 15^ο αιώνα όταν αρκετοί έμποροι αποφάσισαν να συγκεντρωθούν στην περιοχή. Αντίθετα, το Μοδιάνο ήταν μια αγορά που ιδρύθηκε το 1922 κατόπιν σχεδιασμού των τοπικών φορέων για να εξυπηρετήσει, κατά κύριο λόγο, την διακίνηση των προϊόντων που εισάγονταν στην πόλη από άλλες περιοχές μέσω του λιμανιού.

Μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1917, οι αρμόδιοι φορείς επιθυμούσαν να δώσουν στην πόλη τη μορφή μιας σύγχρονης πόλης που θα φαίνεται από το λιμάνι. Γι' αυτό επέλεξαν να χτίσουν το Μοδιάνο σε θέση που να δεσπόζει από το λιμάνι και να κρύβει επίσης το «λαϊκό» Καπάνι.

Άλλη διαφορά αφορά στην αρχιτεκτονική κατασκευή τους. Το Μοδιάνο είναι ένα κτιριακό συγκρότημα που εξωτερικά είναι διακοσμημένο με αετωματική πρόσοψη και είναι οργανωμένο σε στοές που είναι καλυμμένες με σκέπαστρο (σε κάποια σημεία γυάλινο). Το Καπάνι αποτελείται κυρίως από διώροφα κτήρια που στο ισόγειο λειτουργεί το εμπορικό κατάστημα ενώ το επάνω μέρος χρησιμοποιείται ως αποθήκη. Ορισμένα πάλι έχουν και υπόγειους αποθηκευτικούς χώρους. Το Καπάνι (με εξαίρεση το σκέπαστρο που τοποθετήθηκε σε μικρό τμήμα της αγοράς το 1997) είναι μια ανοιχτή αγορά.

Στο παρελθόν υφίσταντο και μια ακόμη διαφορά όσον αφορά το κοινό στο οποίο απευθύνονταν η κάθε αγορά. Το Καπάνι απευθύνονταν στους χαμηλόμισθους και τους εργάτες λόγω των χαμηλών τιμών που συνεπάγονταν όμως και κατώτερη ποιότητα στα προϊόντα. Το Μοδιάνο από την άλλη απευθύνονταν στην υψηλή κοινωνία της πόλης λόγω της μεγαλόπρεπης κατασκευής του, της ποικιλίας και της ποιότητας των προϊόντων που προσέφερε. Σήμερα στις δύο αγορές υπάρχουν ίδιας ποιότητας προϊόντα και εξίσου μεγάλη ποικιλία, εντούτοις, οι τιμές εξακολουθούν να είναι διαφορετικές. Το Μοδιάνο έχει ακριβότερα προϊόντα, με τη διαφορά να κυμαίνεται μεταξύ του 20-60% σε ίδια προϊόντα. Ίσως αυτό να οφείλεται στην αίγλη που είχε το Μοδιάνο αλλά πλέον αυτό διατηρείται μόνο στις τιμές των προϊόντων των καταστημάτων.

Επιπλέον, το μέγεθος των δύο αγορών διαφέρει καθώς το Καπάνι είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το Μοδιάνο και σε έκταση αλλά και σε αριθμό καταστημάτων. Αυτή τη στιγμή, βέβαια, το Μοδιάνο έχει πολλά καταστήματα κλειστά εξαιτίας της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, παρολαυτά όμως, είναι πολύ μικρότερη αγορά σε σχέση με το Καπάνι. Αν εστιάσουμε τώρα στην αγορά Μοδιάνο, θα εντοπίσουμε και κάποιες τάσεις που δεν αφορούν το Καπάνι. Βασικό χαρακτηριστικό της αγοράς Μοδιάνο, κατά τα τελευταία χρόνια, είναι η αλλαγή της χρήσης των καταστημάτων από κρεοπωλεία, ψαράδικα, μανάβικα κ.α. σε ταβέρνες και καφέ-μπαρ. Έτσι, το Μοδιάνο τείνει να μοιάζει ολοένα και περισσότερο με την Πλατεία Άθωνος παρά με την αγορά Καπάνι.

Υπάρχουν, επίσης, διαφορές στα ενοίκια τα οποία πληρώνουν οι έμποροι στους ιδιοκτήτες των καταστημάτων, με βάση τις οποίες ενδεχομένως να εξηγούνται και οι διαφοροποιήσεις στις τιμές πώλησης των προϊόντων. Για να αντιληφθούμε την διαφορά αρκεί να συγκρίνουμε ένα κατάστημα 30-35 τ.μ. στο Καπάνι και ένα κατάστημα ίδιων διαστάσεων στο Μοδιάνο. Το πρώτο έχει ενοίκιο περίπου στα 1.500€ το μήνα, ενώ το ενοίκιο του δευτέρου κυμαίνεται μεταξύ 2.000-2.500€ το

μήνα. Παρόμοιες διαφορές παρουσιάζει και το κόστος του «αέρα» στις δυο κεντρικές αγορές. Στο Καπάνι ο αέρας κοστίζει περίπου 13.000€ τη στιγμή που στο Μοδιάνο για παρόμοιο μαγαζί κοστίζει περίπου 18.000€.

Τέλος, στο Καπάνι πωλούνται πλέον και είδη ένδυσης και υπόδυσης ενώ το Μοδιάνο είναι αποκλειστικά αγορά τροφίμων.

**Συγκριτική Θεώρηση των τιμών πώλησης των προϊόντων στο Καπάνι, το
Μοδιάνο, στις λαϊκές αγορές και στα σούπερ-μάρκετς.**

Για την σύγκριση τιμών ανάμεσα σε Καπάνι, Μοδιάνο, σούπερ μάρκετ και λαϊκές αγορές χρειάστηκε να γίνει έρευνα και καταγραφή των τιμών σε διάφορα βασικά καταναλωτικά προϊόντα. Την περίοδο Απριλίου και Μαΐου έγινε αναλυτική καταγραφή των τιμών σε προϊόντα στις παραπάνω αγορές.

Στη διαμόρφωση των τιμών, για φέτος, εν μέσω οικονομικής κρίσης και με τις πρώτες ύλες και το πετρέλαιο να έχουν υποχωρήσει, αισθητά, δε παρατηρήθηκαν οι αντίστοιχες μειώσεις, στις τιμές καταναλωτή. Οι χαμηλές θερμοκρασίες των τελευταίων ημερών είχαν ως αποτέλεσμα την ανατίμηση σε ορισμένα είδη οπωροκηπευτικών, φρούτων και λαχανικών.

Ας υπολογίσουμε τώρα τα ψώνια για το φετινό Πασχαλινό τραπέζι σε σχέση με το περσινό Πασχαλινό τραπέζι μιας μέσης οικογένειας. Το μέσο Πασχαλινό τραπέζι συνήθως περιλαμβάνει μαγειρίτσα, κύρια πιάτα, σαλάτες, τσουρέκι, αυγά και φρούτα. Με βάση τις καταγεγραμμένες τιμές της αγοράς, το τραπέζι θα στοιχίσει από 86,25 ευρώ έως 153,99 ευρώ. Δηλαδή, από -5,89% έως +1,26%. Αυτό φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα :

ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΣΧΑΛΙΝΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ									
Είδη	Ποσότητα σε κιλά	Τιμές 2008		Τιμές 2009		Κόστος 2008		Κόστος 2009	
		Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως
Τομάτες	2	1,30	3,40	1,50	2,90	2,60	6,80	3,00	5,80
Μαρούλι	3	0,89	2,00	1,00	3,20	2,67	6,00	3,00	9,60
Αγγουράκια	2 (τεμάχια)	0,50	0,98	0,30	0,90	1,00	1,96	0,60	1,80
Λεμόνια	1	1,00	3,00	0,80	1,80	1,00	3,00	0,80	1,80
Πατάτες	3	0,60	0,79	0,50	0,80	1,80	2,37	1,50	2,40
Μαϊντανός	1 (ματσάκι)	0,50	0,60	0,50	0,80	0,50	0,60	0,50	0,80
Άνιθος	2 (ματσάκι)	0,50	0,60	0,50	0,80	1,00	1,20	1,00	1,60
Κρεμμυδάκια	2 (ματσάκια)	0,40	0,80	0,50	1,00	0,80	1,60	1,00	2,00
Πορτοκάλια	2	0,80	2,60	0,60	2,00	1,60	5,20	1,20	4,00
Τσουρέκι	2	5,00	15,00	5,75	12,50	10,00	30,00	11,50	25,00
Αυγά	50 (τεμάχια)	0,10	0,31	0,11	0,33	5,00	15,50	5,50	16,50
Βούτυρο φυτικό 800γρ	1	3,65	3,65	2,78	5,18	3,65	3,65	2,78	5,18
Ελαιόλαδο	0,5	5,96	5,96	5,00	6,33	2,98	2,98	2,50	3,17
Γυρί φέτα	0,5	8,53	8,53	6,30	11,90	4,27	4,27	3,15	5,95
Σάλτσα ντομάτα 500ml	1	1,34	1,34	1,38	2,04	1,34	1,34	1,38	2,04
Κατσικάκι (εγχώριο)	3	7,49	9,80	6,99	9,80	22,47	29,40	20,97	29,40
Αρνί (εγχώριο)	3	7,49	8,80	6,99	9,80	22,47	26,40	20,97	29,40
Εντόσθια (εγχώρια)	1	6,50	9,80	4,90	7,55	6,50	9,80	4,90	7,55
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ						91,65	152,07	86,25	153,99

Πηγή : ΚΕ.Π.ΚΑ.

Όπως είναι φανερό, από τον παραπάνω πίνακα, υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις, ανάμεσα στις ανώτερες και στις κατώτερες τιμές των ίδιων προϊόντων. Το αποτέλεσμα είναι ότι ένα τραπέζι, με προϊόντα υψηλών τιμών, είναι ακριβότερο κατά 78,53%, από ένα τραπέζι, με τα ίδια προϊόντα και τις ίδιες ποσότητες, που, όμως, αγοράστηκαν με τις κατώτερες τιμές. Μια προσεκτική έρευνα, πριν από κάθε αγορά, είναι απαραίτητη και μπορεί να προστατεύσει το πορτοφόλι μας. Αγοράζοντας φθηνά δεν είναι σίγουρο ότι θα αγοράσουμε και καλή ποιότητα, αλλά επίσης δεν είναι εξασφαλισμένη η ποιότητα αγοράζοντας ακριβά.

Κατά την περίοδο του Απριλίου και του Μαΐου στην αγορά Καπάνι καταγράφηκαν οι παρακάτω τιμές:

Σύγκριση τιμών στην αγορά ΚΑΠΑΝΙ πριν, κατά την διάρκεια και μετά το Πάσχα 2009											
Είδη	Ποσότητα	Τιμές σε € στις 06/04/2009		Τιμές σε € στις 15/04/2009		Τιμές σε € στις 18/04/2009		Τιμές σε € στις 30/04/2009		Τιμές σε € στις 15/05/2009	
		Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως
ΛΑΧΑΝΙΚΑ											
Αγγουράκια	Ζευγάρι	1	1,50	1	1,50	1	1,50	1	1,50	0,80	1
Καρώτα	Κιλό	0,60	1	0,90	1,50	0,90	1,50	0,90	1,50	1	1,20
Κρεμμυδάκια	Ματσάκι	0,70	1,20	0,70	1	0,50	0,70	0,50	0,70	0,50	0,70
Λάχανο	Κιλό	0,75	1	0,75	1,20	0,70	1	0,70	1	0,50	1
Μαϊντανός / Άνιθος	Ματσάκι	0,70	0,80	0,70	1	0,50	0,70	0,50	0,70	0,50	0,70
Μαρούλι	Κιλό	1,20	2	1	1,50	1	1,50	1	1,50	1	1,50
Πατάτες	Κιλό	0,80	1,20	1,20	1,80	0,90	1,50	0,90	1,50	0,80	1
Πιπεριές	Κιλό	2	2,80	1,80	3,50	1,50	1,80	1,80	2	0,80	1,80
Σπανάκι	Κιλό	0,70	1	0,50	1,50	0,80	1	0,80	1	0,50	1
Τομάτες	Κιλό	1,10	1,80	1	1,50	0,75	1,50	0,90	1,50	0,70	1,50
Χόρτα	Κιλό	1,50	2,50	1,50	3	1,50	2	1,50	2	1,50	2
ΦΡΟΥΤΑ											
Ακτινίδια	Κιλό	1,50	2	1,50	2,50	1,50	2	1	2,20	1	2
Λεμόνια	Κιλό	0,75	1,30	0,90	1,50	1	1,50	0,90	1,20	0,90	1,20
Μήλα	Κιλό	0,75	1,50	0,75	1,50	0,60	1	0,60	1	0,50	1
Μπανάνες	Κιλό	1,80	2,50	2	2,50	2	2,50	1,50	2	1,50	2
Πορτοκάλια	Κιλό	1	2	1	2	1	1,50	0,70	1,50	0,60	1,50
ΚΡΕΑΤΑ											
Αρνί (Ντόπιο)	Κιλό	7	7,50	7,50	10	13	13	9	10	6,50	7,50
Αρνί (Ξένο)	Κιλό	6	7	7	9	10	10	7,5	8	6	7
Κατσικάκι (Ντόπιο)	Κιλό	7,50	8	9	11	13	13	7	9	7	8
Κατσικάκι (Ξένο)	Κιλό	6	7	7	9	10	10	7	8	6,50	7
Μοσχάρι (Γερμανίας)	Κιλό	4,50	6	5	7	6	8	4	5	4	5
Χοιρινό	Κιλό	3,50	6	5	7	6	8,50	5	6	5	6
Κοτόπουλο	Κιλό	2,50	3,20	2,20	3	2	3	2,50	3	2,50	3
ΨΑΡΙΑ											
Γαύρος	Κιλό	4	6	6	7	4	6	3	5	1	5
Γαρίδες (μέτριες)	Κιλό	11	18	14	16	12	14	12	14	12	20
Θράγαλα	Κιλό	6	8	8	9	7	8	4	6	2	5
Καλαμάρια	Κιλό	8	10	12	13	14	16	10	12	8	10
Μπακαλιάρος	Κιλό	6	10	10	12	10	14	7	9	8	10
Μύδια	½ κιλό	5	6	7	8	5	7	6	8	4	6
Σαρδέλα	Κιλό	4	6	6	7	4	6	3	5	2	4
Τσιπούρες	Κιλό	6	8	8	10	6	8	6	8	5	6
Χταπόδια	Κιλό	10	14	10	15	10	12	10	14	10	12
ΨΩΜΙ	Καρβέλι	0,40		0,40		0,40		0,40		0,40	
ΑΥΓΑ	Τεμάχιο	0,10	0,15	0,10	0,15	0,10	0,15	0,10	0,15	0,10	0,15

Οι τιμές στο Καπάνι ξεκίνησαν (στις αρχές Απριλίου) να είναι χαμηλότερες, κάτω ακόμη και από τα περσινά επίπεδα, αλλά με το ξεκίνημα της Μεγάλης Εβδομάδας εκδήλωσαν αύξηση από 20% έως και 60% με καθημερινές μεταβολές -προς τα πάνω- στις τιμές διαφόρων προϊόντων. Για παράδειγμα, φέτος το ένα κιλό εγχώριου οβελία ξεκίνησε με τιμή 7€, μέσα στην Μεγάλη Εβδομάδα ανέβηκε έως και 10€, ενώ το Μεγάλο Σάββατο έφτασε στην τιμή των 13€, δηλαδή αύξηση της τάξεως του 85%. Αυτό συνέβη σχεδόν σε όλα τα φρούτα, τα λαχανικά, τα ψάρια και φυσικά στο κρέας. Η αύξηση των τιμών κατά τη Μεγάλη Εβδομάδα τείνει να γίνει παράδοξη.

Οι τιμές βελτιώθηκαν μετά το πέρας των εορτών του Πάσχα, αλλά όχι για πολύ. Ανέβηκαν και πάλι για την εργατική πρωτομαγιά. Τότε υπήρξαν μειωμένες σε σχέση με τη Μεγάλη Εβδομάδα, αλλά υψηλές και σχεδόν ίδιες με αυτές πριν από την Μεγάλη Εβδομάδα.

Κατά την περίοδο του Απριλίου και του Μαΐου στην αγορά Μοδιάνο καταγράφηκαν οι παρακάτω τιμές:

Σύγκριση τιμών στην αγορά ΜΟΔΙΑΝΟ πριν, κατά την διάρκεια και μετά το Πάσχα 2009											
Είδη	Ποσότητα	Τιμές σε € στις 06/04/2009		Τιμές σε € στις 15/04/2009		Τιμές σε € στις 18/04/2009		Τιμές σε € στις 29/04/2009		Τιμές σε € στις 15/05/2009	
		Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως
ΛΑΧΑΝΙΚΑ											
Αγγουράκια	Ζευγάρι	1,50	2,50	1,50	2	1,50	2	1,20	1,80	1,20	2
Καρότα	Κιλό	1,40	2,20	1,50	2,50	1,30	1,80	1,20	1,60	1,20	1,80
Κρεμμυδάκια	Ματσάκι	0,70	1,50	0,90	1,50	1	1,50	0,90	1,50	0,90	1,50
Λάχανο	Κιλό	1,20	2	1,50	2,40	1,80	2,50	1,50	2,50	1,50	2,50
Μαϊντανός / Άνιθος	Ματσάκι	0,90	1,30	0,90	1,50	1	1,50	0,90	1,50	0,90	1,50
Μαρούλι	Κιλό	1,50	2	2,30	2,95	2	2,30	2	2,50	2	2,25
Πατάτες	Κιλό	1,20	2,10	1,80	2,60	1,80	2,20	1,30	1,80	1,50	2
Πιπεριές	Κιλό	2,50	3,50	2,50	4	2,80	4	2,50	3,50	1,70	2,50
Σπανάκι	Κιλό	1,50	2,20	1,80	2,50	1,50	2,50	1,50	1,80	1,50	2
Τομάτες	Κιλό	2	2,50	2,50	3	2	3,50	2,20	3,20	1,70	2
Χόρτα	Κιλό	2,50	3	3	4,50	3,50	4	2,50	4	3	4,5
ΦΡΟΥΤΑ											
Ακτινίδια	Κιλό	2	3,50	2	3,50	2	3,10	1,80	3	1,50	2,50
Λεμόνια	Κιλό	1	2,30	1,20	2,50	1,50	2,50	1,50	2,20	1,50	1,80
Μήλα	Κιλό	1,20	2,20	1,30	2,50	1,50	2,50	1,50	2,50	1,80	2
Μπανάνες	Κιλό	2,50	3	2,80	3,20	2,50	3,20	2,50	3	2	3
Πορτοκάλια	Κιλό	2	2,50	2,40	3	2	2,50	1,80	2,60	2	2,40
ΚΡΕΑΤΑ											
Αρνί (Ντόπιο)	Κιλό	8,80	9	10,50	11,50	10,50	16	11	12,50	9,50	11,50
Αρνί (Ξένο)	Κιλό	8	8,50	9,50	10,50	9,50	13	9	10,50	8,50	10
Κατσικάκι (Ντόπιο)	Κιλό	8,80	9	10	11,50	10,40	16	11	12,50	9,50	11,50
Κατσικάκι (Ξένο)	Κιλό	8	8,50	9	10	9,50	13	9	10,50	8,50	10
Μοσχάρι (Γαλλίας)	Κιλό	8,50	9	8	9,50	8	9	8	9	7	9,50
Χοιρινό	Κιλό	6	7,50	7	8	7	8	6	7,50	7,50	8,50
Κοτόπουλο	Κιλό	3,50	3,70	3,50	4	3,50	4,20	3,50	4	3,50	5
ΨΑΡΙΑ											
Γάρος	Κιλό	6	7	6	8	5	8	4	8	5	7
Γαρίδες (μέτριες)	Κιλό	15	24	16	32	14	26	20	28	28	36
Θράψαλα	Κιλό	8	10	9	11	8	10	7	10	7	10
Καλαμάρια	Κιλό	12	14	15	18	16	20	15	18	14	16
Μπακαλιάρος	Κιλό	8	12	7	11	8	10	7	14	12	16
Μύδια	½ κιλό	7	9	8	9	6	9	4	5	5	6
Σαρδέλα	Κιλό	5	6	6	8	6	7	5	7	6	7
Τσιπούρες	Κιλό	16	20	14	18	14	20	12	16	10	14
Χταπόδια	Κιλό	12	18	15	20	14	22	14	20	14	18
ΨΩΜΙ	Καρβέλι	0,70		0,70		0,70		0,70		0,70	
ΑΥΓΑ	Τεμάχιο	0,20	0,25	0,25	0,30	0,20	0,25	0,15	0,20	0,16	0,20

Στον παραπάνω πίνακα τιμών στην αγορά Μοδιάνο παρατηρούμε ότι, οι τιμές ξεκινούν να είναι χαμηλές και ανεβαίνουν μέσα στην μεγάλη Εβδομάδα, συνεχίζουν να ανεβαίνουν μέχρι το Μεγάλο Σάββατο και ύστερα ακολουθούν καθοδική πορεία.

Οι τιμές στο Μοδιάνο, σε σχέση με το Καπάκι, ήταν καθ' όλη τη διάρκεια του Πάσχα αλλά και μετά, υψηλότερες με ποσοστό 25% έως και 80% σε πολλά προϊόντα και κυρίως στα κρέατα. Για παράδειγμα, κατά την ίδια περίοδο το ένα κιλό εγχώριου αρνιού στο Καπάκι είχε τιμή 7€ ενώ στο Μοδιάνο 8,80€, δηλαδή διαφορά 26%. Το φαινόμενο αυτό, να έχουν τόση μεγάλη διαφορά στις τιμές των προϊόντων τους αυτές οι δύο αγορές, συμβαίνει και σε περιόδους εκτός εορτών.

Πέραν των κεντρικών αγορών της πόλης, έγινε καταγραφή τιμών, κατά την ίδια περίοδο (Απριλίου και Μαΐου 2009) και σε δύο λαϊκές αγορές κοντά στο κέντρο της πόλης. Η πρώτη λαϊκή αγορά είναι η λαϊκή επί της οδού Λιτοχώρου στην περιοχή Παπάφη και γίνεται κάθε Τετάρτη, ενώ η δεύτερη είναι η λαϊκή επί της οδού Καντατζόγλου, στο πάρκο Στρατηγείου (Ηρακλειώτη) και γίνεται κάθε Παρασκευή. Στην πρώτη λαϊκή (Τετάρτης) έγινε καταγραφή τιμών κατά τις ημερομηνίες 15/04/2009 και 22/04/2009. Στη δεύτερη λαϊκή αγορά έγινε καταγραφή τιμών κατά τις ημερομηνίες 10/04/2009, 24/04/2009 και 15/05/2009.

Στις λαϊκές αγορές δεν υπάρχουν πάγκοι με κρέατα κι έτσι δεν ήταν δυνατόν να καταγραφούν τιμές για να γίνει η σύγκριση με τις αγορές Καπάνι, Μοδιάνο και αλλά με τα σούπερ μάρκετ.

Από την καταγραφή των τιμών των δύο παραπάνω λαϊκών αγορών προέκυψε ο παρακάτω πίνακας τιμών:

Σύγκριση τιμών στις Λαϊκές αγορές πριν, κατά την διάρκεια και μετά το Πάσχα 2009											
Είδη	Ποσότητα	Τιμές σε € στις 10/04/2009		Τιμές σε € στις 15/04/2009		Τιμές σε € στις 22/04/2009		Τιμές σε € στις 24/04/2009		Τιμές σε € στις 15/05/2009	
		Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως	Από	Έως
ΛΑΧΑΝΙΚΑ											
Αγγοράκια	Ζευγάρι	1	1,50	1,20	1,50	1	1,50	1,20	1,50	1	1,20
Καρώτα	Κιλό	0,80	1,20	0,50	1,50	0,70	1,60	0,70	1,50	0,80	1,50
Κρεμμυδάκια	Ματσάκι	0,60	0,90	0,60	1	0,60	1	0,50	0,70	0,50	0,80
Λάχανο	Κιλό	0,50	1,40	0,60	1,60	0,80	1,50	0,60	0,80	0,60	0,90
Μαϊντανός / Άνιθος	Ματσάκι	0,50	0,90	0,50	1	0,30	0,90	0,50	0,90	0,50	0,90
Μαρούλι	Κιλό	1,10	1,40	1,50	2,40	2	2,60	1,40	2	1,20	1,50
Πατάτες	Κιλό	0,80	1,40	1,20	1,80	1,10	1,70	1,20	1,80	1,30	1,60
Πιπεριές	Κιλό	2	2,50	2,20	3,60	2,40	3,40	2,20	3,40	2,50	2,80
Σπανάκι	Κιλό	0,60	1,20	1	1,60	1,20	1,50	1,20	1,60	0,90	1,40
Τομάτες	Κιλό	1,20	2,80	2,20	3,50	2,10	2,80	1,40	2,40	0,90	2,10
Χόρτα	Κιλό	0,70	1,50	1,50	2,50	1,20	2,20	0,90	2,20	1	2
ΦΡΟΥΤΑ											
Ακτινίδια	Κιλό	1,50	2,40	1,20	2,50	1,50	2,50	1,20	2,20	1,20	2,40
Λεμόνια	Κιλό	0,60	1,50	0,90	1,60	1,20	1,80	1,40	1,80	1,30	1,80
Μήλα	Κιλό	0,50	1,50	0,50	1,50	0,70	1,60	0,50	1	0,50	1
Μπανάνες	Κιλό	1,50	2,50	1,80	3,50	2	3,20	1,50	2,80	1,50	3
Πορτοκάλια	Κιλό	0,60	2,40	0,90	2,20	0,70	2	0,60	1,90	0,70	2
ΨΑΡΙΑ											
Γαύρος	Κιλό	3	7	3	7	4	7	3	5	3	5
Γαρίδες (μέτριες)	Κιλό	14	16	16	20	18	24	16	22	16	25
Θράγαλα	Κιλό	5	9	6	9	7	9	6	8	6	9
Καλαμάρια	Κιλό	9	10	10	12	9	11	9	10	8	10
Μπακαλιάρος	Κιλό	7	10	7,50	10	6,50	8	7	9	7	10
Μύδια	½ κιλό	5	7	5	8	4	7	6	8	6	8
Σαρδέλα	Κιλό	3	7	3	6	4	7	3	5	3	5
Τσιπούρες	Κιλό	8	10	9	12	9	11	8	10	8	10
Χταπόδια	Κιλό	10	15	10	18	12	18	10	16	12	18
ΑΥΓΑ	Τεμάχιο	0,10	0,15	0,15	0,20	0,15	0,20	0,10	0,15	0,10	0,15

Οι τιμές στις δύο λαϊκές αγορές είναι σχεδόν ίδιες κατά την ίδια περίοδο. Όπως και στις αγορές Καπάνι και Μοδιάνο, οι τιμές ξεκινούν χαμηλά πριν την Μεγάλη Εβδομάδα και κατά διάρκεια της ανεβαίνουν σταδιακά. Η κορύφωση των τιμών παρατηρήθηκε το Μ. Σάββατο. Μετά το πέρας του Πάσχα, την επόμενη εβδομάδα οι τιμές κατέβηκαν στα επίπεδα που διατηρούσαν πριν από την Μεγάλη Εβδομάδα. Ωστόσο, οι τιμές δεν παρέμειναν για μεγάλο διάστημα στα επίπεδα αυτά. Λίγο πριν την εργατική πρωτομαγιά -στις 24/04/09- οι τιμές άρχισαν να ακολουθούν ανοδική πορεία.

Κατά την περίοδο Απριλίου και Μαΐου, επίσης, έγινε έλεγχος στις τιμές δύο σούπερ μάρκετ, τα οποία βρίσκονται κοντά στο ιστορικό κέντρο της πόλης και στις αγορές Καπάνι και Μοδιάνο. Τα ονόματα των σούπερ μάρκετ είναι Α) το κατάστημα «Μασούτης» επί της οδού Αλεξάνδρου Σβώλου αρ.29 και Β) το κατάστημα «Capefour Μαρινόπουλος» επί της οδού Αλεξάνδρου Σβώλου αρ.33, τα οποία είναι τα κοντινότερα στο Ιστορικό κέντρο της Θεσσαλονίκης.

Τα ψάρια στα σούπερ μάρκετ είναι κατεψυγμένα και δεν έγινε η καταγραφή των τιμών τους γιατί στις αγορές Καπάνι και Μοδιάνο αλλά και στις λαϊκές αγορές υπάρχουν φρέσκα. Δεν υπήρχαν εισαγόμενα αρνιά ούτε και κατσίκια στα δύο σούπερ μάρκετ.

Αξίζει να αναφέρουμε, όσον αφορά τα οπωροκηπευτικά, ότι η κατανάλωσή τους στα σούπερ-μάρκετ ενισχύεται όχι λόγω των χαμηλών τιμών τους, αλλά χάρη στις έκτακτες προσφορές που γίνονται συνήθως κοντά στις γιορτές ή συνοδεύονται από προσφορές που αφορούν συνδυασμούς προϊόντων.

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε τις διαφορές των τιμών στα προϊόντα που υπάρχουν στα ράφια των σούπερ μάρκετ:

Σύγκριση τιμών στα Σούπερ Μάρκετ αγορές πριν, κατά την διάρκεια και μετά το Πάσχα 2009											
Είδη	Ποσότητα	Τιμές σε € στις 10/04/2009		Τιμές σε € στις 15/04/2009		Τιμές σε € στις 18/04/2009		Τιμές σε € στις 24/04/2009		Τιμές σε € στις 15/05/2009	
		A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
ΛΑΧΑΝΙΚΑ											
Αγγουράκια	Ζευγάρι	1,20	1	1,30	1,20	1,20	1,50	1,10	1	1	1
Καρότα	Κιλό	0,90	1	1	1	1,20	1,30	1	0,90	0,80	0,90
Κρεμμυδάκια	Ματσάκι	0,70	0,80	0,70	0,80	0,80	1	0,70	0,80	0,70	0,80
Λάχανο	Κιλό	1	1	1,20	1	1,10	1,30	1	1,20	1	1
Μαϊντανός / Άνιθος	Ματσάκι	0,75	0,80	0,70	0,80	0,70	0,80	0,70	0,80	0,70	0,80
Μαρούλι	Κιλό	1,50	1,50	1,20	1,50	1,50	1,50	1,40	1,50	1,40	1,50
Πατάτες	Κιλό	1	1,10	1,20	1,40	1,50	1,60	1,20	1,30	1,10	1,20
Πιπεριές	Κιλό	2,50	2,20	2,30	2,50	2,30	2,50	2,20	2,30	2,10	2
Σπανάκι	Κιλό	1	1	1,20	1	1	1,10	1,10	1,20	1	1,20
Τομάτες	Κιλό	1,40	1,20	2	2,20	2	2,40	1,80	1,70	1,60	1,60
ΦΡΟΥΤΑ											
Ακτινίδια	Κιλό	1,80	2	2	2	1,70	2	1,80	2	1,90	2
Λεμόνια	Κιλό	1	1,20	1,50	1,50	1,50	1,50	1,30	1,40	1,20	1,10
Μήλα	Κιλό	1	0,90	1	1	1	1	0,70	0,90	1	0,90
Μπανάνες	Κιλό	1,50	2	1,50	1,50	1,50	1,50	1,30	1,50	1,30	1,50
Πορτοκάλια	Κιλό	1	1,20	1,40	1,50	1,30	1,60	1,10	1,40	1	1,20
ΚΡΕΑΤΑ											
Αρνί (Ντόπιο)	Κιλό	8,50	8,80	10,90	11,80	13,40	14,40	10,40	10,80	9,40	9,50
Κατσικάκι (Ντόπιο)	Κιλό	8,50	8,90	10,90	11,80	13,50	14,40	10,50	10,80	9,40	9,50
Μοσχάρι (Ντόπιο)	Κιλό	5,20	5,60	5,60	6,10	6,20	6,50	5,70	6,10	5,50	5,80
Χοιρινό (Ντόπιο)	Κιλό	4,40	4,60	4,60	4,90	4,80	5,20	4,70	4,80	4,50	4,60
Κοτόπουλο (Ντόπιο)	Κιλό	3,50	3,70	3,50	3,80	3,60	3,80	3,60	3,70	3,50	3,70
ΨΩΜΙ	Καρβέλι	0,70	0,60	0,70	0,60	0,70	0,60	0,70	0,60	0,70	0,60
ΑΥΓΑ	Τεμάχιο	0,10	0,10	0,15	0,16	0,15	0,16	0,10	0,10	0,10	0,10

Οι τιμές στα δύο σούπερ μάρκετ είναι σχεδόν ίδιες κατά την ίδια περίοδο. Μια διαφορά από τις αγορές Καπάνι και Μοδιάνο αλλά και από τις λαϊκές αγορές, είναι ότι οι τιμές είναι σχεδόν σε όλα τα προϊόντα (εκτός του κρέατος) σταθερές καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας ή με μερικές μικρές αυξήσεις των τιμών. Στα κρέατα και κυρίως στα αρνιά και κατσίκια υπήρξαν αυξήσεις, ανεβαίνοντας σταδιακά κατά την Μ. Εβδομάδα. Η κορύφωση των τιμών των κρεάτων παρατηρήθηκε το Μ. Σάββατο. Μετά το πέρας του Πάσχα, οι τιμές άρχισαν να παίρνουν πτωτική πορεία αγγίζοντας τα επίπεδα που διατηρούσαν πριν από τη Μεγάλη Εβδομάδα.

Η αγοραστική κίνηση στις αγορές κατά την περίοδο του Πάσχα.

Κατά την εορταστική περίοδο του Πάσχα στο Καπάνι παρατηρήθηκε αυξημένη κίνηση. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην υψηλή κατανάλωση κρεάτων που είθισται στην Ελλάδα κατά την γιορτή αυτή.

«Είχε κόσμος στην αγορά, όμως ούτε σακούλες πολλές κρατούσαν, ούτε μεγάλες ποσότητες τροφίμων αγόρασαν», όπως λένε χαρακτηριστικά για το αγοραστικό κοινό έμποροι της αγοράς Καπανίου και του Μοδιάνο. Αυτό αποδίδεται στην οικονομική κρίση που έπληξε σφοδρότατα και τα ελληνικά νοικοκυριά. Η κίνηση που παρατηρήθηκε δε σημαίνει απαραίτητα ότι είχε αντίκτυπο και στην κατανάλωση των προϊόντων. Αυτό σημαίνει ότι μεγάλος αριθμός Θεσσαλονικέων τις μέρες των εορτών προτιμά να επισκέπτεται το ιστορικό κέντρο της πόλης περισσότερο για αναψυχή παρά για αγορές.

Σύμφωνα με έρευνα του Εμπορικού συλλόγου Θεσσαλονίκης που έγινε για την περίοδο του Πάσχα σε 200 εμπορικές επιχειρήσεις της πόλης μας, διαπιστώθηκε ότι η κίνηση των εμπορικών καταστημάτων υπήρξε εν γένει υποτονική.

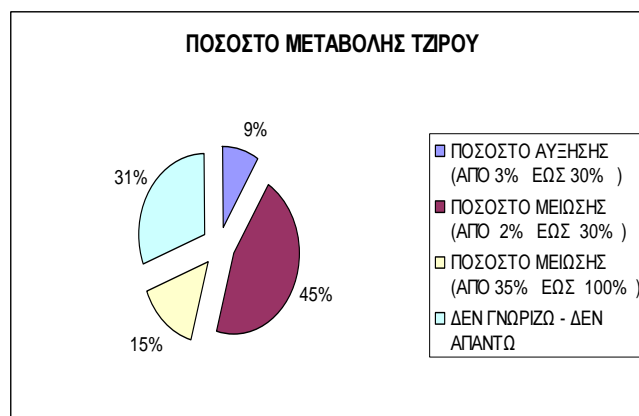
Η έρευνα έγινε σε εμπορικές επιχειρήσεις του Κέντρου, της Δυτικής και της Ανατολικής Θεσσαλονίκης και εκτός των αποτελεσμάτων επί του συνόλου των επιχειρήσεων, υπάρχει, παράλληλα, ανάλυση αποτελεσμάτων ξεχωριστά για κάθε μία από τις παραπάνω περιοχές.

Επίσης, για το ιστορικό κέντρο της πόλης μας έχει γίνει πρόβλεψη ειδικότερης ανάλυσης αποτελεσμάτων, με βάση τις κάτωθι περιοχές:

1. ΕΓΝΑΤΙΑ – ΙΩΝ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ – ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ – ΣΥΓΓΡΟΥ (και γύρω δρόμοι).
2. ΤΣΙΜΙΣΚΗ - ΑΓ. ΣΟΦΙΑΣ – ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ – ΠΡΟΞ. ΚΟΡΟΜΗΛΑ (και γύρω δρόμοι).
3. ΕΡΜΟΥ – ΒΑΣ.ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ – ΔΗΜ.ΓΟΥΝΑΡΗ – Γ. ΣΤΑΥΡΟΥ - ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΑΣ (και γύρω δρόμοι).

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα της έρευνας δεν είναι ιδιαίτερα αισιόδοξα για την αγορά, αφού μόνον το 29% επί του συνόλου των ερωτηθέντων δηλώνει ικανοποιημένο από την κίνηση της αγοράς σε αντίθεση με το 71% που δηλώνει δυσαρεστημένο. Όσον αφορά το αν υπήρξε αύξηση του τζίρου σε σχέση με πέρυσι, μόνον το 9% δηλώνει ότι είχε αύξηση τζίρου της τάξης από 3 έως 30%, το 45% δηλώνει ότι είχε μείωση από 2 έως 30%, ενώ το 15% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι, σε σχέση με πέρυσι, είχε μείωση τζίρου από 35 έως 100%.

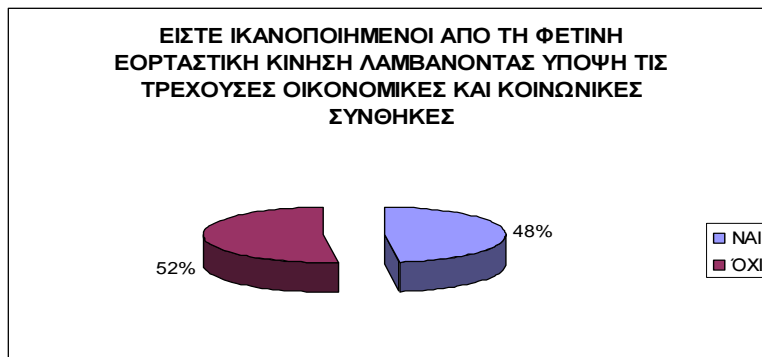
Στα επιμέρους αποτελέσματα διαπιστώνουμε ότι :

- ο Στην περιοχή του ιστορικού ΚΕΝΤΡΟΥ μόνον το 30% δηλώνει ικανοποιημένο από την κίνηση στην περίοδο των εορτών, σε σχέση με πέρυσι, ενώ το 70% όχι.
- ο Στη ΔΥΤΙΚΗ Θεσσαλονίκη το 34% δηλώνει ικανοποιημένο από την κίνηση στην περίοδο των εορτών, ενώ το 66% είναι δυσαρεστημένο.
- ο Στην ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ Θεσσαλονίκη μόνον το 24% των επιχειρήσεων δηλώνει ικανοποιημένο από την κίνηση στην περίοδο των εορτών, ενώ το 76% όχι .

Μάλιστα, στο ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ, όπως προκύπτει από την ειδικότερη ανάλυση:

- στην περιοχή της Τσιμισκή - Αγίας Σοφίας – Μητροπόλεως - Προξένου Κορομηλά το ποσοστό των ικανοποιημένων από τον τζίρο τους επιχειρήσεων φτάνει στο 39% και των μη ικανοποιημένων στο 61%.
- στην περιοχή της Εγνατίας - Ίωνος Δραγούμη - Βενιζέλου και γύρω δρόμων, το 17% των ερωτηθέντων δηλώνει ικανοποιημένο από την κίνηση, ενώ το 83% δηλώνει μη ικανοποιημένο.
- Ενώ, στην περιοχή της Ερμού – Βασιλέως Ηρακλείου – Δημητρίου Γούναρη το ποσοστό των ικανοποιημένων από την κίνηση εμπόρων ανέρχεται στο 39% ενώ των μη ικανοποιημένων σε 61%.

Παρήγορο, βέβαια είναι το γεγονός ότι στην ερώτηση εάν είναι ικανοποιημένοι από τη φετινή εορταστική κίνηση, λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, το 48% δηλώνει ικανοποιημένο (υιοθετώντας την ελληνική ρήση «... και μη χειρότερα»).

Συμπερασματικά, επισημαίνεται ότι στην αγορά επικρατεί ανησυχία, λόγω της επιδείνωσης του καταναλωτικού κλίματος, της κάμψης των λιανικών πωλήσεων, και κατ' επέκταση του τζίρου των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, οι οποίες αντιμετωπίζουν το μέλλον με ανασφάλεια.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η αγορά Καπάνι και η αγορά Μοδιάνο σήμερα – Προτάσεις επίλυσης των προβλημάτων.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η αγορά του Καπανίου είναι αρκετά, ενώ μερικά από αυτά τα αντιμετωπίζει και γενικά το κέντρο της πόλης της Θεσσαλονίκης. Τα κυριότερα από αυτά είναι το πάρκινγκ, η ελλιπής αστική συγκοινωνία, οι κακοτεχνίες μέσα και γύρω από το χώρο της αγοράς, οι καιρικές συνθήκες, τα σούπερ μάρκετς και οι λαϊκές αγορές³⁷.

Το πρόβλημα του πάρκινγκ είναι ίσως το πιο σημαντικό πρόβλημα, γιατί χωρίς χώρο για να παρκάρει το κοινό δυσκολεύεται εξαρχής η πρόσβαση στην αγορά. Μη έχοντας χώρο πάρκινγκ κοντά στην αγορά, το κοινό αναγκάζεται να παρκάρει είτε μακριά από την αγορά είτε να διπλοπαρκάρει κοντά στην αγορά. Όταν το κοινό παρκάρει μακριά από την αγορά, τότε πρέπει να κουβαλήσει ότι έχει αγοράσει μέχρι το αυτοκίνητο του, πράγμα που όπως είναι φυσικό προκαλεί δυσφορία από μέρους του καταναλωτή. Το διπλοπαρκάρισμα γύρω από την αγορά, που αποτελεί επίσης σύνηθες φαινόμενο ίσως όμως και λύση ανάγκης, δυσκολεύει τη διέλευση άλλων αυτοκινήτων, καθώς η αγορά είναι ακριβώς στο κέντρο της πόλης όπου υπάρχει πολύ κίνηση. Τα αυτοκίνητα γύρω από την αγορά, που συνήθως κλείνουν τις εισόδους ή τα σημεία φορτοεκφόρτωσης για τους εμπόρους τις αγορές, είναι ένα ακόμη πρόβλημα που δημιουργεί η έλλειψη πάρκινγκ. Κατά συνέπεια, δυσκολεύετε και η διέλευση των αστικών λεωφορείων και δημιουργείται έτσι ο φαύλος κύκλος του μποτιλιαρίσματος. Οι πεζοί από την άλλη, στην προσπάθεια τους να διασχίσουν κάποιο κεντρικό δρόμο ή ακόμη και να περάσουν ανάμεσα από τα διπλοπαρκαρισμένα αυτοκίνητα θέτουν σε κίνδυνο την ίδια τους τη ζωή. Η μετακίνηση των πεζών στα πεζοδρόμια παρεμποδίζεται από διάφορα εμπόδια, μόνιμα ή προσωρινά. Το ίδιο πρόβλημα, σε μεγαλύτερη όμως ένταση, αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι με αναπηρικά αμαξίδια στην πόλη καθώς επίσης και διάφορες κατηγορίες ατόμων με δυσκολίες στη μετακίνηση, οι οποίοι αναφέρονται υπό το γενικό χαρακτηρισμό σαν «εμποδιζόμενα άτομα»³⁸.

Στο θέμα του πάρκινγκ η δημοτική αστυνομία φαίνεται να ακολουθεί μια αναποτελεσματική τακτική κι αυτό επειδή ακολουθεί επιθετική γραμμή στο θέμα του πάρκινγκ και δίνει κλήση σε οποιοδήποτε αυτοκίνητο βρίσκεται κοντά στην αγορά, με αποτέλεσμα να φοβίζει τον κόσμο να κατέβει στην αγορά. «Η δημοτική αστυνομία δεν έχει αίσθηση του καθήκοντός της. Οι υπάλληλοί της μοιράζουν κλήσεις σε σταματημένα αυτοκίνητα με αναμμένα αλάρμ ή ανοιχτές πόρτες, έστω και αν οι οδηγοί τους τα αφήσουν για δυο λεπτά, για να αγοράσουν φάρμακα. Οι φασαρίες είναι καθημερινό φαινόμενο», όπως υποστηρίζουν χαρακτηριστικά οι έμποροι του κέντρου. Οι επαγγελματίες, ελπίζουν ότι η κατάσταση θα βελτιωθεί με τη λειτουργία του μετρώ γιατί η περιοχή είναι «πνιγμένη» στα αυτοκίνητα και δεν υπάρχουν επαρκείς θέσεις πάρκινγκ. Σε αυτό αποδίδουν το γεγονός ότι ο κόσμος δεν πηγαίνει στο κέντρο για ψώνια αλλά στρέφεται στα σούπερ-μάρκετς.

«Η δημοτική αστυνομία έρχεται μόνο για να μοιράσει κλήσεις, το βράδυ δεν

³⁷ Στην ομαδοποίηση αυτή καταλήγουμε και μετά από τη συνέντευξη με τον κ. Ανδρεάδη Μιχαήλ, η οποία παρατίθεται στο παράρτημα.

³⁸ Εν συντομία, εμποδιζόμενα άτομα νοούνται τα πρόσωπα εκείνα που λόγω κάποιας προσωπικής αιτίας, ιδιαιτερότητας ή κατάστασης αντιμετωπίζουν αυξημένες δυσκολίες είτε στη μετακίνηση τους, είτε στην πρόσβαση σε διάφορους χώρους, και ως τέτοια χαρακτηρίζονται: Τα άτομα με αναπηρίες κάθε είδους (προσωρινές ή μόνιμες) Οι ηλικιωμένοι, τα παιδιά, οι έγκυες Τα άτομα που παρουσιάζουν μειωμένη ικανότητα αντίληψης και επικοινωνίας Τα άτομα που μεταφέρουν ογκώδη αντικείμενα ή μεταφέρουν νήπια σε καροτσάκι κ.α.

εμφανίζεται ποτέ», σημειώνουν με αγανάκτηση. Η επιθετική τακτική της δημοτικής αστυνομίας, γράφοντας τόσες πολλές κλίσεις ακόμη και σε αυτοκίνητα που εξυπηρετούν την αγορά ή και ακόμη στα αυτοκίνητα των εμπόρων της αγοράς δε βοηθάει. Όντως, οι κλήσεις σε παρκαρισμένα αυτοκίνητα με αναμμένα αλάρμ ακόμη και για δύο λεπτά στάσης, είναι πρόβλημα για την εξυπηρέτηση της αγοράς. Αυτό εξηγείται καθώς πολλοί άνθρωποι που θα επιλέξουν να ψωνίσουν από την αγορά θα καλέσουν κάποιον δικό τους, που διαθέτει αυτοκίνητο, να τους παραλάβει και να τους μεταφέρει στην κατοικία τους.

Λύση ίσως να αποτελούσε η δημιουργία νέων θέσεων πάρκινγκ ώστε να βοηθήσει και την αγορά αλλά και τους κατοίκους του κέντρου, άλλωστε, ήδη έχει προαναγγελθεί η μετατροπή του παλιού Δημαρχείου (Καραβάν Σερράι) σε πάρκινγκ (υπόγειο). Επίσης, μια επιπλέον λύση θα μπορούσε να αποτελέσει και η μείωση των τιμών στους ήδη υπάρχοντες σταθμούς πάρκινγκ. Ενδεικτικά, η τιμή της μιας ώρας πάρκινγκ είναι περίπου στα 4,5€ η πρώτη ώρα και μετά πέφτει η τιμή της στα 3,5€. Ίσως αυτό το μέτρο να μπορούσε να βοηθήσει δυνητικά τους οδηγούς ώστε να μπορούν να παρκάρουν φθηνότερα. Υπάρχει μεγάλη διαφορά στην τιμή μιας ώρας σε σταθμό παρκινγκ σε σχέση με το πάρκινγκ σε διακεκριμένη θέση, που πληρώνεται με κάρτα, καθώς η διαφορά είναι της τάξεως των 2,30 € γιατί η τιμή του σταθμού είναι 4,5€ ενώ σε διακεκριμένη θέση είναι 2,20€.

Ένα ακόμη πρόβλημα είναι η ελλιπής αστική συγκοινωνία. Παρ' όλο που η αγορά βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, και μάλιστα δίπλα στη πλατεία Αριστοτέλους (που αποτελεί τέρμα πολλών αστικών γραμμών) υπάρχει πρόβλημα όσον αφορά τη συχνότητα με την οποία περνούν τα λεωφορεία, ειδικά σε ώρες αιχμής. Ακόμη δυσκολότερη είναι η μετακίνηση με τα αστικά έχοντας κάνει τα ψώνια του ο κόσμος από την αγορά και πρέπει να επιστρέψει στο σπίτι του. Εάν πάλι κάποιος έχει να μετακινηθεί με δύο ή και περισσότερα λεωφορεία για να μεταβεί στην αγορά τότε είναι ένα «μαρτύριο» που έχει να περάσει, κάνοντας σχεδόν ένα ολόκληρο ταξίδι μέσα στην πόλη, μέχρι να φτάσει στον προορισμό του. Η λύση που μπορεί να προταθεί στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι η προφανής: θα πρέπει να αυξηθεί η συχνότητα των λεωφορείων που εξυπηρετούνε πολλές περιοχές ώστε να μειωθεί και ο συνωστισμός των επιβατών εντός των λεωφορείων.

Η ομαλή λειτουργία των δρομολογίων επηρεάζεται και από την κίνηση των δρόμων, που τον τελευταίο καιρό έχει επιδεινωθεί πολύ από τα έργα στους δρόμους για την κατασκευή του μετρό. Τα έργα γύρω από την αγορά και σε πολλούς κεντρικούς δρόμους της πόλης, έχουν δυσκολέψει την πρόσβαση στην αγορά με οποιοδήποτε μέσο μεταφοράς. Η δυσκολία είναι όχι μόνο για τα οχήματα αλλά και για τους πεζούς. Αυτός ο παράγοντας δεν επιδέχεται καμία πρόταση – λύση, απλώς όλοι οι Θεσσαλονικείς αναμένουμε με ανυπομονησία την περάτωση του έργου αυτού. Εάν βρεθούν λύσεις και γι' αυτά τα προβλήματα της αστικής συγκοινωνίας, τότε ίσως η κίνηση προς την αγορά να γίνει εντονότερη και σίγουρα ευκολότερη.

Το 1997 η Θεσσαλονίκη ήταν πολιτιστική πρωτεύουσα της Ε.Ε. και γι' αυτό το λόγο μερικά χρόνια πριν ξεκίνησαν κάποια έργα για την ανάπλαση και τη διαμόρφωση της πόλης. Μέσα σε αυτά τα έργα της ανάπλασης ήταν και η ανάπλαση της αγοράς Καπάνι. Τα έργα έγιναν αλλά τα περισσότερα αποτέλεσαν κακοτεχνίες, όπως το οδόστρωμα που από επίπεδο δρόμος άλλαξε σε λιθόστρωτο. Πάνω στο λιθόστρωτο, που σε πολλά σημεία του διαπιστώνονται οι κακοτεχνίες, μαζεύονται νερά ή ακόμη υπάρχει κίνδυνος για την σωματική ακεραιότητα του κοινού αλλά και των εμπόρων της αγοράς. Στις λίθινες πλάκες, που έχουν ανοίξει πολύ με τον καιρό, μπορεί να σκαλώσει κάποιος ή να στραβοπατήσει και να χτυπήσει.

Επίσης, στην αγορά τοποθετήθηκε ένα σκέπαστρο (στην είσοδο από την πλατεία Αριστοτέλους, επί της οδού Βλάλη), το οποίο βέβαια δεν επαρκεί, γιατί σκεπάζει

μόνο ένα μικρό κομμάτι της αγοράς και η υπόλοιπη είναι ανοιχτή και εκτεθειμένη στις καιρικές συνθήκες. Όπως διαμαρτύρονται και οι έμποροι, τα προϊόντα τους είναι εκτεθειμένα στις καιρικές συνθήκες και κινδυνεύουν να αλλοιωθούν, αλλά και οι ίδιοι υποφέρουν όταν τα καιρικά φαινόμενα είναι ακραία. Μόνη λύση σε αυτό θα ήταν η βελτίωση της υποδομής σε ολόκληρη την αγορά Καπάνι.

Ένα ακόμη πρόβλημα που υπάρχει μετά την ανάπλαση της αγοράς είναι και οι αποχετεύσεις που υπάρχουν μέσα στην αγορά, το πρόβλημα αυτό υπάρχει από το 1997, όταν λόγω των έργων που έγιναν για την Πολιτιστική Πρωτεύουσα σφραγίστηκαν τα φρεάτια και οι σχάρες, με αποτέλεσμα κάθε φορά που βρέχει ή κάθε φορά που οι ιχθυοπώλες και οι κρεοπώλες καθαρίζουν τα καταστήματά τους να δημιουργείται σημαντικό πρόβλημα εντός της αγοράς. Ως αποτέλεσμα, υπάρχουν έντονες και δυσάρεστες μυρωδιές, πράγμα απαράδεκτο και ανθυγιεινό να συμβαίνει σε μια αγορά που εξειδικεύεται στα τρόφιμα. Εστίες μόλυνσης, λόγω των λιμναζόντων υδάτων, εντόπισαν σε ορισμένα σημεία της αγοράς στο Καπάνι οι ελεγκτές της διεύθυνσης Υγείας της νομαρχίας Θεσσαλονίκης, οι οποίοι μάλιστα πριν από μερικούς μήνες υπέβαλαν μήνυση κατά παντός υπευθύνου. Μια καινούργια ανάπλαση της αγοράς, (δηλαδή καλύτερο οδόστρωμα, νέα σκέπαστρα στην αγορά ώστε να γίνονται ευκολότερα οι αγορές ακόμη και σε δύσκολες καιρικές συνθήκες), σε βαθμό που να βοηθά τους εμπόρους αλλά και το κοινό στις διελεύσεις του για τα ψώνια, θα αποτελούσε μια αισιόδοξη και πολλά υποσχόμενη προοπτική.

Ένα από τα πιο πρόσφατα πλήγματα για την αγορά στο κέντρο της Θεσσαλονίκης ήταν οι βανδαλισμοί που εκδηλώθηκαν κατά το Δεκέμβριο του 2008 και μεταξύ άλλων είχαν και οικονομικές συνέπειες για τους εμπόρους, καθώς κάποια καταστήματα υπέστησαν σοβαρές ζημιές (αναφορές για ολοκληρωτικές καταστροφές δεν υπήρξαν) και, αναμφίβολα, εξαιτίας της έκρυθμης κατάστασης περιορίστηκε και η κίνηση του κόσμου. Ως προς αυτό η λύση δόθηκε από τους τοπικούς φορείς και μάλλον αντιμετωπίστηκε επιτυχώς³⁹.

³⁹ Με πρόταση του δημάρχου Θεσσαλονίκης, Β. Παπαγεωργόπουλου, υιοθετήθηκαν τα εξής μέτρα:

- ο Απαλλάσσονται από τα δημοτικά τέλη για ένα χρόνο όλες οι επιχειρήσεις που επλήγησαν από τους βανδαλισμούς της προηγούμενης εβδομάδας. Οι επιχειρήσεις αυτές υπολογίζονται γύρω στις εκατό.
- ο Απαλλάσσονται το 2009 από τα τροφεία στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς και τα διδασκεία στα δημοτικά ωδεία όσοι εργάζονται στις παραπάνω κατεστραμμένες επιχειρήσεις.
- ο Παρατείνεται για τρεις μήνες, έως 31 Μαρτίου 2009, η είσπραξη των τελών για κατάληψη δημοτικού χώρου.
- ο Μειώνονται κατά 50% τα δημοτικά τέλη για τις επιχειρήσεις που πλήττονται από τα έργα του μετρό.
- ο Επιτρέφονται οι πινακίδες των Ι.Χ. χωρίς την καταβολή προστίμων.
- ο Επιτρέπεται το ελεύθερο πάρκινγκ στο κέντρο της πόλης από 22-31 Δεκεμβρίου, καθώς και στο πλακόστρωτο της νέας παραλίας.
- ο Εντείνονται τα μέτρα πάταξης του υπαίθριου παραεμπορίου με αυξημένες περιπολίες των Δημοτικών Αστυνομικών σε συνεργασία με την Ελληνική Αστυνομία.
- ο Διοργανώνονται καλλιτεχνικές εκδηλώσεις κατά τη διάρκεια των εορτών σε συνεργασία με τον Εμπορικό Σύλλογο.
- ο Προβάλλονται, από την δημοτική τηλεόραση, TV 100, ειδικά σποτ για την τόνωση της αγοράς.
- ο Άμεση αποκατάσταση των ζημιών που έγιναν σε κάδους, πεζοδρόμια κλπ.
- ο Επισπεύδονται οι διεργασίες για την κατασκευή συγκεκριμένων έργων υποδομής στο κέντρο της πόλης που ήδη έχει δρομολογήσει η διοίκηση του Δήμου μέσα από το Τεχνικό Πρόγραμμα του 2009.

Τα μέτρα ψηφίστηκαν κατά πλειοψηφία και ο κ. Παπαγεωργόπουλος απηύθυνε έκκληση σε συνδικαλιστικές οργανώσεις και μαθητές, να μην πραγματοποιήσουν κινητοποιήσεις τις μέρες των εορτών, καθώς, όπως είπε, ο τζίρος των καταστημάτων του κέντρου της πόλης σημειώνει κατακόρυφη πτώση. Τόνισε ότι στόχος είναι η αναβάθμιση του ιστορικού κέντρου της πόλης. Σε μια συμβολική

Τα σούπερ-μάρκετ είναι ο κύριος ανταγωνιστής της αγοράς. Αυτά, επειδή συνήθως βρίσκονται εκτός πόλης έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν στον καταναλωτή άνετο πάρκινγκ, κάτι που δεν έχει η κεντρική αγορά. Κατά συνέπεια η πρόσβαση σε αυτά είναι πολύ πιο εύκολη. Από την άλλη, όμως, στα σούπερ-μάρκετς αυτά έχει πρόσβαση μόνο το καταναλωτικό κοινό που διαθέτει αυτοκίνητο. Στο θέμα της τιμής τα σούπερ-μάρκετς σε γενικές γραμμές έχουν υψηλότερες τιμές απ'ότι η αγορά Καπάνι και η αγορά Μοδιάνο (εξαιρούνται οι συγκεκριμένες προσφορές που γίνονται από μέρους των σούπερ μάρκετς). Η κυριότερη διαφορά πάντως είναι η άμεση επαφή που έχει το κοινό με τους εμπόρους στην αγορά, και η δημιουργία ακόμη και διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ του πελάτη και του πωλητή. Ο ανταγωνισμός είναι μια οικονομική έκφραση απολύτως φυσιολογική και πάνω σε αυτό δεν μπορούμε να προτείνουμε τη λήψη μέτρων.

Οι λαϊκές αγορές στην πόλη της Θεσσαλονίκης ξεκίνησαν τη δεκαετία του 1960 και οργανώθηκαν τη δεκαετία του 1990⁴⁰. Το πρόβλημα που προκαλούν οι κατά τόπους λαϊκές αγορές στην κεντρική αγορά είναι ότι προσελκύουν τον κόσμο, ο οποίος απομακρύνεται από τις κεντρικές αγορές. Οι τιμές στο Καπάνι και το Μοδιάνο είναι και πάλι χαμηλότερες όμως το πρόβλημα της πρόσβασης αποτελεί μέγιστο μειονέκτημα.

Ένα ακόμη πρόβλημα, τόσο για το καταναλωτικό κοινό όσο και για τους εμπόρους αποτελούν τα απορρίμματα που βρίσκονται κοντά ή και μέσα στις αγορές. Πριν από λίγα χρόνια ακόμη και η έγγραφη καταγγελία 15 ιδιοκτητών εμπορικών καταστημάτων της περιοχής στη διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Υγιεινής της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης έπεσε στο κενό. Δημιουργούνται εστίες μόλυνσης, καθώς τα σκουπίδια προέρχονται από νωπά κρέατα, ψάρια και λαχανικά με έντονη δυσοσμία. Στη συμβολή της Ερμού με την οδό Μενεξέ η εικόνα των σκουπιδιών είναι

κίνηση τόνωση της αγοράς, ο δήμαρχος κάλεσε τα μέλη του δημοτικού συμβουλίου, σε μια βόλτα για ψώνια στις αγορές Μοδιάνο και Καπάνι, το μεσημέρι της Δευτέρας 22 Δεκεμβρίου 2008.

⁴⁰ Ο Θεσμός των λαϊκών αγορών:

Το υπαίθριο, μη-στεγασμένο, μετακινούμενο εμπόριο, αποτελεί την αρχική μορφή εμπορικής δραστηριότητας και η ύπαρξή του ταυτίζεται με την εμφάνιση της ανταλλαγής αγαθών στις κοινωνίες των πρώτων ανθρώπων.

Η σημερινή μορφή των Λαϊκών Αγορών αποτελεί την μετεξέλιξη των παραδοσιακών τοπικών παζαριών που διοργανώνονταν με την ευκαιρία - κυρίως θρησκευτικών εορτών - όπου πέρα από την εμπορική συναλλαγή υπήρχε και η κοινωνική δραστηριότητα ή όπου πέρα από την κοινωνική δραστηριότητα υπήρχε και η εμπορική συναλλαγή.

Η πρωτοβουλία για την μορφοποίηση αυτή, ανήκει στους ίδιους τους μικροπωλητές, στάσιμους, πλανόδιους κ.τ.λ. κάτω από την ανάγκη του περιορισμού των μετακινήσεων για επαγγελματικούς λόγους και την ομαδοποίησή τους για την προσέλκυση περισσότερων καταναλωτών με την ποικιλία των προσφερόμενων αγαθών αφού ο καθένας από αυτούς εμπορευόταν διαφορετικά είδη(ψιλικά, φρούτα και λαχανικά, είδη ένδυσης, υπόδυσης κλπ).

Βασικός παράγοντας της καθιέρωσης αυτών των υποτυπωδών, αλλά μόνιμων μικρών παζαριών σε διάφορες περιοχές των πόλεων, ήταν το ενδιαφέρον των καταναλωτών που εκτός από την δυνατότητα προμήθειας των βασικών αγαθών είδαν τους χώρους αυτούς και σαν χώρο συνάντησης και επαφής με άλλους κατοίκους της περιοχής, γνωστούς, φίλους, συγγενείς, ανάγκη το ίδιο σημαντική ιδιαίτερα εκείνη την εποχή.

Απ' τη μια, λοιπόν, το ενδιαφέρον των καταναλωτών κι απ' την άλλη η ανάγκη για εργασία κάποιων μικροεπιτηδεωμάτων και κάποιων αγροτών των γύρω κοντινών στις πόλεις χωριών, που κατέφθαναν με τα τότε διαθέσιμα μέσα όταν είχαν κάποια εποχιακή παραγωγή, ήταν η γεννεσιουργός αιτία αυτού του θεσμού, εξέλιξη του οποίου οδήγησε στη σημερινή μορφή του.

Η μεγάλη ποικιλία αγαθών, ο μεγάλος αριθμός πωλητών, επαγγελματιών και παραγωγών, δημιουργεί και μεγάλο ανταγωνισμό μεταξύ αυτών, προς όφελος του καταναλωτή πράγμα που εξακολουθεί να τους ενδιαφέρει, πολύ δε περισσότερο σήμερα που διαφαίνεται μια μεγάλη οικονομική κρίση στα μεσαία και κατώτερα κυρίως εισοδήματα, ενώ η πολυμορφία, η απλότητα ακόμη και η γραφικότητα αφήνουν μια ζεστή πινελιά ανάμεσα στους τσιμεντένιους όγκους των πόλεων. (Πηγή *ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΑΪΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ*)

χαρακτηριστική. Ως προς αυτό το πρόβλημα, ακόμη και ο τυχαίος επισκέπτης της περιοχής μπορεί να διαπιστώσει μια σοβαρότερη πλευρά του και μάλιστα πιο επικίνδυνη.

Όπως προκύπτει από τη σχετική έκθεση που συνέταξαν οι επόπτες δημόσιας υγείας, η κατάσταση σε μερικά σημεία εντός των παραδοσιακών αγορών στο Καπάνι και το Μοδιάνο είναι απαράδεκτη, κάτι που δεν αρνούνται ούτε οι ίδιοι οι καταστηματάρχες, οι οποίοι έχουν ζητήσει από το Δήμο Θεσσαλονίκης την κατασκευή νέων υποδομών. Οι καταστηματάρχες υποστηρίζουν ότι η ευθύνη η δική τους σταματάει έξω από τα καταστήματά τους, τα οποία διατηρούν πάντα καθαρά, ο πρόεδρος του Συλλόγου Επαγγελματιών Ιστορικού Κέντρου, Αθανάσιος Γκόσιος, σημείωσε πως τα προβλήματα ξεκινούν από την ώρα που τα νερά βγαίνουν έξω από τα καταστήματά τους και λόγω της έλλειψης φρεατίων κατευθύνονται προς τις λιγιστές αποχετεύσεις, οι οποίες δεν μπορούν να τα απορροφήσουν. Εκφράστηκε το αίτημά για κατασκευή νέων φρεατίων, αλλά και οδοστρώματος στις οδούς Ασκητού, Μενεξέ και Βλάβη και ίσως σύντομα να μπει τέλος στο πολύ σημαντικό αυτό πρόβλημα, που ταλανίζει εδώ και χρόνια τις αγορές, μέσω διαφόρων ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Το πιο σύγχρονο και ίσως το πιο δύσκολο πρόβλημα, ως προς την επίλυσή του, όχι μόνο των αγορών Καπάνι και Μοδιάνο αλλά και όλων των αγορών παγκοσμίως, είναι η παγκόσμια οικονομική κρίση που εμφανίστηκε το καλοκαίρι του 2008 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Ακολουθούν λεπτομέρειες για την κρίση του 1929 και για αυτήν του 2008.

Η οικονομική κρίση στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Στο μακρινό παρελθόν ο όρος οικονομική κρίση μπορούσε να σημαίνει μόνο ότι οι οικονομικές προσπάθειες των ανθρώπων ματαιώνονταν (λ.χ. εξαιτίας ενός πολέμου) ή τα αγαθά που παρήγαν καταστρέφονταν ή χάνονταν (από δυσμενείς καιρικές συνθήκες ή από λεηλασία). Μετά την ανάπτυξη της βιομηχανίας και της διαρκώς ανανεούμενης τεχνολογίας οικονομική κρίση σημαίνει ότι υπάρχει παραγωγή ή υπερπαραγωγή προϊόντων, αλλά δεν υπάρχει αντίστοιχη ζήτηση για οποιοδήποτε λόγο, που συνοψίζεται σε μια πρόταση: το αγοραστικό κοινό δεν μπορεί να αγοράσει, γιατί δεν έχει επαρκές εισόδημα (από ανεργία ή άλλη αιτία). Συνέπεια της κρίσης αυτής για τις βιομηχανίες είναι ότι μειώνουν την παραγωγή. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζονται λιγότερο προσωπικό, λιγότερες πρώτες ύλες και λιγότερα μεταφορικά μέσα. Συνέπεια άμεση: αύξηση της ανεργίας, άρα μείωση της αγοραστικής δύναμης, άρα ο φαύλος κύκλος διευρύνεται και συνεχίζεται, εκτός αν επινοηθούν άλλοι τρόποι / δρόμοι εξόδου από τον κύκλο της οικονομικής κρίσης.

Εφημερίδες που ανακοινώνουν το κραχ στην Wall Street

Τα μεγάλα κραχ, όμως, της νεότερης εποχής δεν εκδηλώνονται ποτέ με τον ίδιο τρόπο. Διαφέρουν ως προς το μέγεθος, τις αιτίες και τις επιπτώσεις στην παγκόσμια οικονομία⁴¹. Έχουν όμως κάτι κοινό: τη λεγόμενη «χρηματιστηριακή φούσκα» την παράλογη και αφύσικη αύξηση στις τιμές των μετοχών στα χρηματιστήρια. Η αύξηση αυτή δεν ανταποκρίνεται στα πραγματικά κέρδη των εταιρειών και συνεπώς δεν έχει καμιά σχέση με τις οικονομικές δυνατότητες της επιχείρησης⁴².

Η μεγάλη οικονομική κρίση του 1929-33 άρχισε κάποια «Μαύρη Τετάρτη» (24 Οκτωβρίου 1929) από το Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης, το οποίο ως θεσμός είναι ένα «ευαίσθητο βαρόμετρο» της εμπιστοσύνης που νιώθουν οι επενδυτές για τη βιωσιμότητα και κερδοφορία των επιχειρήσεων, όπου έχουν επενδύσει τα χρήματά τους. Τη συγκεκριμένη ώρα η αμερικανική οικονομία, που είχε κερδίσει το προβάδισμα τον καιρό του Ευρωπαϊκού (κυρίως) Πολέμου (1914-18), άρχισε να γνωρίζει τον αντίκτυπο της βαθμιαίας βελτίωσης της οικονομίας των Ευρωπαίων, που χρειάζονταν ολοένα λιγότερο να εισάγουν προϊόντα από την Αμερική. Λόγου χάρι, καθώς γύρισαν πάλι εκατοντάδες χιλιάδες στρατιώτες στα ειρηνικά έργα -κυρίως γεωργία- η Ευρώπη χρειαζόταν διαρκώς λιγότερο σιτάρι να εισάγει από την Αμερική.

⁴¹ <http://indy.gr/library/i-oikonomic-krisi-toy-1929>

⁴² <http://www.focusmag.gr>

Συνέπεια του ότι εκεί έπεφταν οι τιμές ήταν ότι μειώνονταν και οι προοπτικές βιωσιμότητας / κερδοφορίας των επιχειρήσεων, οι επενδυτές πουλούσαν μετοχές, που κατακυλούσαν ασταμάτητα εκείνη τη Μαύρη Τετάρτη και ύστερα. Και έτσι άρχισε ο φαύλος κύκλος. Η κρίση σταδιακά - και με ποικίλες μορφές- άρχισε να επηρεάζει την Ευρώπη και πρώτα τη Γερμανία- Αυστρία, που κάλυπταν ένα μέρος των υποχρεώσεών τους (πολεμικές αποζημιώσεις) με χρήματα αμερικανικά, τα οποία τώρα (μετά τη Μαύρη Τετάρτη) μειώνονταν. Τελικά, ονομάστηκε Παγκόσμια Οικονομική Κρίση, με επιπτώσεις κυρίως στις βιομηχανικές χώρες και με αδιατάρακτη μόνο την οικονομική πορεία στη Σοβιετική Ένωση, που είχε κλειστή οικονομία, αυστηρά ελεγχόμενη από το Κράτος και προωθούσε πειστικά την εκβιομηχάνισή της βάζοντας στην υπηρεσία της βιομηχανίας (για τις εσωτερικές ανάγκες) τα χέρια των αγροτών που εκτοπίζονταν από τους αγρούς λόγω προώθησης του βενζινάρου.

Οι συνέπειες της Οικονομικής Κρίσης ήταν διαφορετικές από χώρα σε χώρα (λ.χ. στη Γερμανία, όπως θα δούμε, διευκολύνθηκε η άνοδος του Ναζισμού) και αντιμετωπίστηκαν με τρόπο διαφορετικό στη Γερμανία, με ανάπτυξη πυρετώδη της πολεμικής βιομηχανίας ύστερα από τη επικράτηση των Εθνικοσοσιαλιστών (Nationalsozialisten – Nazi). Στη χώρα από όπου ξεκίνησε η κρίση αυτή αντιμετωπίστηκε με το λεγόμενο New Deal (τον καινούργιο χειρισμό), πρόγραμμα του Προέδρου Franklin Delano Roosevelt. Αυτό σήμαινε:

- ✓ Βοήθεια ειδική για τους ανέργους.
- ✓ Ομοσπονδιακή βοήθεια για τους γεωργούς (που δεν έβρισκαν αγοραστές για τα σιτηρά τους).
- ✓ Προγράμματα για μεγάλα δημόσια έργα, ώστε να απορροφηθούν οι στρατιές των ανέργων.

Σε άλλες χώρες η οικονομική κρίση προκάλεσε κυβερνητικές αλλαγές, με την προώθηση κεντροαριστερών συνασπισμών (στη Γαλλία Λαϊκό Μέτωπο, στη Βρετανία Κυβέρνηση Εργατικών) ή επικράτηση ακροδεξιών παρατάξεων ή στρατοκρατικών, που υπόσχονταν επίλυση των εσωτερικών προβλημάτων με επιθετική εξωτερική πολιτική⁴³.

Η οικονομική κρίση του 1929-1932 στην Ελλάδα, όσο κι αν φαίνεται παράδοξο, ελάχιστες ομοιότητες παρουσιάζει με τη σημερινή εάν εξαιρέσουμε ίσως τον βαθμό σοβαρότητας αλλά επίσης ελάχιστες ομοιότητες διαθέτει και με τον τρόπο με τον οποίον η κρίση εξελίχθηκε σε άλλες χώρες. Φυσικά, η αφετηρία ήταν ίδια: η παγκόσμια κρίση, που στο μυαλό όλων μας έχει ταυτιστεί με τους απελπισμένους που πηδούσαν από τα παράθυρα στη Νέα Υόρκη ή με τις ουρές για ένα πιάτο σούπα στην Αμερική.

Στην Ελλάδα, οι περισσότεροι την αντιμετωπίζουν με όρους πολιτικούς είναι αυτή που, για παράδειγμα, έθεσε τέλος, μάλλον κακό, στην πολιτική σταδιοδρομία του χαρισματικού Ελευθερίου Βενιζέλου. Για άλλους, είναι αυτή που άνοιξε τον δρόμο στον Ιωάννη Μεταξά και τη δικτατορία, όπως έγινε με τον Μουσολίνι στην Ιταλία και με τον Χίτλερ στη Γερμανία. Και για κάποιους τρίτους, είναι αυτή που έθεσε τα θεμέλια του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα. Όλα τα παραπάνω αναμφίβολα ισχύουν, όμως, δεν είναι τα μόνα. Μία οικονομική κρίση πρώτα και κύρια έχει χαρακτηριστικά οικονομικά, μετά κοινωνικά και μετά, βεβαίως, πολιτικά. Η Ελλάδα, με κάποια χρονική καθυστέρηση, υποχρεώθηκε τελικώς να εγκαταλείψει τον κανόνα χρυσού, δηλαδή το σύστημα που καθόριζε τότε τις ισοτιμίες- και να υποτιμήσει τη

⁴³ <http://indy.gr/library/i-oikonomik-krisi-toy-1929>

δραχμή. Προέβη σε στάση πληρωμών των χρεών της και οδηγήθηκε σε ένα σύστημα σχεδόν πλήρους προστατευτισμού (έλεγχος εισαγωγών, μεγάλοι δασμοί, στροφή σε αγροτικές παραγωγές που απαιτούνταν για την εγχώρια κατανάλωση, ενίσχυση της εγχώριας βιομηχανίας). Δημιουργήθηκε έτσι μια ανάπτυξη αυτόνομη, η οποία με κλασικούς όρους δεν μπορεί να χαρακτηριστεί «οικονομική κρίση».

Ολέθρια πολιτική, ωστόσο, υπήρξε η αδυναμία του κράτους να αναλάβει παρεμβατικό ρόλο στην κατανομή των κερδών που προέκυπταν από αυτήν την ανάπτυξη-διατηρώντας και στις νέες συνθήκες την προ του Κραχ αντίληψη που ονομάστηκε *laissez faire* (κάτι σαν «αφήστε τις δυνάμεις να αυτορρυθμιστούν»), η οποία είχε ολέθριες συνέπειες. Άλλωστε, η επιλογή ενός προστατευτικού συστήματος έγινε μάλλον εξ' ανάγκης και τυχαία, παρά από τη συνειδητή ιδεολογική και οικονομική επιλογή των κατεστημένων κομμάτων, των Φιλελευθέρων και του Λαϊκού Κόμματος, που ουδέποτε διακρίθηκαν για τις διαφορές τους ως προς τα οικονομικά, αλλά για το αβυσσαλέο μίσος που έμεινε στην Ιστορία ως Διχασμός.

Ο πλούτος συγκεντρώθηκε στα χέρια ολίγων βιομηχάνων «νέας εσοδείας» ως επί το πλείστον, καθώς η Ελλάδα δεν διέθετε παραδοσιακή μεγαλοαστική τάξη. Μεταξύ 1930 και 1935 οι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν κατά 13% και η ταχύρυθμη βιομηχανική μεγέθυνση είχε άμεση εξάρτηση από τα φθηνά εργατικά χέρια σε μεγάλο βαθμό. Το φορολογικό σύστημα επιδείνωνε ακόμη περισσότερο τα πράγματα, φέρνοντας αγρότες και εμπόρους σε σαφώς καλύτερη θέση από τους εργάτες. Οι ναυτεργάτες και οι καπνεργάτες, επιπλέον, είχαν οργάνωση χάρη στα Ταμεία Αλληλοβοήθειας, σε αντίθεση με τους απλούς εργάτες. Από την άλλη μεριά, μεταξύ 1925 και 1934 η συνολική παραγωγή σιγαρέτων στις «Νέες Χώρες» μειώνεται από το 36% στο 4%.

Ο Βενιζέλος υποχώρησε στις απαιτήσεις βιομηχάνων και επιχειρηματιών και δεν θέσπισε ούτε την κοινωνική ασφάλιση ούτε το επίδομα ανεργίας. Κινητοποιήσεις, απεργίες, ταραχές που έφθασαν στα όρια της εξέγερσης ξέσπασαν σε διάφορα σημεία της χώρας και ανέλαβαν να τις καταστείλουν διάφοροι θαυμαστές του Μουσολίνι, όπως ο μετέπειτα πραξικοπηματίας Κονδύλης, με τη στήριξη παρακρατικών που είχαν προσλάβει οι κατά τόπους βιομήχανοι. Η άνοδος των τιμών, όμως, οξύνει περισσότερο τα πνεύματα. Και στον αντίποδα των εργατικών εξεγέρσεων εμφανίζονται φασιστικές οργανώσεις, που παίζουν με τα αισθήματα της φοβισμένης αστικής τάξης.

Στις 4 Αυγούστου του 1936 εκδηλώνεται η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά και με τον τρόπο αυτόν η οικονομική κρίση του Μεσοπολέμου κατορθώνει να σημαδέψει και την μεταπολεμική Ιστορία της Ελλάδας.

Όπως σημειώνει κι ο ιστορικός Μαρκ Μαζάουερ, «πίσω από την κοινωνική αναταραχή που ξέσπασε μετά το 1932, δεν βρισκόταν η οικονομική στασιμότητα, αλλά η απροθυμία της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας να αναγνωρίσει ότι σε μια κλειστή οικονομία, το κράτος, με τη δράση ή την αδράνειά του, καθορίζει ποιος θα απολαμβάνει τα ευεργετήματα της μεγέθυνσης».

Οι συνέπειες της Κρίσης ήταν αισθητές ως το τέλος της δεκαετίας του 1930 και η ανεργία αντιμετώπιστηκε τελικά – σημειώνουν με πίκρα οι μελετητές- με τα έργα πολεμικής προετοιμασίας του Χίτλερ και με την κήρυξη του Παγκόσμιου Πολέμου (1939), όταν εκατομμύρια νέοι στρατεύτηκαν και άλλα εκατομμύρια εργατών απορροφήθηκαν στις πολεμικές επιχειρήσεις.

Ομοιότητες και διαφορές της σημερινής κρίσης με το κραχ του 1929.

Σήμερα, 78 χρόνια μετά το κραχ του 1929, ξεκινάει μια νέα περιβόητη οικονομική κρίση, η οποία επηρεάζει και προκαλεί σοβαρά πλήγματα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα των περισσότερων χωρών. Αξίζει, όμως, να συμβουλευτούμε την άποψη των ειδικών ώστε να κατανοήσουμε πώς φτάσαμε ως εδώ.

Ο καθηγητής Αιμίλιος Αυγουλέας αποδίδει την εξέλιξη αυτή στην άκρατη απληστία των επενδυτικών οίκων. Μεγάλες ευθύνες όμως προσάπτει στις κεντρικές τράπεζες, τις κυβερνήσεις και τις εποπτικές αρχές που επέτρεψαν την ανεξέλεγκτη δράση τους. Και διαπιστώνει ότι εφευρίσκεται μια ιδιάζουσα μορφή σοσιαλισμού, ο «Σοσιαλισμός των Πλουσίων»: οι κυβερνήσεις πληρώνουν (κρατικοποιούν) τα χρέη, ενώ προηγουμένως οι ιδιώτες είχαν καρπωθεί τα κέρδη.

Ο πρώην υπουργός Οικονομίας Νίκος Χριστοδουλάκης⁴⁴ βλέπει μια ιστορικών διαστάσεων ευκαιρία για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να αναλάβει πρωτοβουλίες ώστε να θεσπιστούν αυστηροί κανόνες επενδυτικής και δανειακής συμπεριφοράς. Διαπιστώνει, παράλληλα, ότι διαμορφώνεται μία ευρεία κίνηση από προοδευτικούς οικονομολόγους και στελέχη του Δημοκρατικού Κόμματος των ΗΠΑ προκειμένου η «διάσωση» να γίνει υπέρ των καλόπιστων καταθετών και όχι των αφρόνων κερδοσκόπων.

Ο καθηγητής Θεόδωρος Πελαγίδης καταγράφει τις πρώτες συνέπειες για την ελληνική οικονομία ενώ διαπιστώνει ότι ο μεγαλύτερος κίνδυνος προέρχεται από τον τομέα των υπηρεσιών και αναμένει συγκράτηση στα εισοδήματα από τον τουρισμό αλλά και στα έσοδα από τη ναυτιλία.

Στις αρχές Αυγούστου, του περασμένου έτους, συμπληρώθηκε ένας χρόνος από την έναρξη της πιστωτικής κρίσης στις Η.Π.Α. Τι να περιμένουμε όμως για το 2009; Πώς θα εξελιχθεί αυτή η διεθνής κρίση; Ποιες λύσεις θα μπορούσαν να σώσουν την κατάσταση;

Δυστυχώς, τα πράγματα δεν είναι και τόσο αισιόδοξα για την καινούρια χρονιά: διεθνείς οργανισμοί, όπως το I.M.F. και η World Bank, προειδοποιούν για επιδείνωση της παγκόσμιας οικονομίας, καθώς και για την κατάρρευση του παγκόσμιου εμπορίου μέσα στους επόμενους δύσκολους μήνες. Σύμφωνα με τον κ. Κώστα Αϊριτζή, χρηματιστή της Premium Capital ΑΕΕΔ, το 2009 μοιάζει δυσοίωνα και μάλλον δεν προβλέπεται να προσφέρει κάποια ανάσα ανακούφισης στα θύματα της κρίσης. Οι προβλέψεις για παγκόσμια οικονομική ύφεση αυξάνονται διαρκώς, γεγονός που έχει να συμβεί από τη δεκαετία του '70 και τα δύο πετρελαϊκά σοκ. Η οικονομία βρίσκεται ήδη σε ύφεση σε χώρες όπου η στεγαστική κρίση δημιουργεί συνθήκες ασφυξίας, όπως η Ισπανία, η Ιρλανδία και η Μ. Βρετανία. Επιπλέον, στο πρόβλημα της κατακόρυφης πτώσης των ακινήτων, έρχεται να προστεθεί και το ευρώ, που καθιστά τις Ευρωπαϊκές οικονομίες μη ανταγωνιστικές.

Πολλοί αναλυτές και ακαδημαϊκοί είχαν ήδη εκφράσει την ανησυχία τους για μια επερχόμενη κρίση πριν ελάχιστα χρόνια, χωρίς προφανώς να τους έχει ακούσει κανένας. Ποιός όμως τολμά να προβλέψει και το τέλος του δράματος; Σήμερα οι τράπεζες προσπαθούν να μειώσουν το μέγεθός τους, έτσι, αποφασίζουν να πουλήσουν περιουσιακά τους στοιχεία, όπως θυγατρικές κάθε είδους και ακίνητα. Τραπεζικοί κολοσσοί σε Ευρώπη και Η.Π.Α. έχουν ήδη κρατικοποιηθεί ή πουληθεί (Northern Rock, Bear Stearns, IKB) ενώ άλλες τράπεζες δεν υπήρξαν τόσο τυχερές και αφέθηκαν στην κατάρρευση (Lehman Brothers). Παράλληλα, το Αμερικάνικο δημόσιο προσέφερε κρατικά κεφάλαια ύψους άνω των 700 δις δολαρίων, έτσι ώστε

⁴⁴ <http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&artid=1403676&ct=1>

να αποφύγει ένα πιθανό κραχ όπως της περιόδου 1929-1934 και να διασώσει ότι έχει απομείνει από την τραπεζική αγορά.

Σχετικά με τη χώρα μας, «η κατάσταση, δυστυχώς, βαίνει ασφυκτική για τις μικρομεσαίες κυρίως επιχειρήσεις, οι οποίες προβλέπεται να είναι το μεγάλο θύμα της κρίσης, υποστηρίζει ο κ. Κωστής Χατζαρίδης, Πρόεδρος Εμπορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης⁴⁵. Ο κ. Χατζαρίδης μας ενημερώνει ότι η μείωση της ζήτησης και της κατανάλωσης, η στενότητα των κεφαλαίων των επιχειρήσεων, η έλλειψη ρευστότητας, καθώς και η αύξηση του κόστους του χρήματος από τις τράπεζες, καθιστούν ένα ζοφερό και αβέβαιο μέλλον για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το κλίμα ανασφάλειας και νευρικότητας αυξάνεται διαρκώς στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις, οι οποίες σηκώνοντας το βάρος της κρίσης αργά ή γρήγορα αναγκάζονται είτε να κλείσουν, είτε να προχωρήσουν σε μαζικές απολύσεις. Ο εμπορικός κόσμος διανύει πλέον μία αρκετά ασφυκτική περίοδο.

Ποιά λοιπόν είναι τα μέτρα εκείνα που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανάπτυξης της οικονομίας και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούνται διαρκώς από την κρίση; Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του Εμπορικού Συλλόγου της πόλης μας, η Κυβέρνηση οφείλει να συμπεριλάβει στο ελληνικό σχέδιο αντιμετώπισης των επιπτώσεων της διεθνούς κρίσης, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την εξασφάλιση της ρευστότητας, αναπροσαρμόζοντας την πιστοδοτική πολιτική των ελληνικών τραπεζών προς τους μικρομεσαίους. Ωστόσο, όπως είναι γνωστό κάθε κρίση χρειάζεται χρόνο για να εκτονωθεί και πολλές, συστηματικές και ουσιαστικές προσπάθειες από τις κυβερνήσεις και τους εμπλεκόμενους φορείς, έτσι ώστε με σωστό συντονισμό και στενή συνεργασία καθώς και με αρκετή δόση τύχης να ξεπεραστούν τα προβλήματα. Τέλος, ας μη ξεχνάμε πως όποια μέτρα κι αν ληφθούν θα ήταν ωφέλιμο να έχουν ως μοναδικό τους στόχο την πραγματική οικονομία και μόνο αυτή.

Πολλοί αναλυτές και οικονομολόγοι παρομοιάζουν την τρέχουσα πολύπλοκη κρίση που διανύουμε με την αντίστοιχη του 1929. Παρά το γεγονός ότι τα σημερινά δεδομένα είναι εντελώς διαφορετικά από αυτά του 1929, είναι βέβαιο ότι σε κάθε μεγάλη κρίση υπάρχουν ορισμένα κοινά στοιχεία. Ας δούμε, λοιπόν, για ιστορικούς κυρίως λόγους τα βασικά στοιχεία της μεγαλύτερης κρίσης όλων των εποχών των αγορών χρήματος και κεφαλαίου.

Η εντυπωσιακή άνοδος της αμερικανικής χρηματιστηριακής αγοράς της δεκαετίας του 1920 θεωρήθηκε σημάδι μιας νέας εποχής λόγω των θετικών οικονομικών θεμελιωδών μεγεθών⁴⁶. Οι υποστηρικτές αυτής της άποψης προέβαλαν τη δημιουργία του Federal Reserve το 1913, τις πολιτικές που υιοθετήθηκαν ανάμεσα στις οποίες και το ελεύθερο εμπόριο, τα αντιπληθωριστικά μέτρα και οι εταιρικές εξελίξεις (αύξηση παραγωγικότητας, εκτεταμένη έρευνα και ανάπτυξη κ.λ.π.).

Στην πραγματικότητα ο καθοριστικός παράγοντας της αύξησης του πληθωρισμού αλλά και της μετέπειτα χρηματιστηριακής φούσκας ήταν ο εκτεταμένος δανεισμός, τόσο από ιδιώτες όσο και από επιχειρήσεις. Ολόκληρη η δεκαετία χαρακτηρίστηκε από σημαντική επέκταση της καταναλωτικής πίστης, την οποία οι Αμερικανοί χρησιμοποίησαν για να χρηματοδοτήσουν την αγορά προϊόντων. Οι καταναλωτές αξιοποιούσαν αυτά τα χρήματα για την αγορά μετοχών.

Καθώς ο χρηματιστηριακός δείκτης Dow Jones Industrial Average ανέβαινε συνεχώς, πολλοί έσπευσαν να αγοράσουν μετοχές. Οι τίτλοι θεωρούντο εξαιρετικά ασφαλείς από τους περισσότερους οικονομολόγους λόγω της ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης. Πολύ σύντομα, οι επενδυτές άρχισαν να δανείζονται ώστε να αυξήσουν

⁴⁵ <http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&artid=1403676&ct=1>

⁴⁶ America's Great Depression – τα πραγματικά αίτια γεμ.

τα πιθανά κέρδη, αλλά ανέλαβαν ταυτόχρονα και ιδιαίτερα υψηλούς κινδύνους. Με αυτόν τον τρόπο, εάν μια μετοχή έπεφτε πάρα πολύ, ο επενδυτής κινδύνευε όχι μόνο να χάσει όλο του το κεφάλαιο αλλά και να χρωστάει χρήματα.

Από το 1921 μέχρι το 1929, ο δείκτης Dow Jones εκτοξεύτηκε από τις 60 στις 400 σχεδόν μονάδες, δημιουργώντας πλήθος εκατομμυριούχων επενδυτών (wealth effect)⁴⁷! Πολύ σύντομα η επένδυση σε μετοχικούς τίτλους έγινε το αγαπημένο χόμπι των Αμερικανών, οι οποίοι έβαζαν ενέχυρο τα σπίτια τους και επένδυναν τις αποταμιεύσεις μιας ζωής στις λεγόμενες «hot stocks», όπως οι μετοχές της Ford. Για τον μέσο επενδυτή, οι μετοχές αποτελούσαν πλέον μια ασφαλή επένδυση. Λίγοι ήταν αυτοί που όντως μελετούσαν τα θεμελιώδη μεγέθη των εταιρειών στις οποίες επένδυναν τη στιγμή που χιλιάδες εταιρείες είχαν δημιουργηθεί για να τους ξεγελάσουν. Οι περισσότεροι θεωρούσαν «λανθασμένα» ότι μια κρίση ήταν απίθανο να συμβεί και θεωρούσαν ότι η χρηματιστηριακή αγορά θα ανέβαινε συνεχώς.

Μέχρι το 1929, η Fed αύξησε αρκετές φορές τα επιτόκια προσπαθώντας να συγκρατήσει την εκρηκτική άνοδο του χρηματιστηρίου. Στις 3 Σεπτεμβρίου του 1929 ο Dow Jones έφτασε στο ανώτερο επίπεδό του (381,17 μονάδες). Στις 24 Οκτωβρίου 1929, ημέρα που έγινε γνωστή ως «Black Thursday» (Μαύρη Πέμπτη), ξεκίνησε η σημαντική πτώση της χρηματιστηριακής αγοράς γνωστή ως «Crash of 1929». Περίπου 13 εκατ. μετοχές τέθηκαν υπό διαπραγμάτευση εκείνη την ημέρα καθώς οι επενδυτές κυριεύθηκαν από πανικό αντιλαμβανόμενοι ότι η ανάπτυξη του χρηματιστηρίου δεν ήταν παρά μια φούσκα.

Τη Δευτέρα 28 Οκτωβρίου, ο Dow Jones έπεσε κατά 12,82% και κατά 11,73% στις 29 Οκτωβρίου όταν διακινήθηκαν 16,5 εκατ. μετοχές. Οι επενδυτές που είχαν χρησιμοποιήσει δανεισμό (μόχλευση), οι λεγόμενοι «Margin investors» καταστράφηκαν λόγω των μαζικών ρευστοποιήσεων και χρεοκόπησαν άμεσα. Μέχρι τον Νοέμβριο του 1929, ο Dow Jones βυθίστηκε από το επίπεδο των 400 μονάδων στις 145 μονάδες. Μέσα σε 3 ημέρες το New York Stock Exchange έχασε πάνω από 5 δισ. δολάρια χρηματιστηριακή αξία μετοχών και μέχρι το τέλος της κρίσης η κεφαλαιοποίηση μειώθηκε κατά 16 δισ. δολάρια.

Η κρίση του 1929 ήταν ιδιαίτερα σφοδρή και απότομη. Η Fed διατήρησε την περιοριστική νομισματική πολιτική (υψηλά επιτόκια) βυθίζοντας την οικονομία σε ακόμα μεγαλύτερη ύφεση. Η πτώση συνεχίστηκε και η δυσχέρεια του χρηματοοικονομικού συστήματος οδήγησε σε υψηλότερα πριμ κινδύνου.

Η ύφεση που ακολούθησε ήταν παρατεταμένη (Great Depression) με τον Dow Jones να συνεχίζει να σημειώνει σημαντικές απώλειες. Ακολούθησε μεγάλη φτώχεια, καθώς πολλοί εργάτες έχασαν τις δουλειές τους και αναγκάστηκαν να ζουν σε παραγκουπόλεις. Πάλαι ποτέ ισχυροί επιχειρηματίες έφτασαν να πωλούν μήλα και στυλό στις γωνίες των δρόμων. Το 1/3 των Αμερικανών ζούσαν κάτω από το όριο της φτώχειας! Μετά το χάος που επικράτησε τον Οκτώβριο του 1929 η αγορά ανέκαμψε λίγο μέχρι την άνοιξη του 1930 πριν ακολουθήσει και πάλι καθοδική πορεία στις αρχές της δεκαετίας του 1930. Ο Dow Jones ξεπέρασε τα υψηλά επίπεδα του 1929 έπειτα από 26 χρόνια, το 1955.

Η κατάσταση έγινε ακόμη χειρότερη από το γεγονός ότι οι τράπεζες είχαν επενδύσει τις καταθέσεις τους στη χρηματιστηριακή αγορά και πολλές από αυτές έχασαν τα χρήματα των καταθετών τους! Ως εκ τούτου, πολλές τράπεζες έκλεισαν όταν οι καταθέτες έσπευσαν να αποσύρουν όλα τα χρήματά τους, με αποτέλεσμα να υπάρξει αδυναμία εξυπηρέτησής τους, εντείνοντας ακόμη περισσότερο την πτωτική αγορά, καθώς χάθηκαν 140 δισ. δολάρια καταθέσεων και πτώχευσαν 10.000

• ⁴⁷ http://el.wikipedia.org/wiki/Παγκόσμια_οικονομική_ύφεση_1929

τράπεζες⁴⁸. Πολλοί χρεοκοπημένοι κερδοσκόποι, οι οποίοι αποτελούσαν την παλιά αριστοκρατία, αυτοκτόνησαν.

Διαδήλωση ανέργων στο Τορόντο του Καναδά

Διαδήλωση στη Νέα Υόρκη για την οικονομική κρίση (2008)

Παρ' όλα αυτά, η χρηματιστηριακή κρίση του 1929 ήταν για κάποιους ευνοϊκή. Ιστορικό είναι το παράδειγμα του Joseph Kennedy, πατέρα του John F. Kennedy, ο οποίος πούλησε τις μετοχές του πριν από την κρίση και σημείωσε εκατομμύρια κέρδη, επειδή άκουσε κάποιον λούστρο και άλλους αμύητους επενδυτές να έχουν άποψη για την πορεία των μετοχών.

Η χρηματιστηριακή κρίση του 1929 παρουσιάζει σημαντικές ομοιότητες με κάθε άλλη χρηματιστηριακή φούσκα, όπως της εγχώριας του 1999 ή της κρίσης που τώρα βιώνουμε. Η υπερβολική ευφορία, ο μεγάλος δανεισμός⁴⁹ είτε των επενδυτών είτε των επιχειρήσεων, η απληστία, οι μη ορθολογικές προσδοκίες και η έλλειψη γνώσης πάντα θα οδηγούν σε καταστροφικές χρηματοοικονομικές κρίσεις.

Το νέο στοιχείο που διαφοροποιεί την πρόσφατη κρίση από τις παρελθούσες είναι η χαλάρωση των εγχώριων θεσμικών και άλλων χρηματοπιστωτικών περιορισμών, αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε «domino effect», συμπαρασύροντας στην κρίση και άλλες χρηματιστηριακές αγορές τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναδυόμενων αγορών⁵⁰.

Όντως η σημερινή κρίση δείχνει να έχει ομοιότητες με αυτήν του 1929. Σε μόλις τρεις εβδομάδες τα χρηματιστήρια έχασαν περίπου από 20% έως 25% της αξίας τους. Επίσης η κρίση του 1929 ήταν παγκόσμια, αγγίζοντας όλες τις χρηματοοικονομικές αγορές. Η σημερινή κρίση λόγω της παγκοσμιοποίησης φαίνεται να είναι ακόμη σοβαρότερη από αυτήν του 1929. Η παγκοσμιοποίηση εντείνει τη δυναμικότητα μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και επηρεάζει πολύ πιο γρήγορα την παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα. Πέραν όμως της παγκοσμιοποίησης, εάν πρέπει να αποκλείσουμε μία επανάληψη της κρίσης του 1929, είναι γιατί βρισκόμαστε σε ένα διαφορετικό περιβάλλον από εκείνο της δεκαετίας του 1930.

Η ακρίβεια

Και στη χώρα μας, όπως καταδεικνύεται και από έρευνες του ΚΕ.Π.ΚΑ., η ακρίβεια έγινε το κυρίαρχο πρόβλημα, με πολλαπλές επιπτώσεις και στα εισοδήματα

⁴⁸ http://www.apodimos.com/arhtra/09/Mar/TO_KRAX_TOY_1929_KAI_H_KRISH_SHMERA/index.htm

⁴⁹ <http://www.rnews.gr/el/news.php?n=854>

⁵⁰ Εφημερίδα Κυριακάτικη, 28/09/2008, άρθρο του Νικόλαου Φιλίππα, αναπληρωτή καθηγητή του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιά.

των καταναλωτών και στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Τα είδη καθημερινής χρήσης (τρόφιμα, καθαριστικά, προϊόντα προσωπικής υγιεινής) και οι υπηρεσίες γενικού κοινωνικού ενδιαφέροντος ή καθολικές υπηρεσίες (ηλεκτρικό ρεύμα, νερό, μεταφορές κ.λπ.) παρουσιάζουν τις υψηλότερες αυξήσεις τιμών και μάλιστα αυξήσεις πολλαπλάσιες του πληθωρισμού. Η ακρίβεια, στα είδη αυτά, τα οποία είναι αδύνατο να σταματήσουμε να αγοράζουμε, έχει εξανεμίσει το εισόδημα των Ελλήνων καταναλωτών (σημειωτέον ότι αυτό το εισόδημα είναι πολύ χαμηλότερο του μέσου ευρωπαϊκού όρου) και έχει εξουθενώσει, κυρίως τα μεσαία και χαμηλά εισοδήματα.

Από τον Ιούνιο του 2005, όταν διοργανώθηκε, στο Αθλητικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, διημερίδα, με τίτλο «Ακρίβεια – Ποιότητα: Μύθος ή Πραγματικότητα», με ομιλητές διακεκριμένους πολιτικούς, επιστήμονες και εκπροσώπους φορέων της αγοράς, επισημάνθηκε το πρόβλημα της ακρίβειας, σε τρόφιμα και είδη καθημερινής χρήσης. Υπογραμμίστηκαν ακόμη οι αυξήσεις των τιμών, σε αυτά τα είδη, που ήταν πολλαπλάσιες του πληθωρισμού. Τον Οκτώβριο του 2007, επίσης, δόθηκε στη δημοσιότητα, συγκριτική έρευνα τιμών ιδίων προϊόντων (τροφίμων και καθημερινής ανάγκης), από σούπερ μάρκετ, στο κέντρο των Βρυξελλών και στο κέντρο της Θεσσαλονίκης.

Ακολούθησε συγκριτική έρευνα, σε σούπερ μάρκετ, στο κέντρο του Βερολίνου και σε σούπερ μάρκετ ιδίων συμφερόντων, στην Ελλάδα. Από τα 86 είδη, που υπήρχαν και στα δύο Σούπερ Μάρκετ, 2 είχαν ίδια τιμή, 14 ήταν φθηνότερα ενώ στην Ελλάδα 70 ήταν ακριβότερα. Για να αγοράσουμε τα 86 αυτά αγαθά, στη Γερμανία, θα πληρώσουμε 162,71 ευρώ, ενώ στην Ελλάδα, θα πληρώσουμε 215,70 ευρώ, δηλαδή 32,57% περισσότερο. Οι συγκρίσεις των τιμών έχουν γίνει, σε απόλυτους αριθμούς και χωρίς να συνυπολογίζεται το γεγονός ότι τα εισοδήματα των ελλήνων υπολείπονται, κατά πολύ, αυτά των ευρωπαίων. Οι έλληνες καταναλωτές βλέπουμε το εισόδημά μας, καθημερινά, να εξανεμίζεται, από την ακρίβεια. Οι χαμηλόμισθοι και οι χαμηλοσυνταξιούχοι δυσκολεύονται να καλύψουν τις ανάγκες τους ακόμα και στη διατροφή τους. Ο πληθωρισμός του φτωχού, που ξοδεύει το μεγαλύτερο μέρος του πενιχρού εισοδήματός του, στα απολύτως απαραίτητα αγαθά, είναι πολύ υψηλότερος του 3% ή και του 4%. Ξεπερνά, ίσως το 10-12%. Η έρευνα αυτή δημοσιεύτηκε, σε όλες τις εφημερίδες, με πρωτοσέλιδες καταχωρήσεις, ανακοινώθηκε, από όλα, σχεδόν, τα τηλεοπτικά κανάλια και τους ραδιοφωνικούς σταθμούς.

Η κυβέρνηση, αφού, για μεγάλο χρονικό διάστημα, αρνούνταν την ύπαρξη ακρίβειας, αδιαφορούσε, για την ακρίβεια, αμφισβητούσε την ακρίβεια, αναγκάστηκε να αναγνωρίσει το πρόβλημα. Άρχισε, τότε, να εφευρίσκει άλλοθι, για να απωθήσει τις δικές της ευθύνες. «Η ακρίβεια είναι ταγκό για δύο», «Οι καταναλωτές φταίνε, που υπέρ-καταναλώνουν», «Φταίει η άνοδος της τιμής του πετρελαίου», «Φταίει ο εισαγόμενος πληθωρισμός», «Φταίει η απεργία των λιμανιών», «Φταίει το χρηματιστήριο τροφίμων, στο Σικάγο», ισχυρίστηκε κατά περιόδους. Οι αιτιάσεις αποδείχτηκαν, χωρίς βάση. Το πετρέλαιο, στην Ευρώπη είναι ακριβότερο. Ο πληθωρισμός πολύ χαμηλότερος. Τρόφιμα, από το χρηματιστήριο του Σικάγο, αγοράζονται και για τους έλληνες καταναλωτές και για τους ευρωπαίους. Η απεργία, στα λιμάνια, διήρκεσε μικρό χρονικό διάστημα, ενώ η ακρίβεια έχει καταντήσει διαχρονική. Η υπερκατανάλωση είναι αδύνατη, πλέον, για τους Έλληνες, λόγω χαμηλών εισοδημάτων. Το ταγκό, για δύο, εκφράζει τη συντηρητική θεωρία, ότι η αγορά είναι πεδίο δράσης δύο εταίρων (επιχειρήσεων – καταναλωτών), και αμφισβητεί, προκλητικά, το ρόλο της πολιτείας και την προοδευτική άποψη, ότι η αγορά είναι ένα τρίγωνο, ένα πεδίο δράσης και αλληλεπίδρασης τριών εταίρων

(πολιτείας – επιχειρήσεων – καταναλωτών). Μάλιστα η Πολιτεία έχει το ρόλο του μουσικού, που δίνει ρυθμό στο χορό, επομένως έχει το σημαντικότερο ρόλο. Με αυτά τα άλλοθι, η Κυβέρνηση έριχνε την ευθύνη, στις επιχειρήσεις και στους καταναλωτές. Οι επιχειρήσεις έριχναν την ευθύνη, στην Κυβέρνηση και στους καταναλωτές. Οι καταναλωτές έριχναν την ευθύνη, στην Κυβέρνηση και στις επιχειρήσεις. Όλοι είχαν δίκαιο και όλοι είχαν ευθύνες. Οι καταναλωτές, όμως, είχαν και έχουν τις λιγότερες ευθύνες. Ο καταναλωτής είναι επόπτης και διαμορφωτής της αγοράς, όταν αυτή λειτουργεί, με όρους υγιούς ανταγωνισμού. Όταν η αγορά κυριαρχείται, από εναρμονισμένες πρακτικές και καρτέλ, που η ίδια η κυβέρνηση παραδέχεται, αλλά αδυνατεί να ελέγξει, δεν είναι δυνατόν να «πετιέται το μπαλάκι» των ευθυνών, στον καταναλωτή και στις Ενώσεις των Καταναλωτών.

Η παρακαταθήκη από το κραχ του 1929.

Το πρώτο στοιχείο που διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση από αυτήν του 1929 είναι η οικονομική πολιτική που εφαρμόστηκε. Από τις αντιδράσεις των νομισματικών και δημοσιονομικών αρχών παγκοσμίως φαίνεται ότι το δίδαγμα της κρίσης του 1929 έγινε απόλυτα κατανοητό. Δεν μπορούμε να πιστέψουμε ούτε μια στιγμή ότι η παγκοσμίως συντονισμένη αντίδραση των οικονομικών πολιτικών σήμερα δεν θα είναι ικανή να αντιμετωπίσει την εν δυνάμει οικονομική κρίση που θα προκαλέσει η χρηματιστηριακή κρίση⁵¹.

Το δεύτερο στοιχείο που υποδηλώνει τη μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο κρίσεων είναι ότι το μέγεθος των κρατών (δημόσιες δαπάνες και φόροι) είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερο. Για παράδειγμα, το μέγεθος του αμερικανικού κράτους το 1929 ήταν 10%, ενώ σήμερα υπερβαίνει το 30%. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει ένας «αυτόματος σταθεροποιητής», ο οποίος λειτουργεί μέσω της μεταβολής των κρατικών εσόδων και των δαπανών. Η αύξηση των δαπανών στηρίζει την οικονομική δραστηριότητα, καθώς μειώνονται τα δημόσια έσοδα σε περιόδους κρίσης. Αυτό οδηγεί σε καταμερισμό των ζημιών του ιδιωτικού με το δημόσιο τομέα. Όσο πιο σημαντικές είναι οι υποχρεωτικές εισφορές του ιδιωτικού τομέα, τόσο ο καταμερισμός του κόστους της κρίσης μεταξύ του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα γίνεται σημαντικότερος.

Το τρίτο στοιχείο το οποίο δείχνει τη διαφορά μεταξύ της σημερινής κρίσης και αυτής του 1929, καθώς και το κατά πόσο η σημερινή κρίση μας επιβαρύνει με επιπλέον έναν κίνδυνο είναι η διείσδυση της χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας στη καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Το ποσοστό των νοικοκυριών που έχει σήμερα πρόσβαση σε πιστώσεις είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό της δεκαετίας του 1930. Σχεδόν κάθε άτομο στις δυτικές κοινωνίες έχει μία πιστωτική κάρτα. Η σύμπλεξη της χρηματοπιστωτικής και της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερη.

⁵¹ <http://history1900s.about.com/library/photos/blyindexdepression.htm>

Τρόποι αντιμετώπισης της υπάρχουσας οικονομικής κρίσης.

Η κρίση που ζούμε σήμερα έχει μία ιδιαίτερη διάσταση, διότι είναι ταυτόχρονα μία κρίση κατανόησης και πληροφόρησης. Δεν είμαστε ακόμη βέβαιοι εάν καταλάβαμε αυτό που συνέβη στις χρηματαγορές. Επίσης είμαστε σχεδόν βέβαιοι ότι οι παίκτες (επενδυτές) στις αγορές αυτές δεν κατάλαβαν καλά αυτά που έκαναν. Αγόραζαν και πωλούσαν τίτλους όλο και πιο περίπλοκους, η αξιολόγηση των οποίων ξαφνικά έγινε αδύνατη⁵².

Δεν είμαστε βέβαιοι εάν έχουμε όλες τις πληροφορίες των τραπεζικών ισολογισμών. Ακόμη δεν είμαστε βέβαιοι εάν οι ίδιες οι τράπεζες διαθέτουν αυτές τις πληροφορίες. Επειδή ορισμένα από τα περιουσιακά στοιχεία τους δεν έχουν σήμερα αγορά, εκτιμούν ότι δεν έχουν και καμία αξία. Θα μπορούσε κάλλιστα τα περιουσιακά αυτά στοιχεία να βρουν αγορά αύριο ή μεθαύριο. Σήμερα τα καταχωρούμε στους ισολογισμούς των τραπεζών σαν μηδενικές αξίες, ενώ θα μπορούσαν να εκτιμηθούν μεθαύριο σε πολύ μεγαλύτερες τιμές.

Είναι δύσκολο να κάνουμε προβλέψεις υπό αυτές τις συνθήκες. Το πιο πιθανό σενάριο είναι ότι, με δεδομένη τη συνειδητοποίηση της σοβαρότητας της κατάστασης, θα αποφευχθεί μία παρατεταμένη ύφεση.

Η Ευρώπη και οι ΗΠΑ θα γνωρίσουν δύο ή και τρία τρίμηνα αρνητικής ανάπτυξης. Το γεγονός ότι οι κυβερνήσεις δηλώνουν πως δεν θα αφήσουν καμία τράπεζα να χρεοκοπήσει σημαίνει ότι οι καταθέσεις είναι εγγυημένες και ότι ως εκ τούτου καμία πτώχευση τράπεζας δεν μπορεί να οδηγήσει σε επισπευσμένες κινήσεις στα ταμεία των τραπεζών.

Ο μόνος τρόπος για να ανατραπεί η κρίση και να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα στη ρίζα του, δηλαδή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, είναι να βρεθεί κάποιος «λευκός ιππότης», για να αγοράσει τις μετοχές που καταρρέουν ή τις ίδιες τις τράπεζες ή να τις ενισχύσει. Αυτή τη στιγμή, βέβαια, ο μόνος «λευκός ιππότης» είναι το κράτος.

Οι επιχειρήσεις μπορούν να προστατευτούν με περιορισμό στο κόστος λειτουργίας τους, κάτι που συνεπάγεται την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών. Επιπλέον, μπορούν να διαφυλαχτούν με την αναζήτηση νέων αγορών για τα προϊόντα τους, με τη βοήθεια του marketing.

Τα νοικοκυριά, τέλος, θα μπορούσαν να επαναδιαπραγματευτούν τους όρους των δανείων τους, να βελτιώσουν τη διαχείριση των αποταμιεύσεων τους και να αναζητήσουν νέους τρόπους επένδυσης, οι οποίοι δημιουργήθηκαν από τις συνθήκες της κρίσης.

⁵² <http://web.auth.gr/leap>

Άλλα κραγ που άφησαν εποχή.

Η Μαύρη Δευτέρα του 1987

Το αμερικανικό χρηματιστήριο υπέστη τη μεγαλύτερη ημερήσια πτώση της ιστορίας του εν καιρώ ειρήνης στις 19 Οκτωβρίου 1987, ημέρα Δευτέρα. Ο δείκτης Dow Jones έχασε το 22% της αξίας του μέσα σε λίγες ώρες, δίνοντας το έναυσμα για μαζικό ξεπούλημα μετοχών στην Ευρώπη και την Ιαπωνία. Τα αίτια της κρίσης πολλά. Οι φήμες για συνεχή κρούσματα εσωτερικής πληροφόρησης, οι ριψοκίνδυνες εξαγορές, η επιβράδυνση της οικονομίας των ΗΠΑ και η καταβαράθρωση του δολαρίου ήταν τα κυριότερα. Οι φόβοι πολλαπλασιάστηκαν μετά την απόφαση της Γερμανίας να αυξήσει τα επιτόκια, η οποία συνοδεύτηκε από την περαιτέρω ενίσχυση του μάρκου έναντι του δολαρίου. Ο κίνδυνος χρεοκοπίας μεγάλων αμερικανικών τραπεζών ήταν πλέον ορατός, με αποτέλεσμα η Fed και άλλες μεγάλες κεντρικές τράπεζες να ρίξουν δραστικά τα επιτόκια. Παρότι το κραγ είχε μικρή διάρκεια, η κρίση εκείνη απέδειξε ότι οι παγκόσμιες αγορές αποτελούν συγκοινωνούντα δοχεία και ότι οι αποφάσεις των κεντρικών τραπεζών έχουν επιπτώσεις για τις οικονομίες όλων των χωρών. Παράλληλα έδωσε το έναυσμα για τη θέσπιση αυστηρότερων κανόνων στον τρόπο λειτουργίας των αγορών τόσο στις ΗΠΑ όσο και στη Βρετανία.

Η «ασιατική» κρίση.

Μια άλλη κρίση είναι η λεγόμενη “ασιατική” κρίση του 1998-1999, που άγγιξε σε μεγάλο βαθμό το τραπεζικό σύστημα, ωθώντας πολλές ασιατικές τράπεζες στα πρόθυρα χρεοκοπίας. Οι παρεμβάσεις των κυβερνήσεων και οι εθνικοποιήσεις τραπεζών επέτρεψαν στις ασιατικές οικονομίες να βγουν από την κρίση. Η μεταπώλησή τους στη συνέχεια απέφερε αξιόλογα κέρδη. Πρόκειται εδώ για μία τοπική κρίση, γεωγραφικά περιορισμένη, κάτι που τη διαφοροποιεί πολύ από την κρίση του 1929, καθώς και από τη σημερινή.

Η «Φούσκα» των μετοχών υψηλής τεχνολογίας.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990 οι μετοχές εταιρειών του Ίντερνετ γίνονταν ανάρπαστες και ας μην ήταν καν κερδοφόρες οι περισσότερες από αυτές. Το αποκορύφωμα ήταν η εξαγορά μαμούθ, ύψους 200 δισ. δολ., του ομίλου Time Warner τον Ιανουάριο του 2000 από την America On Line. Το όνειρο δεν άργησε να μετατραπεί σε εφιάλτη: μέχρι τον Οκτώβριο του 2002 ο δείκτης μετοχών υψηλής τεχνολογίας Nasdaq είχε χάσει το 78% της αξίας του. Οι παράπλευρες απώλειες ήταν τεράστιες, καθώς η αμερικανική οικονομία πέρασε σε ύφεση και οι επενδύσεις πάγωσαν. Η χαριστική βολή ήρθε με τα χτυπήματα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001⁵³.

⁵³ <http://www.makthes.gr/index.php?name=News&file=article&sid=8081>

Έρευνα του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης

Επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών της Θεσσαλονίκης, απαισιοδοξία για το μέλλον της απασχόλησης και βουτιά στις βιομηχανικές παραγγελίες είναι ορισμένα από τα σημαντικά ευρήματα της 1ης Έρευνας Οικονομικής Συγκυρίας του νομού Θεσσαλονίκης, με τίτλο <<Βαρόμετρο ΕΒΕΘ>>.

Η έρευνα καλύπτει και τους τέσσερις τομείς της οικονομίας (βιομηχανία-μεταποίηση, υπηρεσίες, λιανικό εμπόριο και κατασκευές) ενώ αποτυπώνει και τις προσδοκίες των καταναλωτών σχετικά με θέματα όπως η ανεργία.

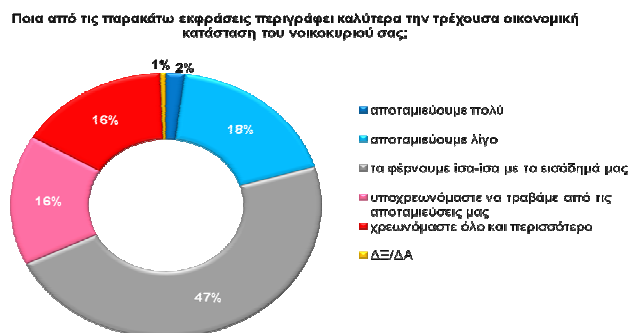
Η κατάρτιση και παρακολούθηση του «Βαρόμετρου ΕΒΕΘ», εντάσσεται στο πλαίσιο της διαρκούς προσπάθειας που καταβάλλει το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης για την πληρέστερη πληροφόρηση και ενημέρωση, τόσο του επιχειρηματικού κόσμου και των φορέων (κρατικών ή μη) της πόλης της Θεσσαλονίκης, όσο και των κατοίκων της. Παράλληλα στοχεύει στην ανάδειξη σημαντικών θεμάτων που απασχολούν τις επιχειρήσεις και την ευρύτερη κοινωνία.

Η έρευνα θα διεξάγεται δύο φορές το χρόνο, κατά το 2ο 15νθήμερο των μηνών Μαρτίου-Σεπτεμβρίου, σε συνολικό δείγμα 1.500 ερωτώμενων (800 επιχειρήσεων και 700 καταναλωτών) στο νομό Θεσσαλονίκης με τηλεφωνικές συνεντεύξεις με τους υπευθύνους των επιχειρήσεων (γενικούς διευθυντές ή διευθυντές Οικονομικών ή διευθυντές Πωλήσεων ή τους ιδιοκτήτες, αν πρόκειται για μικρότερες επιχειρήσεις) και με τη χρήση των ερωτηματολογίων στα πρότυπα αυτών που χρησιμοποιούνται από το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) και την Ευρωπαϊκή Ένωση (DG ECFIN), προκειμένου τα αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα με τις αντίστοιχες έρευνες που διεξάγονται σε Εθνικό (IOBE) και Ευρωπαϊκό (DG ECFIN) επίπεδο.

Επιδείνωση για νοικοκυριά

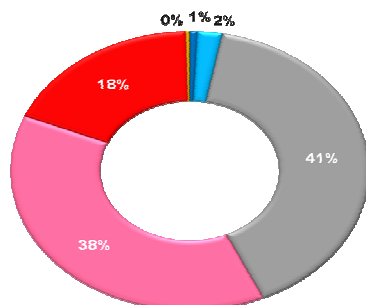
Ειδικότερα, από την έρευνα καταναλωτών προκύπτουν τα εξής:

1. Από το 56% των ερωτηθέντων δηλώνεται επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών στο Νομό Θεσσαλονίκης κατά το τελευταίο 12μηνο. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 16% των νοικοκυριών (περίπου 1 στα 7) χρεώνεται όλο και περισσότερο, ενώ αντίστοιχο ποσοστό δηλώνει ότι υποχρεώνεται να «τραβάει» από τις αποταμιεύσεις του, προκειμένου να αντεπεξέλθει στις υποχρεώσεις του. Μόλις το 20% (1 στα 5 νοικοκυριά) αποταμιεύει σε κάποιο βαθμό, ενώ το 47% δηλώνει ότι τα φέρνει ίσα-ίσα με το εισόδημα του νοικοκυριού. Επίσης, μόνο το 3% των νοικοκυριών του νομού έχει δει βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης κατά το προηγούμενο 12μηνο.

Η εικόνα αυτή των νοικοκυριών του νομού Θεσσαλονίκης είναι περίπου αντίστοιχη του εθνικού μέσου όρου, καθώς το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται στις -35 μονάδες στο Νομό και στις -40 μονάδες σε επίπεδο χώρας, ενώ η υστέρηση σε σχέση με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο είναι πολύ μεγάλη, αφού αυτός διαμορφώνεται στις -18 μονάδες.

Θα λέγατε ότι η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού σας τους τελευταίους 12 μήνες:

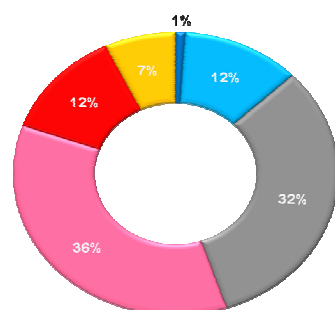
- βελτιώθηκε πολύ
- βελτιώθηκε αρκετά
- παραμένει αμετάβλητη
- επιδεινώθηκε αρκετά
- επιδεινώθηκε πολύ
- ΔΞ/ΔΑ

Ισοζύγιο (Θετικά – Αρνητικά)

THE:	-35
GR:	-40
EU:	-18

2. Περίπου 1 στα 2 νοικοκυριά (48%) του Νομού περιμένουν επιδείνωση της οικονομικής τους κατάστασης (κατά το επόμενο 12μηνο), έναντι μόλις 13% που προβλέπει βελτίωση και 32% που προβλέπει σταθερότητα. Σε επίπεδο ισοζυγίου, ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται στις -23 μονάδες, ενώ ο αντίστοιχος δείκτης σε Εθνικό επίπεδο βρίσκεται (το Μάρτιο του 2009) στις -39 μονάδες και ο ευρωπαϊκός δείκτης στις -10 μονάδες. Προκύπτει, λοιπόν, ότι οι Θεσσαλονικείς είναι λιγότερο απαισιόδοξοι σε σχέση με το μέσο όρο των Ελλήνων, παραμένοντας, ωστόσο, πολύ πιο απαισιόδοξοι σε σχέση με τους Ευρωπαίους καταναλωτές.

Περιμένετε ότι η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού σας τους επόμενους 12 μήνες θα:

- βελτιωθεί πολύ
- βελτιωθεί αρκετά
- παραμένει αμετάβλητη
- επιδεινωθεί αρκετά
- επιδεινωθεί πολύ
- ΔΞ/ΔΑ

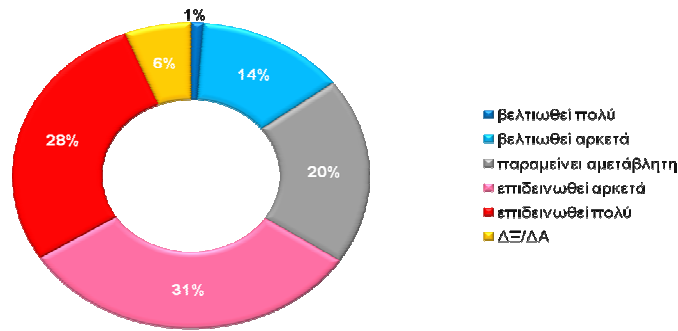
Ισοζύγιο (Θετικά – Αρνητικά)

THE:	-23
GR:	-39
EU:	-10

Απαισιοδοξία για το μέλλον.

3. Το 85% των κατοίκων του νομού εκτιμά ότι η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας επιδεινώθηκε κατά το τελευταίο 12μηνο, ενώ το 59% εκτιμά ότι η οικονομική κατάσταση της χώρας θα επιδεινωθεί περαιτέρω και κατά το επόμενο 12μηνο. Και στην απάντησή τους αυτή, οι Θεσσαλονικείς παραμένουν λιγότερο απαισιόδοξοι από τους υπόλοιπους Έλληνες με το δείκτη του ισοζυγίου θετικών-αρνητικών απαντήσεων να διαμορφώνεται στις -36 μονάδες στο Νομό Θεσσαλονίκης, έναντι των -64 μονάδων του εθνικού μέσου όρου.

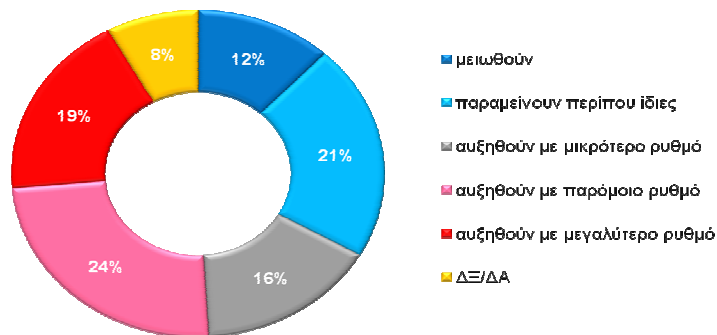
Περιμένετε ότι η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας τους επόμενους 12 μήνες θα:

<u>Ισοζύγιο (Θετικά – Αρνητικά)</u>	
THE:	-36
GR:	-64
EU:	-40

4. Περίπου 4 στους 10 (43%) καταναλωτές στο Νομό Θεσσαλονίκης αναμένουν σημαντική ή πολύ σημαντική αύξηση των τιμών καταναλωτή το επόμενο 12μηνο, ενώ το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι οι τιμές αυξήθηκαν σημαντικά ή πολύ σημαντικά το προηγούμενο 12μηνο ανεβαίνει στο 59%.

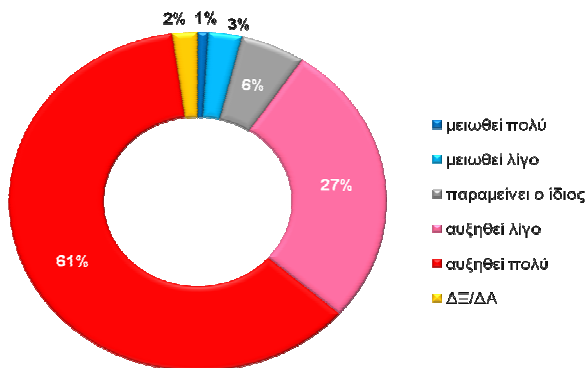
Σε σύγκριση με τους τελευταίους 12 μήνες, θεωρείτε ότι οι τιμές καταναλωτή στους επόμενους 12 μήνες θα:

<u>Ισοζύγιο (Θετικά – Αρνητικά)</u>	
THE:	+8
GR:	+31
EU:	+2

5. Πιο απαισιόδοξοι για την εξέλιξη της ανεργίας εμφανίζονται οι κάτοικοι του Νομού Θεσσαλονίκης, τόσο σε σχέση με τους υπόλοιπους Έλληνες όσο και σε σχέση με τους Ευρωπαίους καταναλωτές, καθώς οι σχετικοί δείκτες ισοζυγίων (κατά το επόμενο 12μηνο) διαμορφώνονται στο -73 σε επίπεδο Νομού Θεσσαλονίκης, στο -71 σε επίπεδο χώρας και στο -66 σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, περίπου 9 στους 10 καταναλωτές του Νομού Θεσσαλονίκης (88%) προβλέπουν ότι η ανεργία θα αυξηθεί το επόμενο 12μηνο στη χώρα, σε μια περιοχή όπου η ανεργία βρίσκεται ήδη σε πολύ υψηλά επίπεδα και καταγράφεται ως το κυριότερο πρόβλημα της περιοχής, σε όλες σχεδόν τις δημοσκοπήσεις κοινής γνώμης που διεξάγονται το τελευταίο διάστημα.

Θεωρείτε ότι ο αριθμός των ανέργων στη χώρα τους επόμενους 12 μήνες θα:

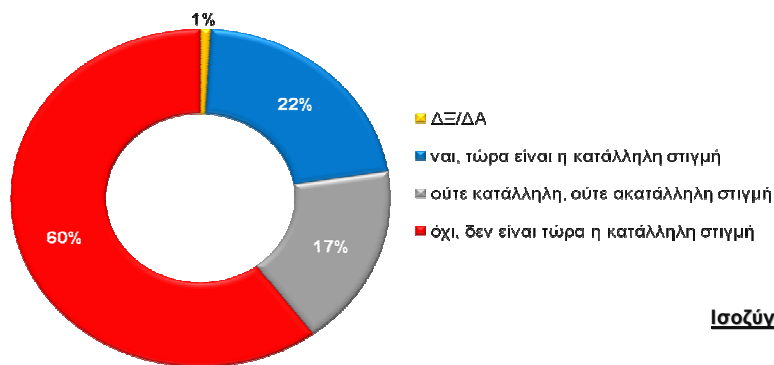
Ισοζύγιο (Θετικά – Αρνητικά)

THE:	-73
GR:	-71
EU:	-66

Απροθυμία για σημαντικές αγορές

6. Οι Θεσσαλονικείς εμφανίζονται απρόθυμοι να κάνουν μεγάλες αγορές. Συγκεκριμένα, το 60% αυτών, θεωρεί ότι δεν είναι τώρα η κατάλληλη στιγμή για πραγματοποίηση σημαντικών αγορών (έπιπλα, ηλεκτρικές /ηλεκτρονικές συσκευές κτλ.), έναντι μόλις 22% που θεωρεί ότι η στιγμή είναι κατάλληλη. Παρότι, στη συγκεκριμένη ερώτηση οι Θεσσαλονικείς εμφανίζονται πιο θετικοί από τους υπόλοιπους Έλληνες (με το δείκτη στο Νομό Θεσσαλονίκης να διαμορφώνεται στις -38 μονάδες, έναντι -48 μονάδων του Εθνικού μέσου όρου), εμφανίζονται πιο φειδωλοί στην πρόθεση αύξησης των δαπανών (για το επόμενο 12μηνο) για σημαντικές καταναλωτικές αγορές με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -52 μονάδες σε επίπεδο Νομού, έναντι -37 μονάδων σε επίπεδο χώρας και -25 μονάδων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό, ενδεχομένως να οφείλεται στο ότι οι καταναλωτές του Νομού Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζουν μεν ότι υπάρχουν ευκαιρίες για αγορές προϊόντων (λόγω της κρίσης), ωστόσο δεν έχουν την οικονομική ευχέρεια να τις εκμεταλλευτούν, καθώς όπως προκύπτει και από τις άλλες ερωτήσεις της έρευνας, η οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών έχει δη επιδεινωθεί σημαντικά και μεγάλο μέρος αυτών βρίσκεται σε οριακά σημεία.

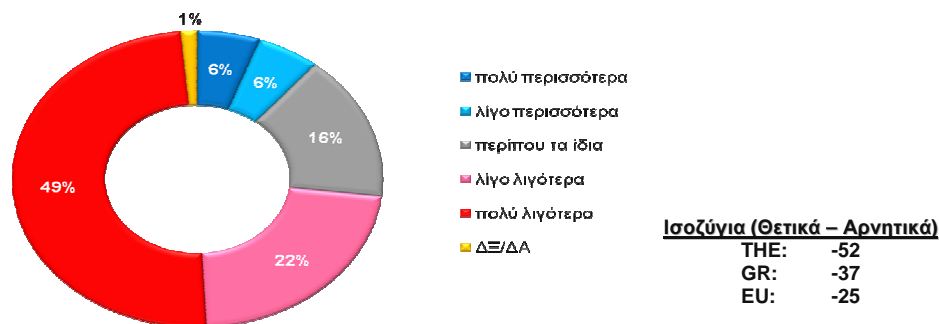
Έχοντας υπόψη τη γενική οικονομική κατάσταση, θεωρείτε ότι είναι τώρα η κατάλληλη στιγμή για να πραγματοποιήσουν οι καταναλωτές σημαντικές αγορές όπως έπιπλα, ηλεκτρικές/ ηλεκτρονικές συσκευές κτλ:

Ισοζύγιο (Θετικά – Αρνητικά)

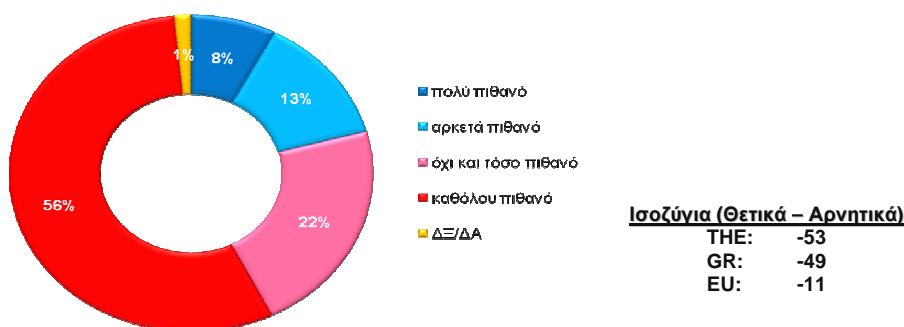
THE:	-38
GR:	-48
EU:	-24

Σε σύγκριση με τους προηγούμενους 12 μήνες , περιμένετε ότι θα ξοδέψετε περισσότερο ή λιγότερα χρήματα σε σημαντικές αγορές (έπιπλα, ηλεκτρικές/ηλεκτρονικές συσκευές κτλ) κατά τους επόμενους 12 μήνες; Θα ξοδέψω:

7. Το «Βαρόμετρο ΕΒΕΘ» επιβεβαιώνει τα στοιχεία για επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών και για πολύ χαμηλή πρόθεση αποταμίευσης. Το 78% των νοικοκυριών δε θεωρούν πιθανό να αποταμιεύσουν, έναντι μόλις 21% που δηλώνει ότι είναι πιθανό να αποταμιεύσει (κατά το επόμενο 12μηνο). Μάλιστα, η αδυναμία των νοικοκυριών στη Θεσσαλονίκη φαίνεται να είναι μεγαλύτερη από την υπόλοιπη Ελλάδα με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -53 μονάδες, έναντι -49 μονάδων σε Εθνικό επίπεδο και -11 μονάδων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά τους επόμενους 12 μήνες, πόσο πιθανό θεωρείτε να αποταμιεύσετε χρήματα;

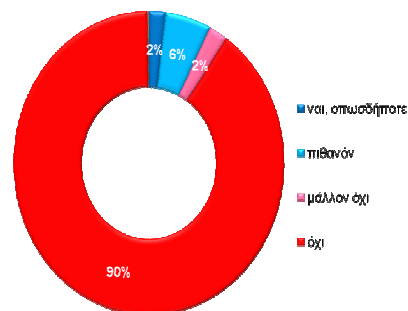
Αυτοκίνητα και σπίτια

Επίσης, τα στοιχεία της έρευνας δείχνουν σημαντική πτώση (θα κυμανθεί στο 30%) στην αγορά αυτοκινήτου στο Νομό Θεσσαλονίκης το επόμενο 12μηνο, ενώ καταγράφεται γενικευμένη απροθυμία για αγορά ή κατασκευή κατοικίας, ακολουθώντας κατά πόδας τις τάσεις σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Μόλις το 2% θεωρεί δεδομένο ότι θα προβεί σε αγορά ή ανέγερση κατοικίας (κατά το επόμενο 12μηνο) κάτι που αντιστοιχεί σε περίπου 7.000-8.000 κατοικίες, ενώ ο αριθμός αυτός μπορεί να φτάσει τις 18.000-19.000 κατοικίες, αν υλοποιήσει τις σκέψεις του για αγορά και ένα σημαντικό ποσοστό όσων δηλώνουν ότι είναι πιθανό να αγοράσουν ή να κτίσουν σπίτι, κατά το επόμενο 12μηνο (6%). Μια μέση εκτίμηση φέρνει τον αριθμό των κατοικιών που θα πωληθούν ή θα κτιστούν κατά το 2009 στο Νομό Θεσσαλονίκης, στις 13.000 κατοικίες. Αντίστοιχα, πολύ χαμηλή πρόθεση καταγράφεται και για διάθεση σημαντικών χρηματικών ποσών με σκοπό την ανακαίνιση ή επισκευή-βελτίωση κατοικίας, κατά τους επόμενους 12 μήνες.

Πόσο πιθανό θεωρείτε ότι είναι να αγοράσετε αυτοκίνητο τους επόμενους 12 μήνες;

Σχεδιάζετε να αγοράσετε ή να κτίσετε σπίτι κατά τους επόμενους 12 μήνες (για να ζήσετε εσείς, κάποιο μέλος της οικογένειάς σας, εφεξής, για ενοικίαση κτλ);

Απαισιόδοξες και οι επιχειρήσεις

Σε αρνητικό επίπεδο βρίσκεται ο «δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών για τη Βιομηχανία» στο Νομό Θεσσαλονίκης καθώς από την έρευνα καταγράφεται μείωση της παραγωγής και των παραγγελιών.

Ειδικότερα, το 60% των βιομηχανιών του Νομού Θεσσαλονίκης είδε την παραγωγή του να μειώνεται το τελευταίο εξάμηνο, έναντι μόλις 8% που δηλώνει ότι η παραγωγή του αυξήθηκε. Επίσης, το 60%, δηλώνει ότι οι παραγγελίες που έλαβε μειώθηκαν κατά το τελευταίο εξάμηνο (οδηγώντας τις επιχειρήσεις σε αντίστοιχη μείωση της παραγωγής), φαινόμενο εντονότερο στο νομό Θεσσαλονίκης σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως μαρτυρούν οι σχετικοί δείκτες ισοζυγίων θετικών – αρνητικών απαντήσεων.

Λόγω της εξαιρετικά κακής πορείας του προηγούμενου εξαμήνου αλλά και των προβλημάτων στη λειτουργία του λιμανιού της Θεσσαλονίκης οι βιομηχανικές επιχειρήσεις έχουν ήδη προσαρμόσει την παραγωγική τους δυναμικότητα σε χαμηλότερα από τον εθνικό και ευρωπαϊκό μέσο όρο επίπεδα, γεγονός που έχει οδηγήσει σε εξορθολογισμό των υφιστάμενων αποθεμάτων τους (στο 58% θεωρεί φυσιολογικά για την εποχή τα επίπεδα αποθεμάτων προϊόντων που τηρεί η επιχείρησή τους).

Οι βιομηχανίες της Θεσσαλονίκης είναι πιο απαισιόδοξες σε σχέση με τις υπόλοιπες της χώρας και για το μέλλον, καθώς 4 στις 10 (43%) προβλέπουν πτώση των παραγγελιών και κατά συνέπεια της παραγωγής τους και μόλις το 18% προβλέπει αύξηση, κατά το επόμενο εξάμηνο. Επιπλέον, το 25% «βλέπει» μείωση του αριθμού των απασχολούμενων στην επιχείρηση κατά το επόμενο εξάμηνο, έναντι μόλις 4% που προβλέπει αύξηση.

Ιδιαίτερα αρνητικό είναι το κλίμα και στις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών στο Νομό Θεσσαλονίκης, όπως καταγράφεται στην Έρευνα Υπηρεσιών του «Βαρόμετρου ΕΒΕΘ», όπου ο σχετικός «Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών» για τον τομέα των Υπηρεσιών βρίσκεται στις -33 μονάδες, έναντι -17 μονάδων σε εθνικό επίπεδο και -31 μονάδων σε ευρωπαϊκό.

Αλλά και ο «Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών για το Λιανικό Εμπόριο» κινείται στο Νομό σε αρνητικό επίπεδο, το οποίο, ωστόσο, είναι ελαφρώς πιο βελτιωμένο σε σχέση με τον αντίστοιχο εθνικό δείκτη, αλλά σαφώς πιο κάτω από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό. Το ισοζύγιο θετικών-αρνητικών εκτιμήσεων του «Δείκτη Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου» βρίσκεται στις -32 μονάδες στο Νομό Θεσσαλονίκης, έναντι -38 μονάδων σε εθνικό και -22 μονάδων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικότερα, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (71%) δηλώνει ότι οι πωλήσεις τους μειώθηκαν κατά το τελευταίο εξάμηνο, ενώ μόλις το 8% δηλώνει

αύξηση των πωλήσεων και το 21% αναφέρει σταθερότητα. Επίσης, πάνω από τις μισές (54%) επιχειρήσεις Λιανικού Εμπορίου του νομού Θεσσαλονίκης προβλέπουν περαιτέρω πτώση των παραγγελιών τους προς τους προμηθευτές τους (κατά το επόμενο εξάμηνο) και μόλις 1 στις 10 «βλέπουν» αύξηση. Τέλος, το 43% των επιχειρήσεων του δείγματος προβλέπουν πτώση των πωλήσεων τους κατά το επόμενο εξάμηνο, ενώ το 16% «βλέπει» μείωση του αριθμού των απασχολούμενων και μόλις το 2% προβλέπει αύξηση.

Πιο έντονη εμφανίζεται η τάση μείωσης των τιμών των προϊόντων, καθώς το 27% προβλέπει πτώση των τιμών κατά το επόμενο εξάμηνο, έναντι μόλις 7% που προβλέπει αύξηση.

Όπως ήταν αναμενόμενο, σε αρνητικό επίπεδο βρίσκεται και ο «Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών για τις Κατασκευές». Το ισοζύγιο θετικών -αρνητικών εκτιμήσεων βρίσκεται στις -42 μονάδες στο Νομό Θεσσαλονίκης, με -45 μονάδες σε εθνικό και -38 μονάδες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδιαίτερα αρνητική είναι η εξέλιξη της κατασκευαστικής δραστηριότητας κατά το τελευταίο εξάμηνο σε σχέση, τόσο με την υπόλοιπη Ελλάδα όσο και με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι περισσότερες κατασκευαστικές επιχειρήσεις (54%) αναφέρουν επιδείνωση της δραστηριότητάς τους, ωστόσο μόνο 1 στις 4 (26%) προβλέπει μείωση των τιμών των ακινήτων (κατά το επόμενο εξάμηνο), ενώ η συντριπτική πλειοψηφία (61%) προβλέπει σταθερότητα των τιμών και μόλις το 8% «βλέπει» αύξηση.

Επίλογος

Από ολόκληρη την εργασία είναι ενδεχομένως φανερή η πρόθεση του γράφοντος να παρουσιάσει το Καπάνι μέσα από την διαχρονική του ιστορία αλλά και μέσα από την παρούσα περιρρέουσα ατμόσφαιρα. Μόνο έτσι μπορεί ο αναγνώστης να αναγνωρίσει τις επιδράσεις της οικονομικής κρίσης σε αυτή την αγορά που έχει βιώσει πολλά στο διάστημα των πέντε αιώνων της ύπαρξής της.

Αν περιοριστούμε στα στενά σημερινά πλαίσια που μόνο χαρακτηριστικό τους είναι η απαισιοδοξία της οικονομικής κρίσης, που διαποτίζει κάθε αγορά στα ευρωπαϊκά αλλά ακόμη και σε παγκόσμια πλαίσια, δεν μπορούμε παρά να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι τώρα το Καπάνι διατρέχει μια περίοδο παρακμής και κατά πάσα πιθανότητα θα οδηγηθεί στην απονέκρωση.

Αντίθετα, αν δούμε το Καπάνι μέσα από το πρίσμα του χρόνου θα αντιληφθούμε πως δεν είναι δυνατό να υποστεί μη αναστρέψιμες απώλειες ένας χώρος τόσο δυναμικός και ανθρώπινος που σηματοδοτεί, όσο ελάχιστοι εναπομείναντες χώροι, αυτό που χαρακτηρίζουμε λαϊκό πολιτισμό.

Στο Καπάνι εκδηλώνονται όλα τα συμπτώματα της κρίσης, όμως, είναι πολύ πιθανότερο να επιβιώσει και να αντεπεξέλθει στις δυσκολίες είτε χάρη στις χαμηλότερες τιμές του, είτε χάρη στους μηχανισμούς άμυνας που διαμόρφωσε στο πέρασμα των αιώνων, είτε χάρη στους υπομονετικούς, έμπειρους και βαθείς γνώστες των κοινωνικών αναγκών, δηλαδή τους εμπόρους του, είτε χάρη στη γοητεία που ασκεί σε κάθε περαστικό αυτό το παζάρι με τα πλούσια χρώματα που θυμίζει μπρεσσιονιστικό πίνακα καθώς σου αφήνει μία και μόνη εντύπωση...το δυναμισμό της ζωής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Οι ισχύουσες προβλέψεις του Αγορανομικού Κώδικα που αφορούν τις εμπορικές δραστηριότητες όπως αυτές εκδηλώνονται στην κεντρική αγορά της Θεσσαλονίκης.

Κατάταξη αντικειμένων, παροχών και ειδών βιοτικών αναγκών σε αγορανομικές κατηγορίες.

Κατατάσσουμε τα παρακάτω αντικείμενα, είδη βιοτικών αναγκών και παροχές υπηρεσιών σε ελεγχόμενα για υπερβολικό κέρδος και σε διατιμημένα ή ελεγχόμενου κέρδους.

Σε όσα από τα είδη δεν ορίζεται ρητά η προέλευσή τους θεωρούνται προέλευσης είτε εσωτερικού είτε εξωτερικού.

Αντικείμενα, παροχές και είδη βιοτικής ανάγκης τα οποία δεν αναφέρονται ρητά στην κατηγορία «Ελεγχόμενα για υπερβολικό κέρδος» ή στην κατηγορία «Διατιμημένα ή ελεγχόμενου κέρδους» θεωρούνται ότι ανήκουν στην κατηγορία «Μη ελεγχόμενα».

α. Ελεγχόμενα για υπερβολικό κέρδος

Λαχανικά και φρούτα, όπως αυτά ρητά κατονομάζονται παρακάτω :

α) Αχλάδια, μήλα, πορτοκάλια, μανταρίνια και λεμόνια νωπά και κατεψυγμένα σε χύμα – συσκευασμένη – τυποποιημένη μορφή.

β) Πατάτες σε αποφλοιωμένη, τεμαχισμένη και προτηγανισμένη μορφή.

γ) Νωπά λαχανικά και φρούτα που τυποποιούνται και συσκευάζονται σε κλειστή οικογενειακή συσκευασία σύμφωνα με τους όρους και προϋποθέσεις που καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης – Τροφίμων , με εξαίρεση τη νωπή τομάτα, που άσχετα αν πληροί τους παραπάνω όρους και προϋποθέσεις των εν λόγω αποφάσεων, υπάγεται στην αγορανομική κατηγορία των διατιμημένων ή ελεγχόμενου κέρδους ειδών μόνο ως προς της λιανικές τιμές της.

Παιδικές τροφές γενικά που παράγονται στη χώρα μας ή εισάγονται από άλλες χώρες, δηλαδή τροφές βρεφών και νηπίων, οι οποίες λόγω της ειδικής σύνθεσής τους ή του ειδικού τρόπου παρασκευής τους διακρίνονται σαφώς από τα τρόφιμα συνηθισμένης κατανάλωσης ανταποκρίνονται στο δηλούμενο διατροφικό προορισμό τους φέρονται στην κατανάλωση με τρόπο που υποδηλώνει την καταλληλότητά τους για το σκοπό αυτό και για την κυκλοφορία των οποίων απαιτείται έγκριση του Α.Χ.Σ. και του Ε.Ο.Φ., ως προς τις βιομηχανικές και βιοτεχνικές τιμές πώλησης και ως προς τις χονδρικές τιμές πώλησης από εισαγωγείς – αντιπροσώπους εισαγωγείς και χονδρεμπόρους.

β. Διατιμημένα ή ελεγχόμενου κέρδους

Λαχανικά και φρούτα νωπά και κατεψυγμένα, συμπεριλαμβανομένης και της νωπής τομάτας η οποία άσχετα αν τυποποιείται και συσκευάζεται σε κλειστή οικογενειακή συσκευασία σύμφωνα με τους όρους και προϋποθέσεις που προορίζονται με αποφάσεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης – Τροφίμων υπάγεται στην αγορανομική κατηγορία των διατιμημένων ή ελεγχόμενου κέρδους ειδών μόνο ως προς τις λιανικές τιμές της, εξαιρουμένων των λαχανικών και φρούτων που εμπίπτουν στις ρυθμίσεις του εδαφίου (1) της υποπαραγράφου α. «Ελεγχόμενα για υπερβολικό κέρδος» της παραγράφου 3 του άρθρου 1 της παρούσας.

Παιδικές τροφές γενικά που παράγονται στη χώρα μας ή εισάγονται από άλλες χώρες, δηλαδή τροφές βρεφών και νηπίων, οι οποίες λόγω της ειδικής σύνθεσής τους ή του ειδικού τρόπου παρασκευής τους διακρίνονται σαφώς από τα τρόφιμα συνηθισμένης κατανάλωσης, ανταποκρίνονται στο δηλούμενο διατροφικό προορισμό τους και φέρονται στην κατανάλωση με τρόπο που υποδηλώνει την καταλληλότητά τους για

το σκοπό αυτό και για την κυκλοφορία των οποίων απαιτείται έγκριση του Α.Χ.Σ και του Ε.Ο.Φ ως προς τις τιμές λιανικής πώλησης.

Φαρμακευτικά σκευάσματα και ιδιοσκευάσματα για ανθρώπινη χρήση.

Φαρμακευτικές πρώτες ύλες.

Κατατάσσουμε στην κατηγορία «Διατιμημένα ή Ελεγχόμενου κέρδους» το είδος πατάτες, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους και άσχετα αν κυκλοφορούν στην εσωτερική αγορά σε χύμα μορφή ή καθιονδήποτε τρόπο συσκευασμένες ή τυποποιημένες, ακόμη και αν συσκευάζονται ή τυποποιούνται σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις των αποφάσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης – Τροφίμων. Συνεπεία της κατάταξης αυτής, για το ως άνω είδος δεν έχουν εφαρμογή οι ρυθμίσεις που διαλαμβάνονται στην υποπαραγράφο α. «Ελεγχόμενα για υπερβολικό κέρδος» της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου.

Τα παρακάτω είδη και παροχές υπηρεσιών βιοτικής ανάγκης κατατάσσονται στην κατηγορία των διατιμημένων ή ελεγχόμενου κέρδους. Επειδή όμως ο καθορισμός της τιμής τους ανήκει, βάσει ειδικών διατάξεων, στην αρμοδιότητα άλλων αρχών, δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της παρούσας :

α. Βιβλία σχολικά που εκδίδονται από τον Ο.Ε.Δ.Β.

β. Ηλεκτρικό ρεύμα.

γ. Μεταφορικά σιδηροδρόμων, πλοίων, αυτοκινήτων και αεροπλάνων.

δ. Ξενοδοχεία ύπνου για δωμάτια και κλίνες που ενοικιάζουν.

ε. Παροχές γεωργικών μηχανημάτων.

στ. Φορτοεκφορτωτικά.

ζ. Φωταέριο.

η. Χημικά λιπάσματα όχι ιδιωτικού εμπορίου.

θ. Αλάτι κρατικών αλυκών, η τιμή του οποίου καθορίζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης Ν. 1822/88-ΦΕΚ 272/Α/8-12-88.

Ειδικά μέτρα που αφορούν τα νωπά οπωρολαχανικά και νωπά αλιεύματα εγχώριας παραγωγής, κατά την εμπορία και διακίνησή τους από τη βάση παραγωγής μέχρι την τελική κατανάλωσή τους.

Προσδιορισμός της έννοιας «ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ»

α) Τα νωπά οπωρολαχανικά που παράγονται στη χώρα μας θεωρούνται «Ελληνικά Προϊόντα».

β) Τα νωπά αλιεύματα που αλιεύονται στα εθνικά μας ύδατα (θάλασσα, λίμνες, ποτάμια) ή αλιεύονται σε εκτός Ελλάδος θάλασσες για λογαριασμό επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων ή προέρχονται από ιχθυοκαλλιέργειες μέσα στην ελληνική επικράτεια θεωρούνται «Ελληνικά Προϊόντα».

Προσδιορισμός της ιδιότητας των ασκούντων εμπορία και διακίνηση των ως άνω προϊόντων

α) Παραγωγός οπωρολαχανικών θεωρείται αυτός που καλλιεργεί τέτοια προϊόντα με σκοπό την παραπέρα εμπορία και διάθεσή τους.

β) Παραγωγός αλιευμάτων θεωρείται αυτός που αλιεύει τέτοια προϊόντα σε ελληνικές θάλασσες ή σε λίμνες και ποτάμια της χώρας ή διατηρεί επιχείρηση ιχθυοκαλλιέργειας του είδους στη χώρα ή ακόμη αλιεύει το είδος για δικό του λογαριασμό σε θάλασσες εκτός χώρας, με σκοπό την παραπέρα εμπορία και διάθεσή τους.

γ) Εντολοδόχος παραγωγού θεωρείται κάθε Συνεταιριστική Οργάνωση Παραγωγών ή κάθε Χονδρεμπορική Επιχείρηση, που πωλεί τα ανωτέρω προϊόντα για λογαριασμό του παραγωγού.

δ) Α΄ Χονδρέμπορος θεωρείται η χονδρεμπορική επιχείρηση που έχει αγοράσει τα παραπάνω προϊόντα από τον παραγωγό ή τον εντολοδόχο του παραγωγού και θα τα πωλήσει σε τρίτους προς μεταπώληση.

ε) Εντολοδόχος Α΄ Χονδρεμπόρου θεωρείται η χονδρεμπορική επιχείρηση που πωλεί τα παραπάνω προϊόντα για λογαριασμό του Α΄ Χονδρεμπόρου.

στ) Β΄ Χονδρέμπορος θεωρείται η χονδρεμπορική επιχείρηση που έχει αγοράσει τα παραπάνω προϊόντα από τον Α΄ Χονδρέμπορο ή τον Εντολοδόχο αυτού και θα τα πωλήσει σε τρίτους προς μεταπώληση.

ζ) Συνεταιριστικές Οργανώσεις Παραγωγών που αγοράζουν τα παραπάνω προϊόντα από παραγωγούς θεωρούνται «Α΄ Χονδρέμποροι».

Ειδικές απαγορευτικές διατάξεις κατά την εμπορία-διακίνηση των ως άνω προϊόντων
Με την έναρξη ισχύος του παρόντος άρθρου απαγορεύεται :

α) Η πώληση από τρίτους για λογαριασμό του εντολοδόχου του παραγωγού

β) Η πώληση από τρίτους για λογαριασμό του εντολοδόχου του Α΄ Χονδρεμπόρου

γ) Η πώληση από τρίτους για λογαριασμό του Β΄ Χονδρεμπόρου

δ) Η πώληση από τον Β΄ Χονδρέμπορο προς άλλες χονδρεμπορικές επιχειρήσεις.

Γενικές διατάξεις για τα εμπορικά κέρδη

1. Καθορίζονται όπως αναφέρονται στο επόμενο άρθρο 4, τα ανώτατα επιτρεπόμενα όρια μικτού κέρδους, σε ποσοστά επί τοις εκατό κατά τη χονδρική και λιανική πώληση, για καθένα από τα διατιμημένα ή ελεγχόμενου κέρδους είδη.

2. Τα κέρδη αυτά ισχύουν και στις περιπτώσεις που οι ανώτατες τιμές πώλησης, οι οποίες διαμορφώνονται με βάση αυτά, είναι μικρότερες από αυτές που καθορίζονται κάθε φορά ως ανώτατες, με Αγορανομικές Διατάξεις, Δελτία Τιμών και Αποφάσεις.

3. Για τα είδη βιοτικής ανάγκης που κατατάσσονται ή μετατάσσονται στην κατηγορία των διατιμημένων ή ελεγχόμενου κέρδους από τις κατηγορίες των ελεγχόμενων για υπερβολικό κέρδος και των μη ελεγχόμενων, εφόσον δεν καθορίζεται κατά τη μετάταξή τους, με Αγορανομική Διάταξη ή Δελτίο Τιμών, ανώτατη τιμή πώλησης ή ανώτατο ποσοστό κέρδους, το ποσοστό κέρδους ορίζεται, για τη χονδρική πώληση τούτων 12 % και για τη λιανική 28 % .

Έννοια χονδρικής πώλησης - Δεύτερο χονδρεμπορικό κέρδος

1. Χονδρική πώληση είναι κάθε πώληση αγαθών που γίνεται προς επαγγελματίες για μεταπώληση, καθώς και εκείνη που γίνεται από χονδρεμπόρους προς το Δημόσιο ή Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις χονδρικής και λιανικής πώλησης που ρυθμίζονται διαφορετικά από την παρούσα και εκείνες στις οποίες οι τιμές πώλησης καθορίζονται με σύμβαση μεταξύ του Δημοσίου ή των Ν.Π.Δ.Δ. και των χορηγητών.

2. Απαγορεύεται η είσπραξη δύο κερδών (χονδρικής και λιανικής πώλησης) από τον ίδιο έμπορο ή επιχείρηση, προκειμένου για είδη της κατηγορίας των διατιμημένων ή ελεγχόμενου κέρδους.

Υποβολή κοστολογικών – Οικονομικών στοιχείων

Οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να υποβάλλουν στην Υπηρεσία αναλυτικά κοστολόγια, όταν αυτό επιβάλλεται από Αγορανομική Διάταξη ή άλλη απόφαση ή όταν ζητηθούν από την Υπηρεσία με έγγραφο.

Τα κοστολόγια πρέπει να υπογράφονται από τον νόμιμο εκπρόσωπο της επιχείρησης. Τα κονδύλια πρέπει να προκύπτουν και να επαληθεύονται από τα στοιχεία της παραγράφου 2 του άρθρου 21 και να υποβάλλεται οποιοδήποτε αποδεικτικό στοιχείο ζητήσει η Υπηρεσία.

Εμπορικά κέρδη

	ΧΟΝΔΡΙΚΑ	ΛΙΑΝΙΚΑ	ΛΑΪΚΕΣ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΠΛΑΝΟΔΙΟΙ Ή ΣΤΑΣΙΜΟΙ ΠΩΛΗΤΕΣ
1. Λαχανικά και φρούτα νωπά-κατεψυγμένα			
α) Αγκινάρες	7 %	25 %	22 %
β) Αγγούρια	10 %	25 %	22 %
γ) Αντίδια	12 %	35 %	32 %
δ) Κολοκυθάκια	12 %	35 %	32 %
ε) Κουνουπίδια	12 %	35 %	32 %
στ) Λάχανα	12 %	35 %	32 %
ζ) Μαρούλια	12 %	35 %	32 %
η) Μπρόκολα	12 %	35 %	32 %
θ) Παντζάρια	12 %	35 %	32 %
ι) Πράσσο	12 %	35 %	32 %
ια) Ραδίκια	12 %	35 %	32 %
ιβ) Σέλινο	12 %	35 %	32 %
ιγ) Σπανάκι	12 %	35 %	32 %
ιδ) Αρακάς	12 %	25 %	22 %
ιε) Κουκιά	12 %	25 %	22 %
ιστ) Καρότα	12 %	25 %	22 %
ιζ) Κρεμμύδια χλωρά	12 %	25 %	22 %
ιη) Μελιτζάνες	12 %	25 %	22 %
ιθ) Μπάμιες	12 %	25 %	22 %
κ) Μπιζέλια	12 %	25 %	22 %
κα) Πιπεριές	12 %	25 %	22 %
κβ) Κρεμμύδια ξερά εγχώρια	8 %	20 %	17 %
Κρεμμύδια ξερά εξωτερικού	10 %	20 %	17 %
κγ) Σκόρδα	12 %	28 %	25 %
κδ) Φασολάκια γενικά (αμπε- λοφάσουλα, λεπίδες κ.λ.π.)	12 %	28 %	25 %
κε) Τομάτες χύμα- συσκευα- σμένες	10 %	25 %	22 %
- Τομάτες τυποποιημένες και συσκευασμένες σε κλειστή μικρή συσκευασία (οικογενειακή)	-	25 %	22 %
κστ) Πατάτες	8 %	25 %	23 %

κζ) Βερούκοκα	10 %	35 %	32 %
κη) Ροδάκινα	10 %	35 %	30 %
κθ) Μπανάνες, των οποίων η λιανική πώληση θα γίνεται χωρίς τον κορμό (κοτσάνι)	12 %	30 %	27 %
λ) Σταφύλια επιτραπέζια	12 %	28 %	25 %
λα) Φράουλες	12 %	40 %	35 %
λβ) Λοιπές σπώρες γενικά (Τροπικές ή μη)	10 %	30 %	27 %

Διαμόρφωση τιμών, σε αγορά ειδών με έκπτωση

Οι κάθε είδους και μορφής εκπτώσεις, που δίνονται σε είδος από Βιομηχανικές, Βιοτεχνικές, Εισαγωγικές και Χονδρεμπορικές Επιχειρήσεις, κατά την πώληση ειδών της κατηγορίας των ελεγχόμενων, βαρύνουν αυτές και επιτρέπονται μόνο όταν οι εκπτώσεις αυτές αναγράφονται εμφανώς στο τιμολόγιο και μειώνουν αναλογικά το τίμημα των προϊόντων που τιμολογούνται.

Απαγορεύεται στις παραπάνω επιχειρήσεις να παρέχουν στους πελάτες τους, κατά την πώληση ειδών της κατηγορίας των ελεγχόμενων, έκπτωση σε είδος η οποία δεν αναγράφεται στο τιμολόγιο της κύριας συναλλαγής. Όταν τα προϊόντα της κύριας συναλλαγής είναι όμοια με εκείνα της έκπτωσης σε είδος, η αξία του τιμολογίου θα πρέπει να διαιρείται με την συνολική ποσότητα των αναγραφόμενων στο τιμολόγιο προϊόντων (τιμολογημένων και δωρεάν παρεχομένων) και το πηλίκο θα προσδιορίζει την τιμή μονάδος του προϊόντος. Στην περίπτωση που τα προϊόντα της κύριας συναλλαγής είναι διαφορετικά από εκείνα που παρέχονται ως έκπτωση, είναι υποχρεωτική η τιμολόγηση και των τελευταίων αυτών προϊόντων.

Η συνολική αξία των παρεχομένων, ως έκπτωση, διαφορετικών αυτών προϊόντων, αφαιρείται από την αξία των προϊόντων της κύριας συναλλαγής η οποία αναγράφεται στο τιμολόγιο και το υπόλοιπο αυτό της αξίας, διαιρούμενο, προσδιορίζει την τιμή μονάδος του προϊόντος της κύριας συναλλαγής.

Η αξία των ειδών που αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο και που χορηγούνται ως έκπτωση, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μικρότερη από εκείνη της αγοράς τους ή του συνολικού κόστους παραγωγής τους, στην περίπτωση που παράγονται από τον πωλούντα το είδος επί του οποίου γίνεται η έκπτωση.

Έκπτωση σε προϊόντα διαφορετικά από τα προϊόντα της κύριας συναλλαγής επιτρέπεται μόνο όταν τα προϊόντα αυτά παράγονται, εισάγονται ή διακινούνται από την ίδια επιχείρηση.

Ποσοστιαία έκπτωση ή έκπτωση σε ευρώ στο τίμημα πώλησης από τις επιχειρήσεις κατά τις πωλήσεις ειδών που ανήκουν στην κατηγορία των ελεγχόμενων επιτρέπεται μόνο όταν αναγράφεται εμφανώς στο τιμολόγιο πώλησης. Στην περίπτωση αυτή η τιμή πώλησης του είδους επί του οποίου γίνεται η έκπτωση θα είναι εκείνη που προκύπτει από την διαίρεση της συνολικής αξίας πώλησης, μετά την αφαίρεση της χορηγηθείσας έκπτωσης, δια της συνολικής πωληθείσας ποσότητας.

Όταν η κύρια συναλλαγή αφορά περισσότερα του ενός προϊόντα ή συσκευασίες ενός προϊόντος και η παρεχόμενη σε ευρώ, ποσοστιαία ή σε είδος έκπτωση δεν αναφέρεται σε ένα προϊόν ή συγκεκριμένη συσκευασία προϊόντος, τότε η αξία της παρεχόμενης αυτής έκπτωσης επιμερίζεται αντίστοιχα σε όλα τα δια του τιμολογίου πωλούμενα είδη, με βάση την αναγραφόμενη αξία κάθε είδους επί του τιμολογίου.

Οι κατά τις προηγούμενες παραγράφους εκπτώσεις (σε ευρώ , ποσοστιαίες, σε είδος) πρέπει να είναι ίδιες και ίσες προς όλους τους αγοραστές για τους αυτούς όρους πληρωμής του προϊόντος και για τις ίδιες ποσότητες κατά τιμολόγιο.

Τήρηση πινακίδων κατά την περίοδο των εκπτώσεων και προσφορών.

Για την περίοδο που επιτρέπονται οι πωλήσεις ειδών με έκπτωση, πρέπει να υπάρχει πινακίδα σε ορατά από τον πελάτη σημεία του καταστήματος και των βιτρινών του, που θα αναγράφει το ύψος επί τοις εκατό “ % ” των εκπτώσεων που παρέχονται στις τιμές πώλησης κάθε είδους ή ομάδας ειδών ή όλων των ειδών του καταστήματος.

Αντί της παραπάνω πινακίδας, επιτρέπεται να είναι αναρτημένη σε κάθε είδος, πινακίδα, που να αναγράφει την τιμή πώλησής του πριν την έκπτωση διεγραμμένη και την τιμή μετά από αυτή.

Για την περίοδο που επιτρέπονται « οι προσφορές », πρέπει να υπάρχει τοποθετημένη πινακίδα σε ορατά από τον πελάτη σημεία του καταστήματος και των βιτρινών του, που θα αναγράφει για κάθε είδος δύο τιμές πώλησης, δηλαδή την τιμή πριν την προσφορά που θα έχει διαγραφεί και την τιμή προσφοράς.

Εκτός από την περίοδο των εκπτώσεων και προσφορών, στις πινακίδες πώλησης των ειδών απαγορεύεται να αναγράφονται τιμές περισσότερες από μία, με οποιαδήποτε μορφή ακόμα και με την αναγραφή της τιμής που έχει διαγραφεί.

Στις πωλήσεις ειδών με έκπτωση, λόγω διάλυσης του καταστήματος ή ορισμένου τμήματος τούτου, αυτός που προβαίνει στη διάλυση είναι υποχρεωμένος να υποβάλλει ταυτόχρονα και στην Αστυνομική Αγορανομική Υπηρεσία της έδρας του, αντίγραφο της σχετικής δήλωσης που υποβάλλει στον αρμόδιο Πρόεδρο Πρωτοδικών.

Υποχρέωση πώλησης τροφίμων σε καθαρό βάρος

Οι αγοραπωλησίες όλων γενικά των τροφίμων γίνονται υποχρεωτικά σε καθαρό βάρος, εκτός εάν από άλλες διατάξεις της παρούσας προβλέπεται η πώληση τούτων κατά διαφορετικό τρόπο.

Προκειμένου για τρόφιμα που είναι συσκευασμένα σε σάκους, επιτρέπεται η αγοραπωλησία τούτων σε μικτό βάρος, εφόσον αυτό γίνεται από εμπορική συνήθεια ή έθιμο.

Επισήμανση προσσκευασμένων τροφίμων.

Στα προσσκευασμένα τρόφιμα, που προορίζονται να διατεθούν ως έχουν στον τελικό καταναλωτή πρέπει να αναγράφονται οι ακόλουθες ενδείξεις, με ευδιάκριτα και ανεξίτηλα γράμματα, στην ελληνική γλώσσα :

α) Η ονομασία πώλησης του τροφίμου.

β) Ο κατάλογος των συστατικών του, τα οποία πρέπει να αναγράφονται κατά σειρά ελαττούμενης περιεκτικότητας και η ποσότητα ορισμένων συστατικών ή κατηγοριών συστατικών.

γ) Η ονομαστική ποσότητα περιεχομένου που εκφράζεται σε μονάδες μάζας για τα στερεά και σε μονάδες όγκου για τα υγρά.

δ) Η χρονολογία ελάχιστης διατηρησιμότητας ή η χρονολογία ανάλωσης.

ε) Οι ιδιαίτερες συνθήκες συντήρησης και χρήσης.

στ) Το όνομα ή η εμπορική επωνυμία και η διεύθυνση του παρασκευαστή ή του συσκευαστή ή ενός πωλητή εγκατεστημένου σε κράτος μέλος της Ε.Ε.

ζ) Ο τόπος παραγωγής ή προέλευσης, στην περίπτωση που η παράλειψή του μπορεί να οδηγήσει τον καταναλωτή σε πλάνη, ως προς τον πραγματικό τόπο παραγωγής ή προέλευσης του τροφίμου.

η) Οι οδηγίες χρήσης, στην περίπτωση που η παράλειψή τους δεν επιτρέπει τη σωστή χρήση του τροφίμου.

θ) Η ένδειξη που επιτρέπει την αναγνώριση της παρτίδας στην οποία ανήκει το τρόφιμο.

Πριν από την ένδειξη της παρτίδας προηγείται το γράμμα «L», εκτός από την περίπτωση που η ένδειξη της παρτίδας διακρίνεται καθαρά από τις άλλες ενδείξεις της ετικέτας.

Ταξινόμηση και επισήμανση των προϊόντων αλλαντοποιΐας

Στο περίβλημα ή την συσκευασία των προϊόντων αλλαντοποιΐας πρέπει να αναγράφονται κατά τρόπο σαφή, ευκρινή, ανεξίτηλο και αναμφισβήτητο, εκτός από τις άλλες ενδείξεις που προβλέπονται και οι εξής :

α) Η ονομασία της βασικής κατηγορίας του προϊόντος που θα είναι μια από αυτές που αναφέρονται στον Κώδικα Τροφίμων, όπως παρακάτω:

προϊόν ωμό (ενδεχομένως καπνισμένο)

προϊόν ωρίμανσης ξηρό (αέρος)

προϊόν ωρίμανσης ημίξηρο

προϊόν βραστό

τεμάχιο κρέατος ωρίμανσης αλατισμένο

τεμάχιο κρέατος αλατισμένο ξηράς θερμικής επεξεργασίας ή και κάπνισης (ξηρό)

τεμάχιο κρέατος αλατισμένο υγράς θερμικής επεξεργασίας (βραστό)

πηκτή

β) Το είδος του προϊόντος με την προβλεπόμενη από τον Κώδικα Τροφίμων ονομασία, όπως λουκάνικο βραστό, σαλάμι αέρος, σαλάμι βραστό, μορταδέλα βραστή κ.λ.π.

Η παραπάνω ονομασία θα συμπληρώνεται από τον παραγωγό με τη χρησιμοποιούμενη ειδική ονομασία, εφόσον χρησιμοποιείται τέτοια, όπως : λουκάνικο βραστό τύπου Φραγκφούρτης, φιλέτο βραστό τύπου Κρακοβίας, σαλάμι βραστό τύπου Ουγγαρίας, σαλάμι αέρος τύπου Θάσου, σαλάμι ημίξηρο μπύρας, κ.λ.π.

Η παραπάνω ένδειξη αναγράφεται στα τιμολόγια πώλησης και στους τιμοκαταλόγους των οποίων η έκδοση είναι υποχρεωτική.

Απαγορευτικά μέτρα, κατά την εμπορία, διακίνηση, κ.λ.π., σφαγίων βουβαλοειδών αιγοπροβατοειδών και παραπροϊόντων τους, σε εφαρμογή της απόφασης 2000/418/29-6-2000 της Επιτροπής των Ε.Κ.

Προκειμένου για σφάγια κρέατων προερχόμενα από βοοειδή, βουβαλοειδή και αιγοπροβατοειδή ηλικίας άνω των 12 μηνών ή από τα αιγοπροβατοειδή που έχουν εμφανίσει στα ούλα ένα μόνιμο κοπήρα, εφ' όσον τα ζώα αυτά, ανεξάρτητα προέλευσης τους, σφάζονται στην Ελληνική Επικράτεια, ορίζονται τα ακόλουθα:

α) Απαγορεύεται, η διακίνηση, κατοχή, διάθεση, εμπορία και γενικά οποιαδήποτε εμπορική συναλλαγή στα είδη, που κατονομάζονται στον κατωτέρω «Πίνακα Ειδικών Υλικών απαγορευμένων για ανθρώπινη κατανάλωση » :

ΠΙΝΑΚΑΣ

(Α) Σφάγια κρέατων, από τα οποία, στους χώρους σφαγής, δεν έχει αφαιρεθεί ο νωτιαίος μυελός της σπονδυλικής στήλης.

(Β) Σφάγια κρεάτων αιγοπροβατοειδών (συμπεριλαμβανομένων και των αμνοεριφίων ή αμνοεριφίων γάλακτος), που φέρουν αναπόσπαστα την συκωταριά τους, εφ' όσον, στους χώρους σφαγής, δεν έχει αφαιρεθεί η σπλήνα..

(Γ) Αυτοτελή κεφάλια (με το μυαλό και τους οφθαλμούς), αυτοτελή μυαλά, οφθαλμοί, αμυγδαλές και νωτιαίος μυελός από βοοειδή, βουβαλοειδή και αιγοπροβατοειδή της παρούσας παραγράφου.

(Δ) Έντερα (από τον δωδεκαδάκτυλο έως τον ορθό) βοοειδών και βουβαλοειδών ανεξαρτήτως ηλικίας. Τα έντερα αυτά καταστρέφονται κατά τις ισχύουσες διατάξεις.

(Ε) Αυτοτελείς σπλήνες αιγοπροβατοειδών (συμπεριλαμβανομένων και των αμνοεριφίων ή αμνοεριφίων γάλακτος).

(ΣΤ) Συκωταριές αιγοπροβατοειδών (συμπεριλαμβανομένων και των αμνοεριφίων ή αμνοεριφίων γάλακτος), εφ' όσον, δεν έχει αφαιρεθεί η σπλήνα.

(Ζ) Σφάγια κρεάτων, εφ' όσον στους χώρους σφαγής δεν έχουν αφαιρεθεί από αυτά, για οποιοδήποτε λόγο, τα κατονομαζόμενα είδη των, ως άνω, περιπτώσεων (Γ) και (Δ) του Πίνακα.

β) Οι απαγορευτικές διατάξεις της προηγούμενης περίπτωσης α) και τα διαλαμβανόμενα στον παραπάνω πίνακα, ισχύουν, πέραν των άλλων φορέων εμπορίας και (κτηνοτρόφων, Συνεταιριστικών Οργανώσεων, χονδρεμπόρων, λιανοπωλητών κ.λ.π.) και για τις επιχειρήσεις της παραγωγής ειδών διατροφής, γενικά, για ανθρώπινη χρήση, ζωοτροφών και λιπασμάτων (βιομηχανίες, βιοτεχνίες, εργαστήρια κ.λ.π.).

Τρόπος τεμαχισμού από λιανοπωλητές του χοιρινού σφαγίου τύπου καρέ και του σφαγίου βοοειδών και βουβαλοειδών.

Οι λιανοπωλητές υποχρεούνται να διαχωρίζουν και διαθέτουν τα ημιμόρια σφαγίου, τύπου «καρέ», στα εξής τμήματα :

Α) Στο μηρό, που διαχωρίζεται από το ημιμόριο με τομή κάθετη στη σπονδυλική στήλη και η οποία διέρχεται μεταξύ του τελευταίου οσφυϊκού και πρώτου ιερού σπονδύλου.

Β) Στις μπριζόλες οσφύς και θώρακα, που διαχωρίζονται από το ημιμόριο με τομή κάθετη που διέρχεται μεταξύ 3^{ης} και 4^{ης} πλευράς και των αντίστοιχων θωρακικών σπονδύλων.

Γ) Στην ωμοπλάτη και τράχηλο, που απομένουν μετά το διαχωρισμό των παραπάνω δύο τμημάτων.

Οι λιανοπωλητές νωπού κρέατος βοοειδών και βουβαλοειδών υποχρεούνται να εφαρμόζουν τις κτηνιατρικές διατάξεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης-Τροφίμων, σχετικά με τα όρια και τον τρόπο κοπής των τεμαχίων του εν λόγω κρέατος και να προσφέρουν τα σφάγια αυτά στα εξής τεμάχια :

α) Κότσι μπροστινού άκρου

β) Ποντίκι

γ) Σπάλα

δ) Τράχηλος

ε) Στήθος

στ) Στηθοπλευρές

ζ) Μπριζόλες

η) Σπαλομπριζόλες

θ) Καπάκι

ι) Φιλετάκι

ια) Διάφραγμα

- ιβ) Στύλοι διαφράγματος
- ιγ) Λάπα
- ιδ) Φιλέτο
- ιε) Κόντρα
- ιστ) Κιλότο
- ιζ) Κότσι πίσω άκρου
- ιη) Μηρός (που περιλαμβάνει το τράνς, νουά, ουρά, στρογγυλό).

Οι εν λόγω λιανοπωλητές, όταν τεμαχίζουν από τα παραπάνω τεμάχια, αυτά με στοιχεία (ζ), (η) και (ιε), τα κόβουν σε φέτες με πλευρά και χωρίς πλευρά και τα πωλούν στον πελάτη στη σειρά (δηλαδή, μια φέτα με πλευρά και μια φέτα χωρίς πλευρά).

Οι διατάξεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται υποχρεωτικά και από άλλες επιχειρήσεις χοιρινών κρεάτων (χονδρεμπόρους, βιομηχανίες, βιοτεχνίες, εργαστήρια).

Οι κτηνιατρικές διατάξεις του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης-Τροφίμων σχετικά με τα όρια και τρόπο κοπής των τεμαχίων νωπού κρέατος βοοειδών και βουβαλοειδών εφαρμόζονται υποχρεωτικά και από τις βιομηχανίες, βιοτεχνίες και εργαστήρια κοπής, τεμαχισμού, επεξεργασίας, μεταποίησης και προσυσκευασίας κρεάτων.

Μετά το διαχωρισμό των μπριζόλων από το χοιρινό σφάγιο κρέατος τύπου «Ημιμόριο Καρέ», κατά τον τρόπο, που ορίζεται στην περίπτωση (β) της ως άνω παραγράφου 1, επιτρέπεται στους λιανοπωλητές κρεοπώλες να αφαιρούν το ενσωματωμένο στις χοιρινές μπριζόλες «φιλέτο» και να το πωλούν, ως αυτοτελές τεμάχιο, στον καταναλωτή. Το εν λόγω φιλέτο προσφέρεται στον καταναλωτή ως καθαρό κρέας (δηλαδή χωρίς οστά, λίπη, τένοντες, νεύρα).

Μορφές εμπορίας νωπού κρέατος βοοειδών και βουβαλοειδών.

Η διακίνηση και εμπορία νωπού κρέατος βοοειδών και βουβαλοειδών (εγχωρίων και εξωτερικού) επιτρέπεται να διενεργείται σε οποιαδήποτε μορφή (ζωντανά, χονδροκομμάτια κρέατος, τμήματα ή τεμάχια αυτού κ.λ.π με οστά, γυμνά ή σε επώνυμη και κλειστή προσυσκευασία κ.λ.π).

Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου οι λιανοπωλητές κρεοπώλες νωπού κρέατος βοοειδών και βουβαλοειδών και οι βιομηχανίες, βιοτεχνίες και εργαστήρια κοπής, τεμαχισμού, επεξεργασίας μεταποίησης και προσυσκευασίας του εν λόγω κρέατος υποχρεωτικά πωλούν το είδος μόνο στα παρακάτω τεμάχια ή τμήματα με οστά ή χωρίς οστά γυμνά ή σε επώνυμη και κλειστή προσυσκευασία. Τράνς, νουά ουρά, στρογγυλό, κιλότο, σπάλα, φιλετάκι, καπάκι, μπριζόλα, κόντρα, σπαλομπριζόλα, λάπα, τράχηλος, όρχεις, παραφιλέτο διάφραγμα, στύλοι διαφράγματος, κότσι, ποντικός, στήθος, στήθοπλευρές και φιλέτο (χωρίς οστά, λίπη, τένοντες, νεύρα).

Μορφές εμπορίας χοιρινών κρεάτων.

Η διακίνηση και εμπορία χοιρινών κρεάτων (νωπών –κατεψυγμένων), ανεξάρτητα προέλευσης, επιτρέπεται να διενεργείται σε οποιαδήποτε μορφή (ζωντανά, χονδροκομμάτια ή τμήματα ή τεμάχια κρέατος κ.λ.π με οστά ή χωρίς οστά, γυμνά ή σε επώνυμη και κλειστή προσυσκευασία κ.λ.π).

Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου οι λιανοπωλητές κρεοπώλες και βιομηχανίες – βιοτεχνίες – εργαστήρια κοπής, τεμαχισμού,

επεξεργασίας, μεταποίησης, προσυσκευασίας κρεάτων, ανεξάρτητα της μορφής χοιρινών κρεάτων που προμηθεύονται, πωλούν το είδος στα παρακάτω τμήματα ή τεμάχια με οστά ή χωρίς οστά, γυμνά ή σε επώνυμη και κλειστή προσυσκευασία : μπούτι ή τεμάχια μπουτιού (τράνς, ουρά, νουά, στρογγυλό), κιλότο, μπριζόλες, κόντρα, ωμοπλάτη, τράχηλος με οστά ή χωρίς οστά, με δέρμα (μαδητά), με λίπος χωρίς δέρμα (γδαρτά), απολιπωμένα (καρέ).

Φιλέτο χωρίς οστά, λίπη, τένοντες, νεύρα (καρέ)

Ημιμόρια τύπου καρέ με οστά σύμφωνα με τις παραγράφους 5, 6 και 7 του άρθρου 215 της παρούσας, προκειμένου για βιομηχανίες – βιοτεχνίες – εργαστήρια.

Ενιαία τμήματα καρέ (που περιλαμβάνει τράχηλο, ωμοπλάτη, μπριζόλες, μπούτι) χωρίς οστά, προκειμένου για βιομηχανίες – βιοτεχνίες – εργαστήρια.

Τμήματα ή τεμάχια κρέατος χοιριδίων γάλακτος.

Ολόκληρα σφάγια ή ημιμόρια χοιριδίων γάλακτος, προκειμένου για λιανοπωλητές.

Απαγόρευση πώλησης κρεάτων στις Λαϊκές Αγορές.

Απαγορεύεται η πώληση νωπών και κατεψυγμένων κρεάτων (πλην πουλερικών) στις Λαϊκές Αγορές της χώρας, ανεξάρτητα της ιδιότητας των πωλητών (παραγωγών ή επαγγελματιών).

Τήρηση προδιαγραφών οσπρίων.

Απαγορεύεται να προσφέρονται στην κατανάλωση σε κλειστή συσκευασία όσπρια που δεν είναι τυποποιημένα και προσυσκευασμένα, σύμφωνα με τους όρους και τις προδιαγραφές της κοινής Υπουργικής Απόφασης 37227/25-9-87 των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης Τροφίμων και Ανάπτυξης, Φ.Ε.Κ. 541/Β/87, όπως έχει τροποποιηθεί με απόφαση που έχει δημοσιευθεί στο Φ.Ε.Κ. 209/Β/20-4-88.

Όσπρια γενικώς συσκευαζόμενα απλώς για διευκόλυνση της διάθεσης τους από τους κατόχους τους, με τις ποιοτικές προδιαγραφές και την ποιοτική κατάταξη που προβλέπεται από το άρθρο 257 της παρούσας, θεωρείται ότι δεν διατίθενται χύμα.

Βάρος ψωμιού - αρτοπαρασκευασμάτων και κουλουριών

1. Το ψωμί παρασκευάζεται και διατίθεται στα βάρη των 500-1000-1500-2000 γραμμαρίων, ανεξάρτητα σχήματος και μορφής (φρατζόλα, καρβέλι, κουλούρα, κ.λ.π.).
2. Τα αρτοπαρασκευάσματα παρασκευάζονται και διατίθενται σε συγκεκριμένα βάρη των 250-350-500-750 και 1000 γραμμαρίων, ανεξάρτητα σχήματος και μορφής.
3. Τα κουλούρια τύπου Θεσσαλονίκης, παρασκευάζονται και διατίθενται στο βάρος των 40 γραμμαρίων τουλάχιστον κατά τεμάχιο.

Όροι διάθεσης αλεύρων και σιμιγδαλιών

Τα άλευρα και σιμιγδάλια που παράγονται από τους αλευρόμυλους προς εμπορία ή με αλεστικό δικαίωμα πρέπει να πληρούν τους όρους που καθορίζονται κατά περίπτωση για κάθε κατηγορία και τύπο αλεύρων και σιμιγδαλιών από τον ισχύοντα Κώδικα Τροφίμων ή από ειδικές αποφάσεις του Ανώτατου Χημικού Συμβουλίου (Α. Χ. Σ.).

Τα εισαγόμενα άλευρα πρέπει να πληρούν τους όρους των αλεύρων εγχώριας παραγωγής, διαφορετικά δεν μπορούν να διατεθούν στην κατανάλωση χωρίς προηγούμενη έγκριση από το Α.Χ.Σ.

Συσκευασία αλεύρων και υποχρεωτικές ενδείξεις πάνω σ' αυτή

Οι αλευρόμυλοι μπορούν να συσκευάζουν τα άλευρα που προορίζονται για την κατανάλωση μέσα σε σάκους οποιασδήποτε περιεκτικότητας καθώς και σε σακίδια ή κουτιά μικρής περιεκτικότητας που έχουν κατασκευαστεί από ύλες που επιτρέπονται από τον Κώδικα Τροφίμων.

Στους σάκους των αλεύρων πρέπει να αναγράφεται, με κεφαλαία γράμματα ευδιάκριτα η επωνυμία του αλευρόμυλου και το καθαρό βάρος του αλεύρου.

Οι αλευρόμυλοι πρέπει, μόλις οι σάκοι που χρησιμοποιούνται καταστούν ακατάλληλοι, να τους αχρηστεύουν αναγράφοντας και στις δυο πλευρές με κόκκινο μελάνι και κεφαλαία γράμματα τις λέξεις «ΑΧΡΗΣΤΟΣ ΓΙΑ ΑΛΕΥΡΑ», απαγορεύεται δε η εφεξής χρησιμοποίηση των σάκων αυτών για ενσάκκιση αλεύρων.

Απαγορεύεται η ενσάκκιση αλεύρων σε σάκους που έχουν χρησιμοποιηθεί προηγουμένως για κτηνοτροφές.

Απαγορεύεται η διάθεση στην κατανάλωση αλεύρων και σιμιγδαλιών μέσα σε σακίδια ή κουτιά μικρής περιεκτικότητας, εάν προηγουμένως δεν έχουν αποστειρωθεί ως προς τα έντομα και ακάρεα.

Τρόπος πώλησης οπωρολαχανικών

Απαγορεύεται οι χονδρέμποροι και οι λιανοπωλητές να ανασυσκευάζουν και να αναμιγνύουν προϊόντα διαφορετικών ποιοτήτων, ποικιλιών και περιοχών προέλευσης.

Η πώληση των προϊόντων από χονδρεμπόρους και λιανοπωλητές πρέπει να γίνεται ή απευθείας από τα μέσα συσκευασίας στα οποία θα είναι τοποθετημένη πινακίδα με την τιμή πώλησης, την ποιότητα, την ποικιλία και την προέλευση του προϊόντος ή προσυσκευασμένα που πρέπει να έχουν τις ίδιες ενδείξεις.

- Επιτρέπεται η λιανική πώληση οπωρολαχανικών και από πάγκους εφ' όσον όμως είναι τοποθετημένα προϊόντα της ίδιας προέλευσης, ποικιλίας και ποιότητας χωρίς καμία ανάμιξη.
- Στα προϊόντα αυτά έχουν υποχρέωση οι λιανοπωλητές να τοποθετούν πινακίδα με την ποιότητα, την ποικιλία, την προέλευση και την τιμή.
- Στην συσκευασία των πατατών επιτρέπεται η ύπαρξη ξένων υλών (χώμα κ.λ.π.) μέχρι και 1% στο καθαρό βάρος.
- Τα βάρους των υλικών (χαρτί κ.λ.π.) που χρησιμοποιούνται από τους παραγωγούς ή εμπόρους για περιτύλιγμα και τοποθέτηση των οπωρολαχανικών στα μέσα συσκευασίας, δεν μπορεί να ξεπερνάει τα 150 γραμμάρια κατά ξυλοκιβώτιο.
- Οι εισαγωγείς –χονδρέμποροι εισαγόμενων οπωρολαχανικών έχουν υποχρέωση να αναγράφουν στα τιμολόγια πώλησης που εκδίδουν πέρα από τα προβλεπόμενα στοιχεία στο άρθρο 35 του Αγορανομικού Κώδικα και την χώρα παραγωγής τους.

Υποχρεώσεις χονδρεμπόρων οπωρολαχανικών.

Χονδρέμπορος ή αντιπρόσωπος του, που αγοράζει οπωρολαχανικά από παραγωγούς, υποχρεούται να εκδίδει τιμολόγιο αγοράς, στο οποίο να αναγράφονται η τιμή κτήσης του προϊόντος, η ποσότητα, η ποιότητα, το ονοματεπώνυμο του παραγωγού, ο τόπος παραγωγής και η ημερομηνία αγοράς.

Κάθε χονδρέμπορος, που πωλεί προϊόντα της προηγούμενης παραγράφου για λογαριασμό του παραγωγού αυτών με προμήθεια, έχει υποχρέωση, πριν από την

έναρξη της πώλησης των προϊόντων αυτών, να κατέχει το θεωρημένο πρωτότυπο του δελτίου αποστολής, που εκδίδεται και συμπληρώνεται υποχρεωτικά από τον αποστολέα των προϊόντων παραγωγού τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ.

Προκειμένου για οπωρολαχανικά της αγορανομικής κατηγορίας των διατιμημένων ή ελεγχόμενου κέρδους ειδών, που πωλούνται από χονδρεμπόρους, για λογαριασμό παραγωγών ή για λογαριασμό οποιασδήποτε Ένωσης αυτών με προμήθεια, το ύψος της προμήθειας αυτής ορίζεται σε:

5 % προκειμένου για αγκινάρες και ξερά κρεμμύδια

7 % προκειμένου για λοιπά οπωρολαχανικά

Απαγορεύεται η πώληση οπωρολαχανικών από τους λιανοπωλητές για λογαριασμό των παραγωγών.

Απαγορεύεται η πώληση μπανανών με προμήθεια από εμπόρους γενικά για λογαριασμό των παραγωγών ή οποιασδήποτε μορφής Ένωσης αυτών.

Διακίνηση νωπών ψαριών με δελτίο αποστολής

Όταν κατά την πώληση των νωπών ψαριών από ιχθυεμπόρους ή ιχθυοπαραγωγούς σε επαγγελματίες λιανοπωλητές, υπάρχει αντικειμενική αδυναμία για την άμεση έκδοση τιμολογίου, μπορούν οι πρώτοι να εκδίδουν αριθμημένο και θεωρημένο από την αρμόδια Οικονομική Εφορία δελτίο αποστολής.

Το ένα αντίγραφο του δελτίου θα παραδίδουν στον αγοραστή και αμέσως όταν γίνει δυνατή η έκδοση τιμολογίου, η οποία σε καμιά περίπτωση δεν θα υπερβαίνει τις πέντε μέρες, θα εκδίδει το τιμολόγιο αντίτυπο του οποίου θα παραδίδεται στον αγοραστή.

Στο δελτίο αποστολής που εκδίδεται σύμφωνα με τα παραπάνω, πρέπει να αναγράφονται τα στοιχεία του ιχθυεμπόρου ή ιχθυοπαραγωγού, η ημερομηνία και η ώρα της αγοραπωλησίας, τα είδη των ψαριών χωριστά, το μικτό ή καθαρό βάρος τους, κατά προσέγγιση, ο αριθμός των κιβωτίων και η τιμή τους κατά χιλιόγραμμα καθαρού βάρους.

Στα τιμολόγια που εκδίδονται σε αντιστοιχία, των δελτίων αποστολής, αναγράφεται υποχρεωτικά και ο αύξων αριθμός του οικείου δελτίου αποστολής.

Η τιμή κατά χιλ/μο που αναγράφεται στα τιμολόγια πρέπει να είναι η ίδια με την αντίστοιχη του δελτίου αποστολής.

Αν σε εξαιρετικές περιπτώσεις διαμορφώνεται, μετά την πώληση και μέσα στην ίδια μέρα, τιμή μικρότερη από αυτή που αναγράφεται στο δελτίο αποστολής, μπορεί ο χονδρέμπορος ή ο παραγωγός να παραχωρήσει σχετική έκπτωση στο λιανοπωλητή.

Οι περιπτώσεις αυτές πρέπει αμέσως να αναφέρονται από τον χονδρέμπορο ή παραγωγό εγγράφως-με σημείωμα-στην αρμόδια Αγορανομική Αρχή.

Ενδείξεις στα τιμολόγια πώλησης νωπών αλιευμάτων

Στα τιμολόγια πώλησης νωπών αλιευμάτων που εκδίδονται από τους παραγωγούς ή αντιπροσώπους τους, πρέπει να αναγράφονται, εκτός από τα άλλα υποχρεωτικά στοιχεία (σύμφωνα με το άρθρο 35 του ισχύοντα Αγορανομικού Κώδικα) και ο αριθμός των ιχθυοκιβωτίων και τα είδη των αλιευμάτων με την ίδια τιμή που περιέχονται σε αυτά.

Τήρηση πινακίδων από λιανοπωλητές

1.Οι επιχειρήσεις λιανικής πώλησης ειδών (ελεγχόμενων ή μη) είναι υποχρεωμένες να έχουν σε κάθε είδος τοποθετημένη πινακίδα, που θα αναγράφει τα εξής, εφόσον για ορισμένα από τα είδη αυτά δεν ορίζεται διαφορετικά.

- α) Την ποιότητα, εφόσον προβλέπεται από άλλες διατάξεις.
- β) Την χώρα παραγωγής.
- γ) Την τιμή πώλησης κατά συνήθη μονάδα μέτρησης (χιλιόγραμμα, μέτρο, τεμάχιο κ.λ.π.).

2. Σε περίπτωση που η πινακίδα δεν είναι δυνατόν να συγκρατηθεί ή να τοποθετηθεί σε ορισμένα είδη, λόγω της φύσης τους, αυτή τοποθετείται στον τόπο όπου διατηρείται το είδος προς πώληση (π.χ. μέσα στο ψυγείο, πάνω στο δοχείο ή το κουτί, κ.λ.π.) ή οι ενδείξεις της παραγρ.1 αναγράφονται πάνω στη συσκευασία του είδους.

3. Οι διατάξεις της παραγρ.1 εφαρμόζονται επίσης και όταν οι λιανοπωλητές εκθέτουν τα είδη στις προθήκες (βιτρίνες) του καταστήματός τους.

4. Για τα είδη βάπτισης που πωλούν οι λιανοπωλητές σε σειρές (σετ) και όχι κατά τεμάχιο, εφόσον στην εξωτερική προθήκη (βιτρίνα) του καταστήματος εκτίθενται ορισμένα μόνο τεμάχια κάθε σειράς, μπορούν οι ενδιαφερόμενοι στην θέση της υποχρεωτικής πινακίδας της παραγρ. 1 να τοποθετούν στα εν λόγω τεμάχια πινακίδα που θα αναγράφει την ένδειξη: «ΑΝΗΚΕΙ ΣΕ ΣΕΙΡΑ (ΣΕΤ) ΠΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ(αριθμός) ΤΕΜΑΧΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ ΕΥΡΩ.....(ποσό)».

5. Ειδικά για τα είδη ξυλείας, οικοδομήσιμες ύλες, κράνη για επιβάτες δικύκλων και ανταλλακτικά – εξαρτήματα (αυτοκινήτων, μοτοσικλετών, μοτοποδήλατων, ποδηλάτων, γεωργικών μηχανημάτων, αλυσοπρίονων, οδοποιητικών, χωματοργικών, δομικών και λοιπών γενικά μηχανημάτων και συσκευών) εφόσον υπάρχει αδυναμία να αναγράφουν σε κάθε είδος τα στοιχεία (α), (β) και (γ) της παραγρ. 1, οι λιανοπωλητές υποχρεωτικά αναγράφουν τα στοιχεία αυτά σε ειδικούς τιμοκαταλόγους, που θα είναι τοποθετημένοι σε ορατά σημεία του καταστήματος ή πάνω σε τραπέζια (πάγκους) που βρίσκονται στις αίθουσες του καταστήματος όπου γίνεται η συναλλαγή και σε αρκετά έντυπα. Στους τιμοκαταλόγους αυτούς θα αναγράφεται και η ονοματολογία κάθε είδους, εκτός από την τυχόν αναγραφή του κωδικού αριθμού χαρακτηρισμού του.

6. Ειδικά οι επιχειρήσεις που ενεργούν λιανική πώληση κρανών για επιβάτες δικύκλων και των παραπάνω ανταλλακτικών – εξαρτημάτων, μπορούν να αναγράφουν την τιμή λιανικής πώλησης είτε στον τιμοκατάλογο είτε σε λευκή αυτοκόλλητη ετικέτα.

7. Στις διατάξεις της παρούσας παραγράφου υπάγονται οι πάσης φύσεως επαγγελματίες (καταστήματα, υπαίθριοι πωλητές κ.λ.π.), που πωλούν απευθείας στο καταναλωτικό κοινό λιανικώς τα πάσης φύσεως προϊόντα καθώς και οι επιχειρήσεις που εκμισθώνουν και γενικά παρέχουν κάθε μορφής υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένων και τα πάσης φύσεως καταστημάτων και κέντρων εστίασης και αναψυχής (εστιατόρια, ταβέρνες, μπαρ, κυλικεία, αναψυκτήρια, ψητοπωλεία, ζαχαροπλαστεία, καφενεία κ.λ.π.), ανεξάρτητα τόπου και χώρου όπου λειτουργούν και ασχέτως αν τα είδη που διαθέτουν τα πωλούν ή τα σερβίρουν.

Όπου από τις κείμενες διατάξεις του Ν.Δ.136/46 «Περί Αγορανομικού Κώδικος» σε συνδυασμό και με τις κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσες και ισχύουσες Αγορανομικές Διατάξεις, επιβάλλεται η υποχρέωση όπως, επί των πινακίδων, τιμοκαταλόγων και ετικετών των συσκευασιών, να αναγράφεται η τιμή λιανικής πώλησης των πάσης φύσεως παρεχομένων υπηρεσιών προς το καταναλωτικό κοινό, η τιμή αυτή απεικονίζεται υποχρεωτικώς στις πινακίδες, τιμοκαταλόγους κ.λ.π. ως ακολούθως:

α) Όταν η τιμή εκφράζεται, ως τέτοια κάτω του ενός (1) ευρώ

Παράδειγμα νομότυπης απεικόνισης: 0,01 €, 0,09 €, 0,10€, 0,15€, 0,25€, 0,41€

β) Όταν η τιμή εκφράζεται, ως τέτοια, σε ακέραιο αριθμό ευρώ

Παράδειγμα νομότυπης απεικόνισης: 1€, 2€, 5€, 10€, 12€, 25€, 28€

γ) Όταν η τιμή εκφράζεται, ως τέτοια, σε ακέραιο αριθμό ευρώ ακολουθούμενο από δυο δεκαδικά ψηφία (λεπτά)

Παράδειγμα νομότυπης απεικόνισης: 1,12€, 3,25€, 4,82€, 5,41€, 6,88€

Όσον αφορά τα καταστήματα (πρατήρια) λιανικής πώλησης υγρών καυσίμων ορίζονται τα ακόλουθα :

Οι επιχειρήσεις λιανικής πώλησης υγρών καυσίμων (πρατήρια) υποχρεούνται να αναγράφουν την λιανική τιμή κάθε είδους καυσίμου που πωλούν κατά μονάδα μέτρησης (λίτρο), τόσο στην αντλία, όσο και στην αναρτημένη πινακίδα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 97 της παρούσας υπό μορφή δεκαδικού αριθμού με ακέραιο μέρος και 3 δεκαδικά ψηφία μετά την υποδιαστολή (π.χ 0,795 ή 1,032) αποκλειόμενης της αναγραφής μόνο σε λεπτά (π.χ 79,5 λεπτά ή 97,8 λεπτά).

8. Η ως άνω παράγραφος 7 δεν έχει εφαρμογή προκειμένου για φάρμακα ανθρώπινης χρήσης για τα οποία εκδίδεται Ειδικό Δελτίο Τιμών.

Τήρηση πινακίδων σε τρόφιμα που πωλούνται λιανικώς χύμα από μεγάλες συσκευασίες.

Κατά την λιανική πώληση τροφίμων χύμα από μεγάλες συσκευασίες τους, υποχρεωτικά, στις εν λόγω συσκευασίες, τοποθετείται πινακίδα που αναγράφει τις εξής ενδείξεις:

α) Την ονομασία πώλησης του είδους και αν πρόκειται για εγχώρια τρόφιμα και τον τόπο παραγωγής του για την περίπτωση που η παράλειψη του τόπου τούτου δυσχεραίνει τον καταναλωτή στην επιλογή του είδους.

β) Την ποιότητα του είδους εφ' όσον αυτή προβλέπεται από σχετικές διατάξεις.

γ) Τη χώρα παραγωγής.

δ) Το όνομα ή εμπορική επωνυμία και διεύθυνση του παραγωγού, όταν τα στοιχεία αυτά δηλώνονται στη μεγάλη συσκευασία.

ε) Την τιμή λιανικής πώλησης.

Κατηγορίες χύμα οσπρίων.

Τα όσπρια που διατίθενται χύμα διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες:

α) Ξηρά άσπρα φασόλια

1. Γίγαντες- ελέφαντες: Σχήμα κυλινδρικό ή πλακέ, βάρος 1000 κόκκων άνω των 1000 γραμμαρίων.

2. Φασόλια μεγαλόσπερμα (φασόλια χονδρά): Σχήμα κυλινδρικό ή πλακέ, βάρος 1000 κόκκων 501-700 γραμμάρια.

3. Φασόλια μεσόσπερμα (φασόλια μέτρια): Σχήμα κυλινδρικό ή πλακέ, βάρος 1000 κόκκων 351-500 γραμμάρια.

Φασόλια μικρόσπερμα (φασόλια ψιλά): Σχήμα κυλινδρικό ή πλακέ, βάρος 1000 κόκκων 150-350 γραμμάρια.

β) Βρώσιμη φακή

1.Φακή πλατύσπερμη (φακή χονδρή): Σχήμα φακής πεπλατυσμένο κατά τον κύριο άξονα, βάρος 1000 κόκκων 60 γραμμάρια και πάνω.

2.Φακή λεπτόσπερμη (φακή ψιλή): Σχήμα φακής με εξόγκωση στον κύριο άξονα, βάρος 1000 κόκκων 30-50 γραμμάρια.

γ) Ρεβίθια

1.Ρεβίθια μεγαλόσπερμα (ρεβίθια χονδρά): βάρος 1000 κόκκων 551 γραμμάρια και πάνω.

2.Ρεβίθια μεσόσπερμα (ρεβίθια μέτρια): βάρος 1000 κόκκων 380 - 550 γραμμάρια.

3.Ρεβίθια μικρόσπερμα (ρεβίθια ψιλά): βάρος 1000 κόκκων 380 γραμμάρια και κάτω.

Οι ποιοτικές προδιαγραφές των παραπάνω οσπρίων καθορίζονται ως εξής:

Ωριμα φυσιολογικού χρώματος, στιλπνά, μη συρρικνωμένα και με ομοιόμορφη ποικιλιακή εμφάνιση.

Χρονολογία ανάλωσης

Στα παρακάτω ευαλλοίωτα προσυσκευασμένα τρόφιμα πρέπει να αναγράφεται η «ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΛΩΣΗΣ», δηλαδή η χρονολογία μέχρι την οποία μπορούν αυτά να αναλωθούν :

γιαούρτη

επιδόρπια με βάση το γάλα

κρέμα, ρυζόγαλο

κρέμα γάλακτος

ζύμη αρτοποιίας

εδέσματα, όπως σαλάτες διαφόρων ειδών, ταραμοσαλάτες, μελιτζανοσαλάτες, τζατζίκι κ.λ.π

άρτος και αρτοσκευάσματα.

Η χρονολογία ανάλωσης δηλώνεται με την ένδειξη της ημέρας και του μήνα και γράφεται με την φράση «ΑΝΑΛΩΣΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ», συμπληρούμενη είτε από την ίδια τη χρονολογία είτε με παραπομπή στο σημείο όπου η χρονολογία αυτή αναγράφεται.

Η παραπάνω ένδειξη θα αναγράφεται σε εμφανές μέρος ευδιάκριτα και ανεξίτηλα και στο ίδιο οπτικό πεδίο με την ένδειξη της ονομασίας του προϊόντος και της ποσότητας του περιεχομένου.

Η παραπομπή επιτρέπεται να γίνεται μόνο εφόσον σοβαρότατοι τεχνικοί και οικονομικοί λόγοι την επιβάλλουν, οπωσδήποτε όμως το σημείο αναγραφής θα είναι εμφανές για τον καταναλωτή.

Απαγορεύεται η αντικατάσταση ή τροποποίηση της χρονολογίας ανάλωσης με οποιονδήποτε τρόπο και από οποιονδήποτε, όπως και η έκθεση για πώληση και η πώληση τροφίμου του οποίου έχει παρέλθει η χρονολογία ανάλωσης.

Υπόχρεος για την αναγραφή της παραπάνω ένδειξης είναι ο παρασκευαστής ή ο συσκευαστής ή ο πωλητής του οποίου τα στοιχεία αναγράφονται στο προϊόν.

Για την έλλειψη αυτής κατά τη διάθεση, υπεύθυνος είναι οποιοςδήποτε που κατά οποιονδήποτε τρόπο συμμετέχει στη διακίνηση του προϊόντος.

Τύποι σφαγμένων πουλερικών.

Τα πουλερικά που προσφέρονται στην κατανάλωση κατατάσσονται στους παρακάτω τύπους :

α) Κοτόπουλα τύπου 65% και 70%

β) Κότες τύπου 65% και 70%

γ) Ινδιάνοι τύπου 67%, 73% και 83%

δ) Πτεεινοί τύπου 84%

Τα κοτόπουλα και οι κότες τύπου 65% και οι ινδιάνοι τύπου 67% πρέπει να είναι σφαγμένα, αποπτερωμένα, χωρίς κεφάλι και πόδια που κόβονται στους ταρσούς ή ένα εκατοστό κάτω από αυτούς και χωρίς το συκώτι, το στομάχι και την καρδιά.

Τα κοτόπουλα και οι κότες τύπου 70% και οι ινδιάνοι τύπου 73% πρέπει να είναι σφαγμένα, αποπτερωμένα, χωρίς το κεφάλι και τα πόδια που κόβονται στους ταρσούς ή ένα εκατοστό κάτω από αυτούς, χωρίς τα όργανα του πεπτικού συστήματος εκτός από τα βρώσιμα δηλαδή το στομάχι, το συκώτι και την καρδιά.

Οι ινδιάνοι τύπου 83% έχουν υποστεί αφαίμαξη, είναι αποπτερωμένοι και απεντερωμένοι, φέρουν όμως αναπόσπαστα την καρδιά, τους πνεύμονες, το συκώτι, το μυώδη στόμαχο, τον πρόλοβο, τα νεφρά, τα πόδια, τον οισοφάγο και την τραχεία.

Οι πετεινοί τύπου 84% προσφέρονται υποχρεωτικά σε ολόκληρο σφάγιο κρέατος, παντελώς αφαιματωμένο και αποπτερωμένο (χωρίς αίμα, φτερά και πούπουλα), χωρίς τα έντερα, την τραχεία, τον οισοφάγο, τον πρόλοβο και το αδενώδες στομάχι, ενώ φέρει αναπόσπαστα (άκοπα) το κεφάλι και τα πόδια, απαγορευομένης της αφαίρεσης από το σφάγιο της καρδιάς, του συκωτιού, του μυώδους στομάχου, των πνευμόνων, των νεφρών, της σπλήνας και των όρχεων.

Το συνολικό βάρος του ως άνω τύπου δεν μπορεί να είναι κατώτερο των δυο (2) χιλιογράμμων.

Όλοι όσοι πωλούν σφαγμένα πουλερικά υποχρεούνται να εκθέτουν προς πώληση ξεχωριστά κάθε κατηγορία πουλερικών και να τοποθετούν πινακίδα που να αναγράφει τον τύπο του πουλερικού, ήτοι 70% και 65% για τα κοτόπουλα και τις κότες, 67%, 73% και 83% για τους ινδιάνους και 84% για τους πετεινούς.

Απαγορεύεται η πώληση σφαγμένων πουλερικών απεντερωμένων ή όχι, με το λοβό γεμάτο τροφή.

Υποχρεώσεις πωλητών αυγών.

Οι πωλητές αυγών είναι υποχρεωμένοι να διατηρούν μέσα σε ξεχωριστά κιβώτια, κοφίνια ή καλάθια τα αυγά που προέρχονται από το εξωτερικό και να τοποθετούν σε αυτά πινακίδα που να αναγράφει τη χώρα προέλευσής τους.

Απαγορεύεται η εξάλειψη από τα αυγά, που εισάγονται από το εξωτερικό, της σφράγισης που φέρουν σχετικά με τη χώρα προέλευσής τους.

Απαγορεύεται με οποιοδήποτε μέσο μηχανικό ή χημικό, επιβλαβές ή όχι, το πλύσιμο ή ο καθαρισμός γενικά των αυγών που προορίζονται για εμπόριο, είτε αυτά είναι εγχώριας παραγωγής είτε είναι προέλευσης εξωτερικού.

Πώληση ψαριών και συντηρημένων τροφίμων σε Δημοτικές, Κοινοτικές και Λαϊκές Αγορές

Απαγορεύεται η πώληση ψαριών καθώς και συντηρημένων τροφίμων σε κουτιά (κονσέρβες) στις Δημοτικές, Κοινοτικές και Λαϊκές Αγορές.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η πώληση των ειδών της προηγούμενης παραγράφου στις Δημοτικές και Κοινοτικές Αγορές, εφόσον η πώλησή τους γίνεται μέσα σε κατάλληλο στέγαστρο και οι επαγγελματίες διαθέτουν κατάλληλα ψυγεία καθώς επίσης και η πώλησή τους από πωλητές των κινητών λαϊκών αγορών, εφόσον αυτοί είναι εφοδιασμένοι με πάγκο-ψυγείο, μέσα στο οποίο θα συντηρούνται τα ψάρια και ο οποίος θα έχει εγκριθεί από την αρμόδια υπηρεσία.

Γενικές διατάξεις κατασκευής χαρτοσακουλών

Οι χαρτοσακούλες που χρησιμοποιούνται από επαγγελματίες για την πώληση των ειδών βιοτικής ανάγκης, τα οποία αναφέρονται στο επόμενο άρθρο, πρέπει να κατασκευάζονται από καινούργιο και στέρεο χαρτί.

Για τη συγκόλληση των χαρτοσακουλών κάθε είδους θα χρησιμοποιείται αμυλόκολλα, αραβικό κόμμι και συνθετικές ελαφρές κόλλες, χωρίς οποιαδήποτε πρόσμιξη επιβαρυντικών ουσιών των οποίων και απαγορεύεται η κατοχή από τους κατασκευαστές χαρτοσακουλών.

Προϋποθέσεις παρασκευής και διάθεσης της παραδοσιακής γιαούρτης.

Επιτρέπεται στα καταστήματα λιανικής πώλησης, που πωλούν στο καταναλωτικό κοινό γαλακτοκομικά προϊόντα, να προσφέρουν παραδοσιακή γιαούρτη από νωπό γάλα αγελάδας, και παραδοσιακή γιαούρτη από νωπό πρόβειο γάλα, εφόσον πληρούν τις κατωτέρω προϋποθέσεις :

α) Να αγοράζουν το νωπό γάλα απευθείας από τους παραγωγούς ή Συνεταιριστικές Οργανώσεις Παραγωγών ή από άλλες πηγές πώλησης εγχωρίου νωπού γάλακτος.

β) Να παρασκευάζουν τα ίδια ως άνω καταστήματα την εν λόγω γιαούρτη λιποπεριεκτικότητας τουλάχιστον 3,9 % όταν χρησιμοποιούν νωπό γάλα αγελάδας ή λιποπεριεκτικότητας τουλάχιστον 6,7 % όταν χρησιμοποιούν νωπό πρόβειο γάλα.

γ) Να πωλούν την παραδοσιακή γιαούρτη λιανικά απευθείας στο καταναλωτικό κοινό, απαγορευομένης απολύτως της πώλησης του είδους σε τρίτους για μεταπώληση.

δ) Να παρασκευάζουν την εν λόγω γιαούρτη σε ειδικό εργαστήριο, για το οποίο έχει εκδοθεί άδεια ή βεβαίωση αρχής ότι αυτό πληροί όλους τους όρους υγιεινής. Το εν λόγω εργαστήριο θα λειτουργεί σε τελειώς ξεχωριστό χώρο, άσχετα αν αυτό ευρίσκεται μέσα στο κατάστημα λιανικής πώλησης ή εκτός τούτου.

Τρόφιμα σε λευκοσιδηρά δοχεία – Τυριά

1.Τρόφιμα που φυλάσσονται σε λευκοσιδηρά δοχεία, τυρί τετηγμένο – τελεμές, κονσέρβες και λοιπά είδη που από τη φύση τους και παρασκευή τους πρέπει να διατηρούνται σε ψυχρό περιβάλλον, πρέπει να διατηρούνται σε ψυκτικούς θαλάμους των οποίων η υγραμετρική κατάσταση να κυμαίνεται μεταξύ 60 % και 70 %. Η χρονική διάρκεια συντήρησης ορίζεται σε ένα έτος.

2.Τα τυριά για διαφύλαξη πρέπει να έχουν πλήρως ωριμάσει, απαγορεύεται δε η διαφύλαξη μη ωρίμων τυριών στις θερμοκρασίες που αναφέρονται στο άρθρο 417.

Κατάταξη βρώσιμων ελαιολάδων και ενδείξεις στα τιμολόγια πώλησης αυτών.

Τα βρώσιμα ελαιόλαδα κατατάσσονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

α) Παρθένα ελαιόλαδα :

Παρθένο ελαιόλαδο εξαιρετικό με οξύτητα μέχρι 1 %

Παρθένο ελαιόλαδο στο στάδιο της παραγωγής και του χονδρικού εμπορίου μπορεί να χρησιμοποιείται και ο χαρακτηρισμός «εκλεκτό» με οξύτητα μέχρι 2 %.

Παρθένο ελαιόλαδο κοινό, με οξύτητα μέχρι 3,3%

β) Ελαιόλαδο, ή το έλαιο προερχόμενο από ανάμειξη παρθένου και εξευγενισμένου ελαιολάδου με οξύτητα μέχρι 1,5%

γ) Εξευγενισμένο ελαιόλαδο, προερχόμενο από εξευγενισμό παρθένου ελαιολάδου, με οξύτητα μέχρι 0,5%

Βιομήχανοι, βιοτέχνες και έμποροι που πωλούν βρώσιμα ελαιόλαδα σε οποιαδήποτε συσκευασία, υποχρεούνται να αναγράφουν στα τιμολόγια, πέραν όσων προβλέπουν ο Αγορανομικός Κώδικας και ο Κ.Β.Σ την ονομασία και ποιοτική κατηγορία του ελαιολάδου λαμβανομένου υπόψη και του προορισμού του ελαιολάδου.

Βάρος περιεχομένου μπαχαρικών σε φακελάκια.

Τα φακελάκια που περιέχουν μπαχαρικά ή τσάι πρέπει να είναι καθαρού βάρους, σε περιεχόμενο, όχι λιγότερο από 2 γραμμάρια. Η κυκλοφορία τους με μικρότερο βάρος περιεχομένου, απαγορεύεται.

Θερμοκρασίες και υγρομετρικές συνθήκες συντήρησης

Οι κανονικές θερμοκρασίες και η υγρομετρική κατάσταση διαφύλαξης και συντήρησης στα ψυγεία των διαφόρων τροφίμων, καθορίζονται όπως παρακάτω :

a/a	Είδος τροφίμων	Θερμοκρασία σε βαθμούς Κελσίου	Υγρομετρική κατάσταση	Διάρκεια διατήρησης	Παρατηρήσεις
1	Κρέας κατεψυγμένο	Κάτω -15°C	άνω 85	9 έως 14 μήνες	
2	Πουλερικά – θηράματα κατεψυγμένα	Κάτω -18°C	άνω 85	9 έως 12 μήνες	
3	Αλίπαστα	0 ⁰ έως +2°C	70 έως 80	-	
4	Αλλαντικά	-2 ⁰ έως +2°C	70 έως 80	10 έως 12 μήνες	
5	Ψάρια κατεψυγμένα	Κάτω -18°C	άνω 85	9 μήνες	
6	Ψάρια καπνιστά	0 ⁰ έως +2°C	70 έως 80	12 μήνες	
7	Βακαλαός αλίπαστος	0 ⁰ έως +2°C	80 έως 90	10 μήνες	
8	Ρέγκες καπνιστές	-2 ⁰ έως +2°C	70 έως 80	12 μήνες	
9	Λακέρδα	0 ⁰ έως +2°C	70 έως 80	7 μήνες	
10	Τυρί μαλακό	+1 ⁰ έως +8°C	άνω 85	12 μήνες	
11	Τυρί σε λευκοσιδηρά δοχεία	+3 ⁰ έως +8°C	-	10 μήνες	
12	Τυρί σκληρό	0 ⁰ έως +1°C	75 έως 85	1 έτος	
13	Τυρί μυζήθρα ανάλογα με το είδος (μαλακή ή σκληρή) υπάγεται στα μαλακά ή σκληρά τυριά	-	-	-	
14	Τυρί τετηγμένο (εκτός των συσκευασμένων σε κονσέρβες)	0 ⁰ έως +15°C	75 έως 85	12 μήνες	
15	Γάλα νωπό	0 ⁰ έως +2°C	-	2 έως 6 ημέρες	
16	Γάλα κατεψυγμένο	-15°C τουλάχιστον	-	1 έτος	
17	Γιαούρτη	0 ⁰ έως +2°C	άνω 80	15 ημέρες	
18	Γιαούρτη στραγ (σακούλας)	0 ⁰ έως +6°C	άνω 80	20 ημέρες	
19	Γιαούρτη σε αεροστεγή συσκευασία	0 ⁰ έως +2°C	άνω 80	40 ημέρες	
20	Βούτυρο νωπό	+2 ⁰ έως +4°C	75 έως 85	30 ημέρες	
21	Βούτυρο «νωπό» παστεριωμένο	+2 ⁰ έως +4°C	75 έως 85	3 μήνες	
22	Βούτυρο κατεψυγμένο	-10 ⁰ έως -8°C	75 έως 85	4 μήνες	
23	Βούτυρο τετηγμένο	-8 ⁰ έως +2°C	75 έως 85	12 μήνες	
24	Μαργαρίνη (ζωϊκής προέλευσης)	-8 ⁰ έως 0°C	75 έως 85	10 μήνες	
25	Μαργαρίνη (φυτικής προέλευσης)	-2 ⁰ έως +3°C	75 έως 85	12 μήνες	

26	Κρέμα (αφρόγαλα)	0 ⁰ έως +4 ⁰ C	75 έως 85	10 ημέρες	
27	Λίπη ζωϊκά	-8 ⁰ C τουλάχιστον	75 έως 85	6 μήνες	
28	Λίπη φυτικά	-2 ⁰ έως 0 ⁰ C	-	8 μήνες	
29	Αυγά υπό ψύξη	0 ⁰ έως +1 ⁰ C	85 έως 90	6 μήνες	
30	Ζύμη νωπή πειστή	0 ⁰ έως +2 ⁰ C	75 έως 80	30 ημέρες	
31	Ζύμη ξηρά	έως +4 ⁰ C	μικρ. 70	6 μήνες	
32	Πατάτες	+4 ⁰ έως +10 ⁰ C	άνω 85	8 μήνες	Πρέπει να διατηρούνται στο σκοτάδι
33	Πατάτες σποράς	+2 ⁰ έως +7 ⁰ C	άνω 85	8 μήνες	Πρέπει να διατηρούνται στο σκοτάδι
34	Μπάμιες	+5 ⁰ έως +10 ⁰ C	άνω 85	10 ημέρες	
35	Τομάτες	+2 ⁰ έως +10 ⁰ C	άνω 85	1 μήνα	
36	Πορτοκάλια	+2 ⁰ έως +7 ⁰ C	άνω 85	6 μήνες	
37	Λεμόνια πράσινα	+10 ⁰ έως +14 ⁰ C	άνω 85	4 μήνες	
38	Λεμόνια κίτρινα	0 ⁰ έως +5 ⁰ C	άνω 85	6 μήνες	
39	Χυμοί φρούτων	-1 ⁰ έως +2 ⁰ C	άνω 85	6 μήνες	
40	Σταφύλια	-1 ⁰ έως +1 ⁰ C	άνω 85	30 ημέρες	
41	Μήλα	0 ⁰ έως +4 ⁰ C	άνω 85	7 μήνες	
42	Αχλάδια	-1 ⁰ έως +1 ⁰ C	άνω 85	6 μήνες	
43	Βερίκοκα	0 ⁰ έως +2 ⁰ C	άνω 85	30 ημέρες	
44	Ροδάκινα	0 ⁰ έως +2 ⁰ C	άνω 85	30 ημέρες	
45	Φράουλες	-1 ⁰ έως +1 ⁰ C	άνω 85	15 ημέρες	
46	Κεράσια	0 ⁰ έως +2 ⁰ C	άνω 85	15 ημέρες	
47	Μπανάνες	+11 ⁰ έως +15 ⁰ C	άνω 85	10 ημέρες	
48	Μπανάνες ώριμες	+11 ⁰ έως +15 ⁰ C	άνω 85	10 ημέρες	
49	Ρόδια	0 ⁰ έως +2 ⁰ C	άνω 85	14 μήνες	
50	Σύκα νωπά	-1 ⁰ έως +1 ⁰ C	άνω 85	15 ημέρες	
51	Μελιτζάνες	+7 ⁰ έως +10 ⁰ C	άνω 85	10 ημέρες	
52	Αμπελόφυλλα	0 ⁰ έως +6 ⁰ C	άνω 85	30 ημέρες	
53	Ταραμάς	-5 ⁰ έως -2 ⁰ C	70 έως 80	12 μήνες	
54	Κάστανα	0 ⁰ έως +2 ⁰ C	μικρ. 70	8 μήνες	
55	Ξηροί καρποί	+5 ⁰ έως +10 ⁰ C	μικρ. 75	12 μήνες	
56	Κρεμμύδια - σκόρδα	-1 ⁰ έως +2 ⁰ C	μικρ. 70	6 μήνες	
57	Οπωροκηπευτικά σε κατάψυξη	-18 ⁰ C τουλάχιστον	άνω 85	12 μήνες	

1. Η ανοχή διακύμανσης θερμοκρασίας από τα παραπάνω όρια, ορίζεται $\pm 1^{\circ}\text{C}$, με εξαίρεση τα οπωροκηπευτικά για τα οποία η ανοχή μπορεί να είναι μόνο $+ 2^{\circ}\text{C}$.
2. Η ανοχή διακύμανσης υγρομετρικής κατάστασης από τα παραπάνω όρια ορίζεται $\pm 8 \%$, στην οποία περιλαμβάνεται και το σφάλμα του οργάνου.

Καθαριότητα ψυγείων

Σε κάθε ψυκτικό χώρο πρέπει να τηρείται πλήρης καθαριότητα. Για τον σκοπό αυτό, πρέπει το δάπεδο, πριν από την αποθήκευση νέων ειδών τροφίμων για ψύξη, να πλένεται, ιδιαίτερα αν τα τρόφιμα που προϋπήρχαν ανέδιδαν βαρειά οσμή ή οπωσδήποτε οσμή που μπορεί να μεταδοθεί στα νέα τρόφιμα που αποθηκεύονται.

Απαραίτητα, πριν από κάθε αποθήκευση, οι θάλαμοι των ψυγείων πρέπει να εξαερίζονται.

Στους ψυκτικούς θαλάμους πρέπει να υπάρχει ο κατάλληλος αερισμός και να μην υπάρχει σε αυτούς δυσάρεστη οσμή.

Υποβολή στοιχείων ψυγείων

Τα ψυγεία και οι ψυκτικές επιχειρήσεις υποχρεούνται να υποβάλλουν στις Νομαρχιακές Υπηρεσίες Εμπορίου, μέσα στο πρώτο δεκαήμερο από το τέλος κάθε τριμήνου, υπεύθυνη δήλωση, στην οποία να αναφέρεται ο συνολικός όγκος κατάψυξης και απλής ψύξης, χωριστά (αριθμός θαλάμων και ο όγκος καθενός σε m³), η διακίνηση των φθαρτών προϊόντων στα ψυγεία καθώς και οι μεταβολές που επήλθαν, ως προς την επωνυμία, τοποθεσία, επέκταση ψυκτικού χώρου, διακοπή εργασίας, επαναλειτουργία, κ.λ.π.

Συναποθήκευση τροφίμων

Απαγορεύεται μέσα στους ψυκτικούς θαλάμους και ψυκτικούς χώρους να συναποθηκεύονται τρόφιμα που αναδίδουν βαριά ή ιδιάζουσα οσμή όπως π.χ. ψάρια συντηρημένα ή μη, χαβιάρι, ταραμάς, βακαλάος, κ.λ.π., με άλλα τρόφιμα που απορροφούν οσμή, όπως π.χ. κρέας, λαρδί, αλλαντικά, κ.λ.π.

Τοποθέτηση ζυγών σε εμφανές σημείο.

Οι πωλητές τροφίμων και γενικά ειδών βιοτικών αναγκών, υποχρεούνται να τοποθετούν σε εμφανές μέρος του καταστήματός τους, πρατηρίου ή τόπου πώλησης, τους ζυγούς που χρησιμοποιούν για ζύγιση των ειδών που πωλούν και σε τέτοια θέση ώστε ο αγοραστής να μπορεί να παρακολουθεί και να ελέγχει τη ζύγιση των ειδών που αγοράζει.

Τοποθέτηση πινακίδων σε είδη λαϊκής τέχνης

Οι πωλητές ειδών λαϊκής τέχνης υποχρεούνται να επικολλούν ή προσδένουν σε κάθε αντικείμενο πινακίδα που να αναγράφει την ένδειξη « ΧΕΙΡΟΠΟΙΗΤΟ » ή « ΜΕ ΓΑΛΒΑΝΟΠΛΑΣΤΙΚΗ », ανάλογα με τον τρόπο κατασκευής τους.

Επισήμανση υποδημάτων

Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται στην επισήμανση των υλικών που χρησιμοποιούνται στα κύρια μέρη των υποδημάτων που προορίζονται για πώληση στον καταναλωτή.

Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου νοείται ως «υπόδημα» κάθε προϊόν εφοδιασμένο με σόλα που έχει σκοπό να προστατεύει ή να καλύπτει το πόδι, συμπεριλαμβανομένων των μερών που διατίθενται στην αγορά χωριστά.

Εξαιρούνται από το παρόν άρθρο :

- τα μεταχειρισμένα υποδήματα

- τα υποδήματα που καλύπτονται από την ΚΥΑ Β 4373/1205/1993 (Β.187)

τα υποδήματα που καλύπτονται από το Π.Δ 445/1983 (Α 166) ως έχει τροποποιηθεί και ισχύει

τα υποδήματα που έχουν χαρακτήρα παιχνιδιού.

Β. Διατάξεις επισήμανσης

Τα υποδήματα όταν διατίθενται στο εμπόριο πρέπει να φέρουν επισήμανση, η οποία περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη σύνθεση των τριών μερών τους, ήτοι :

I. επάνω μέρος II. φόδρες και III. σόλα

Η σύνθεση των μερών του υποδήματος πρέπει να δηλώνεται είτε βάσει εικονογραμμάτων είτε βάσει γραπτών ενδείξεων. Στην περίπτωση των γραπτών ενδείξεων, η αναγραφή πρέπει να γίνεται υποχρεωτικά στην ελληνική γλώσσα για τα

συγκεκριμένα μέρη του υποδήματος και υλικά από τα οποία αποτελούνται, απαγορευομένης της χρήσης συντημήσεων. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει την πλέον της ελληνικής γλώσσας αναγραφή των γραπτών ενδείξεων και σε άλλες γλώσσες.

Στην επισήμανση πρέπει να παρέχονται πληροφορίες για το υλικό που ορίζεται, το οποίο υλικό αποτελεί τουλάχιστον :

το 80 % της επιφάνειας του επάνω μέρους

το 80 % της επιφάνειας των φοδρών του υποδήματος

το 80 % του όγκου της σόλας.

Δ. Υποχρεώσεις υπευθύνων

Ο κατασκευαστής υποδημάτων ή ο εγκατεστημένος στην Ε.Ε εντολοδόχος του υποχρεούται να παρέχει την επισήμανση που προβλέπεται από το παρόν άρθρο και είναι υπεύθυνος για την ακρίβεια των πληροφοριών που αναγράφονται σε αυτή. Αν ούτε ο κατασκευαστής ούτε ο εντολοδόχος του είναι εγκατεστημένοι στην Ε.Ε η υποχρέωση αυτή βαρύνει τον υπεύθυνο για την πρώτη διάθεση του προϊόντος στην αγορά της Ε.Ε.

Ο έμπορος λιανικής πώλησης υποχρεούται να φροντίζει ώστε τα υποδήματα που πωλεί να φέρουν την κατάλληλη επισήμανση που προβλέπεται από το παρόν άρθρο καθώς επίσης υποχρεούται να τηρεί τις διατάξεις της παραγράφου Γ του παρόντος άρθρου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Οι Λαϊκές Αγορές και το Θεσμικό τους πλαίσιο.

Ο Θεσμός των λαϊκών αγορών.

Το υπαίθριο, μη-στεγασμένο, μετακινούμενο εμπόριο, αποτελεί την αρχική μορφή εμπορικής δραστηριότητας και η ύπαρξή του ταυτίζεται με την εμφάνιση της ανταλλαγής αγαθών στις κοινωνίες των πρώτων ανθρώπων.

Η σημερινή μορφή των Λαϊκών Αγορών αποτελεί την μετεξέλιξη των παραδοσιακών τοπικών παζαριών που διοργανώνονταν με την ευκαιρία - κυρίως θρησκευτικών εορτών - όπου πέρα από την εμπορική συναλλαγή υπήρχε και η κοινωνική δραστηριότητα ή όπου πέρα από την κοινωνική δραστηριότητα υπήρχε και η εμπορική συναλλαγή.

Η πρωτοβουλία για την μορφοποίηση αυτή, ανήκει στους ίδιους τους μικροπωλητές, στάσιμους, πλανόδιους κ.τ.λ. κάτω από την ανάγκη του περιορισμού των μετακινήσεων για επαγγελματικούς λόγους και την ομαδοποίησή τους για την προσέλκυση περισσότερων καταναλωτών με την ποικιλία των προσφερόμενων αγαθών αφού ο καθένας από αυτούς εμπορευόταν διαφορετικά είδη (ψιλικά, φρούτα και λαχανικά, είδη ένδυσης, υπόδυσης κλπ).

Βασικός παράγοντας της καθιέρωσης αυτών των υποτυπωδών, αλλά μόνιμων μικρών παζαριών σε διάφορες περιοχές των πόλεων, ήταν το ενδιαφέρον των καταναλωτών που εκτός από την δυνατότητα προμήθειας των βασικών αγαθών είδαν τους χώρους αυτούς και σαν χώρο συνάντησης και επαφής με άλλους κατοίκους της περιοχής, γνωστούς, φίλους, συγγενείς, ανάγκη το ίδιο σημαντική ιδιαίτερα εκείνη την εποχή.

Απ' τη μια, λοιπόν, το ενδιαφέρον των καταναλωτών κι απ' την άλλη η ανάγκη για εργασία κάποιων μικροεπιτηδευματιών και κάποιων αγροτών των γύρω κοντινών στις πόλεις χωριών, που κατέφθαναν με τα τότε διαθέσιμα μέσα όταν είχαν κάποια εποχιακή παραγωγή, ήταν η γεννεσιουργός αιτία αυτού του θεσμού, εξέλιξη του οποίου οδήγησε στη σημερινή μορφή του.

Η μεγάλη ποικιλία αγαθών, ο μεγάλος αριθμός πωλητών, επαγγελματιών και παραγωγών, δημιουργεί και μεγάλο ανταγωνισμό μεταξύ αυτών, προς όφελος του καταναλωτή πράγμα που εξακολουθεί να τους ενδιαφέρει, πολύ δε περισσότερο σήμερα που διαφαίνεται μια μεγάλη οικονομική κρίση στα μεσαία και κατώτερα κυρίως εισοδήματα, ενώ η πολυμορφία, η απλότητα ακόμη και η γραφικότητα αφήνουν μια ζεστή πινελιά ανάμεσα στους τσιμεντένιους όγκους των πόλεων.

Ιστορικό του Θεσμού.

Ακολουθώντας την ίδια πορεία και στην Ελλάδα και εν προκειμένω στην Θεσσαλονίκη ο θεσμός των Λαϊκών Αγορών ιστορικά εξελίσσεται με αυτόν τον τρόπο και αρχίζει να μορφοποιείται την περίοδο του μεσοπολέμου, ερήμην αρχικά της Πολιτείας, η οποία παρεμβαίνει στα τέλη αυτής της περιόδου, με τον υποτυπώδη έλεγχο των μικροπωλητών κυρίως ως προς την κατοχή αδείας άσκησης του επαγγέλματος ενώ παράλληλα κάνουν δειλά την εμφάνισή τους και οι πρώτες συνδικαλιστικές δραστηριότητες των πωλητών προκειμένου να νομιμοποιήσουν το επάγγελμά τους και να κατοχυρώσουν τους χώρους εργασίας τους.

Ενώ οι ομάδες αυτές των πωλητών, μικροπωλητών, παραγωγών, μικροεπιτηδευματιών σταθεροποιούνται σε κάποια σημεία κάποιων περιοχών της πόλης, παρεμβαίνει αποφασιστικά και ουσιαστικά η Πολιτεία και με τον νόμο 5647 του 1932 ιδρύεται Ταμείο Λαϊκών Αγορών το οποίο σαν αρμοδιότητα έχει την οργάνωση, την λειτουργία και τον έλεγχο των Λαϊκών. Αν και το εν λόγω Ταμείο καλύπτει μόνο την περιοχή της Πρωτεύουσας και του λεκανοπεδίου Αττικής,

αποτελεί ένα σοβαρό βήμα για την νομική κατοχύρωση του θεσμού και σε πανελλήνιο επίπεδο.

Στην Θεσσαλονίκη και στην υπόλοιπη Ελλάδα οι Λαϊκές Αγορές εξακολουθούσαν να λειτουργούν κυρίως με την ευθύνη των ίδιων των εργαζομένων σ' αυτές - τους ίδιους τους πωλητές δηλαδή - και κατά περίπτωση άλλων τοπικών φορέων, Δήμου, Αστυνομίας κλπ. των οποίων η συμμετοχή στα της λειτουργίας των Αγορών περιοριζόταν στην έκδοση της άδειας του μικροπωλητή, από πλευράς Αστυνομίας και για την καταλληλότητα του καταληφθέντα χώρου από πλευράς Δήμου, στοιχεία που εν πάσει περιπτώσει αποτελούσαν προσπάθειες οργάνωσης δεδομένου ότι ο αριθμός των πωλητών, μικροπωλητών και παραγωγών διαρκώς μεγάλωνε και η ανάγκη ελέγχου άρχισε να γίνεται επιβεβλημένη. Κάποια στιγμή για την αντιμετώπιση μερικών προβλημάτων ο νόμος 2323/95 δέχθηκε κάποιες τροποποιήσεις με τον 3190/03 για την καλύτερη λειτουργία των Λαϊκών Αγορών.

Το νομικό πλαίσιο βάσει του οποίου λειτουργεί σήμερα ο θεσμός ξεκινάει την διαμόρφωσή του για τη Θεσσαλονίκη το 1984 με την Νομαρχιακή Απόφαση ΕΜ 2440/84 (βάσει ΥΠ 4167/84 και ΥΠ 4634/84) όπου για πρώτη ουσιαστικά φορά τίθεται ο θεσμός υπό τη στενότερη εποπτεία της Πολιτείας, αναγνωρίζοντας έτσι τον ουσιαστικό ρόλο αυτής της μορφής λιανικού εμπορίου στην Ελληνική κοινωνία και στην Εθνική οικονομία, ενώ με τον νόμο 2323/95 έρχεται να δώσει την τελική απάντηση και λύση στο ζήτημα του θεσμού στα πλαίσια της αποκέντρωσης, αποσαφηνίζοντας και μεταφέροντας αρμοδιότητες από το κέντρο στην περιφέρεια και συγκεκριμένα στις δευτεροβάθμιες τοπικές Αυτοδιοικήσεις, εξουσιοδοτώντας αυτές να ρυθμίζουν ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες τα του θεσμού των Λαϊκών Αγορών. Τώρα πλέον από 7/2005 κι έπειτα και στη Θεσσαλονίκη οι Λαϊκές Αγορές μπαίνουν σε πλαίσιο άλλων θεσμών και συγκεκριμένα στον Οργανισμό Λαϊκών Αγορών Θεσ/νίκης (Ο.Λ.Α.Θ.).

Σε εφαρμογή του παραπάνω νόμου η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Θεσσαλονίκης από το 1996 θεσμοθετεί την υπ. αριθμ. 172/96. Κανονιστική απόφαση ολοκληρώνοντας έτσι το νομικό πλαίσιο όπου ρυθμίζονται τα της λειτουργίας του θεσμού για την Θεσσαλονίκη.

Σίγουρα το σημερινό νομικό πλαίσιο καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες του θεσμού αλλά με δεδομένα:

- την περιστασιακή και αποσπασματική παρέμβαση της Πολιτείας επί μακρόν,
- τις ραγδαίες σε παγκόσμιο επίπεδο, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις,
- την ολοκλήρωση της ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το γεγονός ότι οι Λαϊκές Αγορές αποτελούν ζωτικό χώρο διαρκώς αναπτυσσόμενο, καθίσταται αυτό ένα πλαίσιο με βάση τα παραπάνω δεδομένα, αρκετά ελλειπές αφού δεν δίδει ολοκληρωμένες απαντήσεις τουλάχιστον στο σκέλος της καθιέρωσης ενός ενιαίου, Πανελλαδικού τρόπου κάλυψης των αναγκών του θεσμού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

(ΣΑΠ) Συνέντευξη από έμπορο της αγοράς Καπάνι.

Συνέντευξη με τον κ. Ανδρεάδη Μιχαήλ, έμπορο ελιάς και λαδιού στο Καπάνι και παλιό πρόεδρο των εμπόρων του Καπανίου για 15 χρόνια. Διεύθυνση : Βλάβη με Κυδωάτου Καπάνι Τηλέφωνο επικοινωνίας: 2310 751 202, 2310 751 680 και κιν 6996444466 15/04/2009

Ερώτηση.1 Το όνομα Καπάνι από πού βγαίνει;

Απάντηση. Η αγορά ονομάστηκε κατά την Τουρκοκρατία Ούν Καπάνι που σημαίνει αλευραγορά.

Ερ.2 Πως δημιουργήθηκε το Καπάνι ;

Απ. Δημιουργήθηκε, επίσης, επί τουρκοκρατίας και κήκε στη μεγάλη φωτιά του 1917 και ξαναδημιουργήθηκε σιγά-σιγά από τους Έλληνες που ήρθαν με την ανταλλαγή των πληθυσμών.

Ερ.3. Είστε καιρό έμπορος στο Καπάνι ;

Απάντηση. Είμαι από μικρός στο μαγαζί, η επιχείρηση είναι οικογενειακή και ξεκίνησα να δουλεύω από νωρίς.

Ερ.4 Η επιχείρησή σας είναι χρόνια στην αγορά Καπάνι ;

Απ. Ναι, η επιχείρησή μου, όπως σας είπα, είναι οικογενειακή. Ξεκίνησε από τον παππού μου, πέρασε στον πατέρα μου και τώρα σε' μένα. Όπως καταλαβαίνεται είναι πολλά τα χρόνια που υπάρχει η επιχείρηση, όπως και πολλές άλλες στην αγορά Καπάνι. Σε γενικές γραμμές, πάνω από το 80% των επιχειρήσεων είναι οικογενειακές και περνάνε από τους γονείς στα παιδιά.

Ερ.5 Η αγορά από πόσα καταστήματα αποτελείται συνολικά;

Απ. Η κεντρική αγορά της πόλης αποτελείται από πάνω από 400 μαγαζιά που βρίσκονται σε Καπάνι, Μοδιάνο και Άθωνος.

Ερ. 6 Μόνο στο Καπάνι περίπου πόσα καταστήματα υπάρχουν;

Απ. Υπάρχουν περίπου 200 καταστήματα, είναι πολύ μεγαλύτερη αγορά σε σχέση με τις άλλες. Κάτι αντίστοιχο με την Βαρβάκειο της Αθήνας.

Ερ.7 Τι είδους επιχειρήσεις υπάρχουν στο Καπάνι;

Απ. Υπάρχουν κυρίως καταστήματα με τρόφιμα, ρουχισμό, είδη οικιακής χρήσης και λίγα ταβερνάκια. Στην πλειοψηφία τους, βέβαια, είναι εμπορικά καταστήματα τροφίμων.

Ερ.8 Όσον αφορά τα ωράρια της αγοράς, τι ώρες είστε ανοιχτά και ποιες μέρες;

Απ. Το ωράριο ακολουθεί τις ώρες καταστημάτων, αλλά τα περισσότερα μαγαζιά κλείνουν το μεσημέρι και δεν ξανανοίγουν λόγω του ότι είναι καταστήματα τροφίμων. Ο κόσμος δεν συνηθίζει να κατεβαίνει για ψώνια στο Καπάνι

απογευματινές ώρες. Οι ημέρες είναι οι ίδιες που δουλεύει η αγορά, δηλαδή από τη Δευτέρα έως και το Σάββατο.

Ερ.9 Ποιες είναι πάνω κάτω οι τιμές του ενοικίου στο Καπάνι;

Απ. Οι τιμές είναι γύρω στα 1500 με 2000 € το μήνα, ανάλογα τα τετραγωνικά του καταστήματος και της θέσης του στην αγορά. Τα περισσότερα καταστήματα βέβαια έχουν και αποθηκευτικούς χώρους προϊόντων και ψυγεία για τη διατήρηση των τροφίμων.

Ερ.10 Γίνεται αγορανομικός έλεγχος και πόσο συχνά ;

Απ. Ο αγορανομικός έλεγχος γίνεται συχνά, αλλά γίνεται έκτακτα για να είναι και πιο αποτελεσματικός. Λόγω όμως της ελεύθερης αγοράς δεν μπορεί να γίνει συχνότερος και πιο έντονος.

Ερ.11 Ποιο είναι το μεγαλύτερο μειονέκτημα της αγοράς ;

Απ. Το μεγαλύτερο πρόβλημα για την αγορά είναι το πάρκινγκ, δηλαδή... η έλλειψή του. Μη μπορώντας να παρκάρει το κοινό κοντά στην αγορά, δυσκολεύεται πολύ και να την προσεγγίσει. Επίσης, η παράνομη στάθμευση, οι κλήσεις της τροχαίας και της δημοτικής αστυνομίας επιτείνουν το πρόβλημα. Κατά συνέπεια, η αγορά που δεν έχει πάρκινγκ στις μέρες μας δεν μπορεί να εξυπηρετήσει αποτελεσματικά το κοινό. Όταν το κοινό έχει να αντιμετωπίσει αυτό το πρόβλημα...στρέφεται αλλού...

Ερ.12 Υπάρχει κάποιο άλλο πρόβλημα όσον αφορά την προσέλευση του κοινού στην αγορά;

Απ. Ναι, τα Αστικά λεωφορεία δεν επαρκούν για το κοινό και η συχνότητα διέλευσής τους είναι προβληματική. Ακόμη, με τα αστικά δεν μπορεί το κοινό να μεταφέρει τα ψώνια που έκανε από την αγορά, ειδικά εάν είναι πολλά, λόγω του συνωστισμού που υπάρχει μέσα σ' αυτά.

Ερ.13 Τι άλλα προβλήματα αντιμετωπίζει η αγορά ;

Απ. Αντιμετωπίζει τα σούπερ μάρκετς, τα έργα που γίνονται κοντά στην αγορά (Μετρό), τις λαϊκές αγορές, τις κακοτεχνίες που έγιναν με την ανάπλαση της αγοράς το 1997 με την Θεσσαλονίκη πολιτιστική πρωτεύουσα της Ε.Ε. και ειδικότερα στο δρόμο της αγοράς, όπως υπάρχει και το πρόβλημα της έκθεσης των προϊόντων στις καιρικές συνθήκες, λόγω της κατασκευής της αγοράς.

Ερ.14 Ας δούμε λίγο πιο αναλυτικά το κάθε πρόβλημα, τι ακριβώς πρόβλημα αντιμετωπίζεται με τα σούπερ μάρκετς;

Απ. Τα σούπερ μάρκετς έχουν αυτό που δεν έχει το Καπάνι, δηλαδή το πάρκινγκ το οποίο αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για όσους μετακινούνται με Ι.Χ. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ο κόσμος επιλέγει να ψωνίζει από τα μεγάλα σούπερ μάρκετς, τα οποία μάλιστα βρίσκονται και εκτός πόλης. Ωστόσο, οι υπάλληλοι των σούπερ μάρκετς δεν είναι και τόσο κοντά στα προϊόντα τα οποία πουλάνε ενώ εμείς είμαστε από μικροί στην αγορά και ξέρουμε τα προϊόντα που πουλάμε σαν την παλάμη μας. Όσον αφορά τις τιμές, πάλι, προσπαθούμε να είμαστε ανταγωνιστικοί και σε μεγάλο βαθμό το καταφέρνουμε.

Ερ.15 Με τα έργα κατασκευής του Μετρό τι πρόβλημα υπάρχει;

Απ. Τα έργα που γίνονται για το μετρό επιδεινώνουν την πρόσβαση του κοινού στην αγορά λόγω αργοπορίας, αλλά και τα εμπορεύματα που παραγγέλνουμε δυσκολεύονται να φτάσουν σε εμάς γρήγορα. Από το πρόβλημα αυτό βέβαια ο κόσμος είναι πιο απρόθυμος να κατέβει στο κέντρο και προσπαθεί να το αποφεύγει.

Ερ.16 Οι λαϊκές αγορές σε τι επηρεάζουν το Καπάνι ;

Απ. Επηρεάζουν στην κίνηση, η οποία έχει μειωθεί αισθητά και χρόνο με τον χρόνο μειώνεται κι άλλο. Μέχρι την δεκαετία του 1960 δεν υπήρχαν λαϊκές αγορές, αργότερα άρχισαν να δημιουργούνται μικρές υπαίθριες αγορές και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 άρχισαν να είναι οργανωμένες οι λαϊκές αγορές. Οι λαϊκές αγορές παίρνουν το κοινό το οποίο μέχρι τότε ερχόταν εδώ για τα ψώνια του, άρα, λιγοστεύει η κίνηση στην αγορά Καπάνι και στην σχεδόν όμοιά της, την αγορά Μοδιάνο. Υπάρχει νομοθεσία για τις λαϊκές η οποία δεν τηρείται, και αφορά τους παραγωγούς και τους επαγγελματίες πωλητές.

Ερ.17 Είπατε κάτι για τις κακοτεχνίες που έγιναν κατά την ανάπλαση της αγοράς, τι ακριβώς εννοείται;

Απ. Το 1997 η Θεσσαλονίκη ήταν πολιτιστική πρωτεύουσα της Ε.Ε. και στο πλαίσιο αυτό έγιναν έργα ανάπλασης στην πόλη και στο Καπάνι. Τα έργα ανάπλασης που έγιναν μέσα στην αγορά αντί να βοηθήσουν το κοινό, το ταλαιπωρούν. Πιο ειδικά, το οδόστρωμα αντικαταστάθηκε από λιθόστρωτο, για λόγους αισθητικής, όμως αυτό έχει αρκετά κενά και μπορεί κάποιος να σπάσει κανένα πόδι, ειδικά οι γυναίκες. Τοποθετήθηκε στέγαστρο μόνο στην είσοδο από την πλατεία Αριστοτέλους το οποίο δεν είναι επαρκές και δεν είναι καλή η κατασκευή του (μπαζι νερά). Αυτό είναι και το μόνο στέγαστρο που διαθέτει η αγορά.

Ερ.18 Είπατε πιο πριν για τις καιρικές συνθήκες, το στέγαστρο δεν βοήθησε;

Απ. Το στέγαστρο είναι ελάχιστο και μόνο σε ένα μικρό κομμάτι της οδού Βλάλη. Η προστασία από τις καιρικές συνθήκες είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για την διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων μας. Όταν βρέχει βρεχόμαστε, μαζί και τα προϊόντα αλλά και ο κόσμος. Όταν έχει πολύ ήλιο αλλοιώνονται τα προϊόντα μας και δεν παρέχουμε ποιοτικά προϊόντα στο κοινό. Στο χιόνι και τον αέρα είναι πολύ δύσκολο να αντέξουμε γιατί είμαστε σε μια ανοιχτή αγορά και δεν προστατευόμαστε ούτε καν εμείς οι ίδιοι από τα καιρικά φαινόμενα. Ότι καιρό κάνει έξω κάνει και στα μαγαζιά μας. Αυτό αποτελεί μεγάλο μειονέκτημα αν το καλοσκεφτείτε γιατί κανείς, όπως είναι λογικό, δεν θέλει να ψωνίζει μέσα στο κρύο ή κάτω από τον καυτό ήλιο, οπότε, και αφού έχει άλλες επιλογές...τι θα επιλέξει;

Ερ.19 Υπήρξαν ποτέ προτάσεις για την βελτίωση της κινητικότητας στη αγορά και για την προσέλκυση του αγοραστικού ενδιαφέροντος του καταναλωτικού κοινού;

Απ. Ναι, υπήρξε η πρόταση να σχεδιαστεί και να λειτουργήσει γραμμή τραμ για να εξυπηρετεί την αγορά και το κοινό να έχει καλύτερη πρόσβαση σε αυτήν. Πιστεύω πως το μετρό δεν θα βοηθήσει. Ακόμη και το θέμα του κόστους είναι διαφορετικό, μιας και το τραμ είναι φθηνότερη λύση σε σχέση με το μετρό. Φυσικά απαιτείται πολύ λιγότερος χρόνος ώστε να τεθεί σε λειτουργία μια γραμμή τραμ σε σχέση με τα χρονοβόρα σχέδια του Μετρό. Ένα άλλο πλεονέκτημα του τραμ είναι ότι αποτελεί ένα μέσο φιλικό προς το περιβάλλον.

Ερ.20 Η αγορά διατηρεί τη φήμη μιας φτηνής αγοράς που απευθύνεται σε κοινό με χαμηλό εισόδημα ισχύει και σήμερα κάτι τέτοιο;

Απ. Ναι, παλιότερα η αγορά ήταν για το κοινό με χαμηλό εισόδημα, δεν είναι φήμη, είναι πραγματικότητα, απόδειξη οι τιμές που υπήρχαν αλλά και υπάρχουν σε σχέση με άλλες αγορές.

Ερ.21 Η φήμη αυτή έχει συμβάλλει σήμερα, εν μέσω οικονομικής κρίσης, στην προσέλκυση καταναλωτών που πριν δεν ψώνιζαν από το Καπάνι και σε τι βαθμό;

Απ. Η φήμη υπάρχει, όμως, ο κόσμος δεν μπορεί να έρθει εδώ από όλες τις μεριές της πόλης, δεν είναι εύκολο γι' αυτούς να έρθουν ως εδώ και έτσι προτιμούν άλλες αγορές πιο κοντινές τους. Πάντως υπάρχουν κι άλλες ομάδες καταναλωτών που ψωνίζουν από δω, όπως νέοι που μπορεί και να είναι φοιτητές, νεαρές οικογένειες που δεν γνώριζαν την αγορά Καπάνι ως τώρα. Αλλά θα δεις και κάποιον καλοντυμένο να περνάει από 'δω και ίσως να ψωνίζει κιόλας. Σήμερα πάντως η αγορά απευθύνεται σε όλο το κοινό λόγω των χαμηλών τιμών που υπάρχουν, αλλά και της ποικιλίας των αγαθών που υπάρχει πλέον.

Ερ.23 Ποια θα λέγατε πως είναι η βασική διαφορά ανάμεσα στην αγορά Καπάνι και στην αγορά Μοδιάνο;

Απ. Η διαφορά υπήρχε κάποτε που το Καπάνι ήταν για τους χαμηλόμισθους και το Μοδιάνο για τους πλούσιους. Οι τιμές που υπήρχαν και η ποικιλία στο Μοδιάνο ήταν η διαφορά σε σχέση με την απλότητα στο Καπάνι. Αυτό έχει αλλάξει τώρα, ποικιλία έχει και το Καπάνι αλλά οι τιμές του Μοδιάνο έχουν μείνει υψηλές ενώ στο Καπάνι χαμηλές.

Ερ.24 Σε τι βαθμό επιτυγχάνεται σήμερα, σε σχέση με την περασμένη δεκαετία, η ισορροπία στα έσοδα και στα έξοδα της επιχείρησής σας;

Απ. Η ισορροπία είναι πολύ δύσκολη και συνήθως την πετυχαίνουμε με προσφορές. Έχω σχεδόν μόνιμα προσφορές στον πάγκο μου και έτσι γίνεται και λίγο πιο εύκολο να βγει το μεροκάματο και τα έξοδα, επιπλέον με την οικονομία στις σπατάλες κάθε είδους. Ευτυχώς για μένα υπάρχει κόσμος που έρχεται συχνά για παραγγελίες και κάπως «βγαίνω». Έως τα μέσα της δεκαετίας του 1990 το μαγαζί πήγαινε καλά, μετά όμως χρόνο με τον χρόνο δυσκολεύουν τα πράγματα. Πριν μια δεκαετία το μαγαζί μου έβγαζε 3.000 € το μήνα τώρα πλέον μόνο 1.600 €, όπως καταλαβαίνεται έχει «πέσει» στα μισά.

Ερ.25 Που αποδίδεται εσείς τη σημερινή οικονομική κρίση;

Απ. Την αποδίδω στο ότι δεν χειρίζονται σωστά τα πράγματα οι «μεγάλοι» και τις συνέπειες τις πληρώνουν οι απλοί μισθωτοί και οι εργαζόμενοι. Επίσης, πιστεύω πως είναι απλά ο φόβος τους να μην χάσουν πολλά και κάνουν σπασμωδικές κινήσεις και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να την πληρώνουν οι μισθωτοί και εργαζόμενοι όπως σας είπα και πριν.

Ερ.26 Τώρα, εν μέσω της οικονομικής κρίσης και δεδομένης της εμπειρίας σας στο χώρο, τι διαφορά διαπιστώνεται σε σχέση με το παρελθόν;

Απ. Κοιτάζετε κρίση περνάμε εδώ και πολλά χρόνια απλά τώρα έγινε πιο αισθητή. Ο κόσμος που ερχόταν εδώ κάποτε ψώνιζε τα ψώνια της εβδομάδας και όχι μερικά πράγματα όπως σήμερα. Κάποτε ο κόσμος ξόδευε και λίγα παραπάνω στα ψώνια του, τώρα παίρνει και λιγότερα από ότι χρειάζεται ή μόνο τα απολύτως απαραίτητα για να «περάσει». Πως είναι δυνατό να ψωνίζουν τα ίδια όταν έχει μειωθεί ο μισθός τους, οι συντάξεις...Μετά ήρθε και η υποτίμηση της δραχμής, το ευρώ...και «πήραμε την κάτω βόλτα».

Ερ.27 Εσείς είστε έμπορος ελιάς και λαδιού, η προέλευση των προϊόντων σας ποια είναι;

Απ. Τα προϊόντα μου είναι ελληνικής προέλευσης και από πολλές περιοχές της Ελλάδας, όπως Καλαμάτα, Κρήτη, Μυτιλήνη κ.α..

Ερ.28 Υπάρχει κανονισμός-νόμος που να σας υποχρεώνει να ενημερώνεται το καταναλωτικό κοινό για την προέλευση των προϊόντων σας;

Απ. Κανονισμός ναι υπάρχει, ειδικά για Προστατευμένης Ονομασίας Προελεύσεως προϊόντα. Απλά μας βοηθάει καλύτερα και στην παρουσίαση του προϊόντος π.χ. το λάδι εάν είναι Καλαμάτας ή Κρήτης, τις ελιές Καλαμών κ.α..

Ερ.29 Το Καπάνι έχει τουριστικό ενδιαφέρον;

Απ. Το Καπάνι δεν είναι τουριστικός σταθμός, οι πράκτορες θα πάνε τα γκρουπ στα Κάστρα, στο Λευκό Πύργο, κ.α. Υπάρχουν μερικοί τουρίστες που περνάν από την αγορά αλλά μόνο για φωτογραφίες ή γιατί τους έβγαλε ο δρόμος. Πάντως τουριστική αγορά δεν είναι. Μέσα στην αγορά υπάρχουν δύο μαγαζιά με τουριστικά είδη, αλλά αναγκάστηκαν να πουλάνε και άλλα είδη οικιακής χρήσης για να μπορέσουν να βιοποριστούν. Για τα είδη άλλωστε που πωλούνται εδώ δεν υπάρχει κανένα ενδιαφέρον για τον τουρίστα.

Ερ. 30 Αυξάνεται η κινητικότητα του κοινού κατά την περίοδο των εορτών, όπως Χριστούγεννα και Πάσχα;

Απ. Πράγματι, κατά τις γιορτές αυξάνεται πολύ ο κόσμος είτε για να ψωνίσει είτε για να κάνει μια βόλτα στην περιοχή. Κάποτε ερχόταν ο κόσμος αποκλειστικά για ψώνια που μάλιστα ήταν και αυξημένα λόγω των ημερών. Σήμερα θεωρεί το Καπάνι κάπως...γραφικό. Κάνουν μια βόλτα, ρίχνουν μια ματιά και πηγαίνουν κάπου στο κέντρο να τσιμπήσουν κάτι...Οι νεότεροι και οι ευπορότεροι, βέβαια, το κάνουν αυτό. Οι χαμηλόμισθοι και κυρίως οι συνταξιούχοι μας προτιμούν λόγω των τιμών μας, μέρες περιμένουν να πέσουν οι τιμές, στα αμνοερίφια το Πάσχα για παράδειγμα, προκειμένου να τα αγοράσουν στην καλύτερη τιμή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

- 1) Βακαλόπουλος Α., *Θεσσαλονίκη – Σύντομη Ιστορία*, Εκδόσεις Μαλλιάρης Παιδεία, Θεσσαλονίκη 1997
- 2) Βακαλόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 316π.Χ.-1983μ.Χ.*, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 1997
- 3) Βακαλόπουλος Α., *Η Άλωση της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους στα 1430 και η τύχη των εκκλησιών της*, εκδόσεις Νέα Εστία, Θεσσαλονίκη 1997
- 4) Δημητριάδης Α., « Φοίνιξ Αγήρως » - *Η Θεσσαλονίκη του 1925-1935- Η πόλη, οι συνοικισμοί της, οι άνθρωποί της, οι χαρές και τα βάσανά τους*, εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1994
- 5) Δημητριάδης Β., *Τοπογραφία της Θεσσαλονίκης κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας 1430-1912*, εκδόσεις Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1983
- 6) Παπαγιαννόπουλος Α., *Ιστορία της Θεσσαλονίκης – 2300 χρόνια*, εκδόσεις Ρέκος, Θεσσαλονίκη 1982
- 7) Χασιώτης Ι., *Θεσσαλονίκη τοις αγαθοίς βασιλεύουσα- Ιστορία και Πολιτισμός*, εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1997
- 8) Galbraith J K, *Το μεγάλο κραχ του 1929*, εκδόσεις Νέα Σύνορα, Αθήνα 2000
- 9) 21^ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης, *Παραδοσιακές αγορές της Θεσσαλονίκης*, εκδόσεις [χ. ό. ε.], Θεσσαλονίκη 2002-2003
- 10) Μαυρίδης Σ., Primavera-Μαυρίδου C., *Ξένοι Περιηγητές στη Θεσσαλονίκη και το Άγιον Όρος από το 1550 έως το 1892*, εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2005

Έρευνες

- 1) Ε.Β.Ε.Θ. (Μάρτιος 2009) 1η Έρευνα Οικονομικής Συγκυρίας «Βαρόμετρο ΕΒΕΘ», Θεσσαλονίκη
- 2) Ε.Σ.Θ. (Απρίλιος 2009) Έρευνα για την κίνηση των καταστημάτων την περίοδο του Πάσχα Θεσσαλονίκη

Εξωτερικοί σύνδεσμοι - Ιντερνετ

- http://el.wikipedia.org/wiki/Παγκόσμια_οικονομική_ύφεση_1929
- <http://www.bergen.org/AAST/Projects/depression/> αγγλ.
- <http://www.english.uiuc.edu/maps/depression/photoessay.htm> αγγλ./Φωτογραφίες
- <http://history1900s.about.com/library/photos/blyindexdepression.html>αγγλ./Φωτογραφίες
- <http://www.focusmag.gr>
- http://www.apodimos.com/arthra/09/Mar/TO_KRAX_TOY_1929_KAI_H_KRISH_S_HMERA/index.htm
- <http://indy.gr/library/i-oikonomic-krisi-toy-1929>
- <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=12128&subid=2&tag=8334&pubid=1738639>
- <http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&artid=1403676&ct=1>
- <http://web.auth.gr/leap>
- <http://www.auth.gr/virtualschool/1.4/Praxis/kotinisThessoloniki.html>Virtual school,the science of education on line,τόμος Α, τεύχος 4^ο, Σεπτέμβριος 1999
- <http://www.mnews.gr/el/news.php?n=854>

Συνέντευξη Αρμοδίου Προσώπου (ΣΑΠ) :

Έμπορος στην αγορά Καπάνι : Ανδρεάδης Μιχαήλ, τηλ. 2310 751 202, 2310 751 680 και κιν 6996444466, Θεσσαλονίκη, 15/04/2009 Παράρτημα ΙΙΙ σελ. 88